

Kokemuksia varhaiskasvatuksen
digipedagogiikasta -
Vopeka- ja Jopeka-kyselyiden pilotointi
Lohjan varhaiskasvatuksessa

Elina Ekström, Kati Heinonen & Marianne Westerlund

2023 Laurea

Laurea-ammattikorkeakoulu

**Kokemuksia varhaiskasvatuksen digipedagogiikasta -
Vopeka- ja Jopeka-kyselyiden pilotointi
Lohjan varhaiskasvatuksessa**

Elina Ekström, Kati Heinonen & Marianne Westerlund

Sosionomi AMK

Opinnäytetyö

Marraskuu 2023

Elina Ekström, Kati Heinonen, Marianne Westerlund

Kokemuksia varhaiskasvatuksen digipedagogiikasta -

Vopeka- ja Jopeka-kyselyiden pilotointi Lohjan varhaiskasvatuksessa

Vuosi

2023

Sivumäärä

64

Opinnäytetyön tavoitteena oli tarkastella Vopeka- ja Jopeka-kyselyiden pilotointiprosessia sekä pilottiyksiköiden henkilöstön kokemuksia Vopeka-kyselyn perusteella digiosaamisesta ja digipedagogiikasta varhaiskasvatuksessa. Opinnäytetyön tarkoituksena oli koota työelämäkumppanille tietoa varhaiskasvatuksen digipedagogiikasta tietoperustan tukemana sekä tulkitä kyselyiden tuloksia ja pilotointiprosessin toimivuutta. Opinnäytetyön työelämäkumppanina toimi Lohjan kaupungin varhaiskasvatus. Sen tarkoituksena on hyödyntää verkkopohjaisia arviointityökaluja, eli Vopeka- ja Jopeka-kyselyitä, kehittämään laadukasta varhaiskasvatusta ja esiopetusta sekä tukea lasten yhdenvertaista oppimista.

Opinnäytetyön tietoperusta pohjautuu Varhaiskasvatussuunnitelman perusteisiin ja ePerusteissa määriteltyihin varhaiskasvatuksen digitaalisen osaamisen kuvauksiin sekä viimeaikaisiin tutkimuksiin. Uudet lukutaidot - kehittämisohjelman osaamisen kuvaukset luovat näkökulmaa viestintä- ja tietoteknologiseen osaamiseen, ohjelmointiosaamiseen sekä medialukutaitoon.

Opinnäytetyö toteutettiin lähtökohtaisesti määrällisenä tutkimuksena. Aineistonkeruumenettelmänä käytettiin strukturoituja kyselyitä. Tutkimuksen kokonaisuutena koostui Lohjan varhaiskasvatuksen kahden yksikön työntekijöistä. Kyseessä oli pilottikokeilu, jonka tarkoituksena oli selvittää käytettävien kyselyiden toimivuus ja prosessin kehittämiskohteet ennen sen varsinaista käyttöönottoa laajemmin Lohjan varhaiskasvatuksen yksiköissä.

Aineiston analyysi toteutettiin työelämäkumppanin toimittamista Vopeka-kyselyn tuloksista sekä opinnäytetyöntekijöiden suunnitteleman palautekyselyn tuloksista. Analyysiä tehtiin tulkitsemalla ja kuvaamalla saatua aineistoa sekä sanallisesti että numeroin. Vopeka-kyselyn aineistoa analysoimalla tarkastelimme varhaiskasvatuksen henkilökunnan kokemuksia digiosaamisesta ja digipedagogiikasta.

Pilotointiprosessista pystyttiin havaitsemaan kehityskohteita kirjautumiseen ja henkilöstön motivoimiseen liittyen. Varhaiskasvatuksen henkilökunta koki digitaalisuuden pääosin positiiviseksi. Yhdenmukaista digipedagogista toimintakulttuuria ei ole kuitenkaan täysin tunnistettu. Tutkimuksen perusteella ajattelempa, että digitaalisuuden merkityksen ja digitaalisen osaamisen tulisi jatkossa saada suurempi jalansija tutkimusaiheena myös varhaiskasvatuksessa.

Asiasanat: varhaiskasvatus, digipedagogiikka, digitaalinen osaaminen, vopeka

Elina Ekström, Kati Heinonen, Marianne Westerlund

Experiences with digital pedagogy in early childhood education and care - The piloting of Vopeka and Jopeka questionnaires in early childhood education and care in Lohja

Year

2023

Pages

64

The objective of this thesis was to examine the piloting process of Vopeka and Jopeka questionnaires and the experiences of the personnel in the piloting units about digital competence and digital pedagogy in early childhood education and care. The purpose of this thesis was to compile data-based information for the working life partner of this thesis about digital pedagogy in early childhood education and care as well as to analyze the results of the questionnaires and the functionality of the piloting process. The working life partner of this thesis is the early childhood education and care of the city of Lohja. Their objective is to make use of web-based tools of assessment, that is to say the Vopeka and Jopeka questionnaires, in the development of high-quality early childhood education and care as well as preschool education and to promote equality in learning among children.

The theoretical framework used in this thesis is based on the National core curriculum for early childhood education and care, the descriptions of digital competence in eRequirements for early childhood education and care and the latest research. In addition, the competence descriptions of New literacies - development program have been used to give insights into communication and information technology competence, programming competence and media literacy.

The project was carried out mainly as a quantitative study. In the data collection, structured questionnaires were used. The total sampling of this study included the personnel of two early childhood education and care units in Lohja. This piloting process aimed at finding out the functionality and the development areas of the questionnaires before implementing them further in the early childhood education and care units of Lohja.

The data analysis was carried out using the results from the Vopeka questionnaire provided by the working life partner, as well as from the results of the feedback form composed by the authors of this thesis. The analysis was carried out by interpreting and describing the gathered data both verbally and numerically. The experiences of the personnel in early childhood education and care about digital competence and digital pedagogy were examined by analyzing the Vopeka questionnaire data.

Development areas in the piloting process were detected in the registration process and motivating the personnel. For the most part the personnel in early childhood education and care related positively towards digitalization. However, a consistent operational culture in digital pedagogy was not fully recognized. Therefore, in our opinion this study suggests that the significance of digitalization and digital competence should gain more ground in early childhood education and care research in future.

Keywords: early childhood education and care, digital pedagogy, digital competence, vopeka

Sisällys

1	Johdanto	7
2	Työelämäkumppani	8
3	Varhaiskasvatus	8
3.1	Toimintakulttuuri varhaiskasvatuksessa	9
3.2	Varhaiskasvatusta ohjaavat lait ja säädökset	10
3.3	Varhaiskasvatussuunnitelma	10
4	Digipedagogiikka varhaiskasvatuksessa	11
4.1	ePerusteet.....	12
4.2	Digitaalinen osaaminen	12
4.3	Medialukutaito ja monilukutaito	14
4.4	Ohjelmointiosaaminen	15
4.5	Digiturvataidot	15
5	Opinnäytetyön toteutus	17
5.1	Tarkoitus ja tavoite.....	18
5.2	Tutkimuksen kohderyhmä	18
5.3	Menetelmälliset valinnat	19
5.4	Aineiston keruu.....	20
5.5	Aineiston analyysi.....	21
5.6	Tutkimuslupa	22
6	Pilotointiprosessin toteutuminen	23
6.1	Pilotointiprosessin eteneminen.....	23
6.2	Työelämäkumppanin näkökulma	24
6.3	Henkilöstön näkökulma	25
6.3.1	Palautekyselyn tulosten raportointi	25
6.3.2	Palautekyselyn tulosten analysointi	29
7	Vopeka-kyselyn toteutuminen.....	31
7.1	Vopeka-kyselyn vastaajamäärät, vastausajat ja -jakaumat.....	32
7.2	Vopeka-kyselyn toteutumisen analysointi	34
8	Henkilöstön kokemuksia digiosaamisesta ja digipedagogiikasta	35
8.1	Digitaalinen osaaminen	36
8.2	Toimintakulttuuri	41
8.3	Digitaalinen oppimisympäristö.....	44
8.4	Pedagoginen toiminta	46
8.5	Pedagoginen dokumentointi	49

9	Yhteenveto ja johtopäätökset	52
10	Opinnäytetyön eettisyys ja luotettavuus.....	54
	Lähteet	57
	Kuviot	60
	Liitteet.....	61

1 Johdanto

Varhaiskasvatuksen digipedagogiikka on aiheena ajankohtainen ja se on nousemassa yhdeksi tärkeäksi opetusmenetelmäksi muiden opetusmenetelmien rinnalle. Yhteiskunnallisesti ja globaalisti lisääntyvä digiosaamisen tarve määrittää sen turvallisen opetteluun tärkeäksi jo varhaisessa vaiheessa. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (2022, 26) mukaan on tarpeellista hallita digitaalista osaamista niin oppimisen kuin yhteiskunnassa toimimisenkin kannalta. Vahvistamalla digitaalista osaamista voidaan myös edistää lasten tasa-arvoa koulutuksellisesti.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (2022, 26) mukaan varhaiskasvatuksen tehtävänä on tukea lasten ymmärrystä digitaalisuudesta. Tukemisen tulee tapahtua yhteistyössä kotien kanssa. Tämä vahvistaa käsitystä ottaa varhaiskasvatukseen opetukseen mukaan digitaalisuus sekä harjoittaa turvallisesti lasten digiosaamista. Opinnäytetyön aiheen valinta pohjautuu ajankohtaisuuteen sekä toiveeseen kehittää ja kokeilla uudenlaisia opetusmenetelmiä varhaiskasvatuksessa.

Opinnäytetyön tavoitteena on tarkastella Vopeka- ja Jopeka-kyselyiden pilotointiprosessia sekä pilottiyksiköiden henkilöstön kokemuksia Vopeka-kyselyn perusteella digiosaamisesta ja digipedagogiikasta varhaiskasvatuksessa. Opinnäytetyön tarkoituksena on koota työelämäkumppanille tietoa varhaiskasvatuksen digipedagogiikasta tietoperustan tukemana sekä tulkitä kyselyiden tuloksia ja pilotointiprosessin toimivuutta. Opinnäytetyö pyrkii vastaamaan kysymyksiin, miten pilottiyksiköiden henkilöstö kokee Vopeka-kyselyn perusteella digiosaamisen ja digipedagogiikan varhaiskasvatuksessa ja miten Vopeka- ja Jopeka-kyselyiden pilotointiprosessi eteni?

Opinnäytetyön toteutus kuvataan kappaleessa neljä. Opinnäytetyön tutkimusosuus perustuu valtakunnallisiin Vopeka- ja Jopeka-kyselyihin sekä itselaadittuun palautekyselyyn. Opinnäytetyö on lähtökohdiltaan määrällinen eli kvantitatiivinen tutkimustyö. Lohjan kaupungin varhaiskasvatuksessa opinnäytetyön tuloksia voidaan hyödyntää muun muassa koulutusten suunnittelussa sekä henkilöstön digiosaamisen konkreettisessa kehittämisessä.

Yhteiskunnan digitaalisen osaamisen vaatimusten lisääntyessä, haluamme tuoda esiin henkilöstön äänen ja luoda heille sen kautta mahdollisuuksia kehittää omaa ammattitaitoaan varhaiskasvatuksen digipedagogiikassa. Opinnäytetyön tietoperusta pohjautuu varhaiskasvatussuunnitelman perusteisiin (2022) ja ePerusteissa (2023) määriteltyihin varhaiskasvatuksen digitaalisen osaamisen kuvauksiin sekä viimeaikaisiin tutkimuksiin. Tietoperustassa käsitellään varhaiskasvatusta sekä varhaiskasvatuksen digipedagogiikkaa käsitteinä.

2 Työelämäkumppani

Opinnäytetyön työelämäkumppanina toimii Lohjan kaupungin varhaiskasvatus. Lohjan kaupungin varhaiskasvatus pitää sisällään 22 varhaiskasvatussyksikköä. Yksiköistä lähes kaikki ovat auki arkisin klo 6.30-17.00. Näiden päiväyksiköiden lisäksi Lohjalla toimii yksi vuoropäiväkoti, joka tarjoaa ympärivuorokautista varhaiskasvatusta niille lapsille, joiden vanhemmat tekevät vuorotyötä. Ruotsinkielistä varhaiskasvatusta toteutetaan kahdessa yksikössä. Avoimen varhaiskasvatuksen palveluja tarjotaan kolmessa yksikössä ja kerhotoimintaa yhdessä yksikössä. Saatavilla on lisäksi perhepäivähoitoa sekä leikkipuistotoimintaa kesäaikana. (Lohjan kaupunki 2023.) Opinnäytetyön tutkimus kohdistuu Lohjan kaupungin kahden varhaiskasvatussyksikön henkilöstöön.

Lohjan varhaiskasvatuksessa erilaisissa lapsiryhmissä toimii moniammatillisia, turvallisia sekä johdonmukaisia aikuisia. Pääsääntöisesti lasten kanssa arjessa toimivat varhaiskasvatuksen opettajat, varhaiskasvatuksen lastenhoitajat sekä ryhmäavustajat. Lasten kanssa tehtävän työn tukena heillä on varhaiskasvatuksen erityisopettajia sekä varhaiskasvatussyksiköiden johtajia. Lohjan varhaiskasvatuksessa koetaan tärkeäksi kohdata jokainen lapsi yksilönä ja omana itsenään. Arjesta pyritään luomaan kiireetön ja lapsentahtinen toimintaympäristö. Jokapäiväisessä toiminnassa korostetaan monipuolisesti leikkiä, liikuntaa ja ulkoilua. Pienryhmissä toimiminen sekä lasten kanssa yhdessä ihmetellen oppiminen kuuluvat olennaiseen osaan varhaiskasvatusta. (Lohjan kaupunki 2023.)

Työelämäkumppanin toiveesta toteutettiin pilotointiprosessi kahdelle valtakunnalliselle kyselylle. Vopeka- ja Jopeka-kyselyt ovat verkkopohjaisia arviointityökaluja. Vopeka on suunnattu varhaiskasvatuksen henkilöstölle työkaluksi varhaiskasvatussuunnitelman ja esiopetuksen ope-
tussuunnitelman perusteiden mukaisen digitaalisen oppimisympäristön, pedagogiikan sekä henkilöstön tieto- ja viestintäteknologian osaamisen arviointiin ja kehittämiseen. Lisäksi Vopeka toimii henkilöstölle hyvänä oman digiosaamistason mittarina. (Vopeka 2023a.) Jopeka-kysely on suunnattu varhaiskasvatuksen esihenkilöille koskien digitaalisen toimintaympäristön ja toimintakulttuurin tilaa. Kyselyllä selvitetään myös esihenkilön omaa digitaalista osaamista. (Jopeka 2023.)

3 Varhaiskasvatus

Varhaiskasvatus on yksi suomalaisen koulutusjärjestelmän osa-alue, jonka tehtävänä on edistää lapsen hyvinvointia sekä tukea oppimista, kasvua ja kehitystä. Lisäksi varhaiskasvatuksen tavoitteena on tukea syrjäytymistä, edistää lasten yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa, mahdollistaa huoltajien työelämään tai opiskeluun osallistuminen sekä tukea vanhemmuutta.

Varhaiskasvatuksesta saadut taidot ja tiedot vahvistavat lapsen osallisuutta sekä myöhempää toimijuutta yhteiskunnassamme. (Opetushallitus 2023a.)

Kunnilla on velvollisuus järjestää varhaiskasvatusta sellaisin toimintamuodoin ja niin laajasti kuin on tarvetta. Varhaiskasvatusta on pyrittävä ensisijaisesti järjestämään palvelun käyttäjiä lähellä sekä heidän tarpeitaan vastaavina aukioloaikoina. Varhaiskasvatustilain mukaan varhaiskasvatusta voidaan toteuttaa päiväkotitoimintana, avoimena varhaiskasvatustoimintana tai perhepäivähoitona. Huoltajalla on oikeus päättää lapsensa osallistumisesta varhaiskasvatukseen. (Opetushallitus 2022, 16.)

3.1 Toimintakulttuuri varhaiskasvatuksessa

Toimintakulttuuri tarkoittaa kulttuurisesti ja historiallisesti muotoutunutta tapaa toimia. Toimintakulttuuri muovautuu yhteisön vuorovaikutuksessa. Varhaiskasvatusta johtavien henkilöiden ja varhaiskasvatuksen järjestäjän on luotava sellaiset edellytykset, että toimintakulttuuria pystytään jatkuvasti kehittämään ja arvioimaan varhaiskasvatuksen eri yksiköissä sekä toimintamuodoissa. Toimintakulttuurin jatkuvan kehittämisen lähtökohtana on inklusiivinen varhaiskasvatus, joka tarkoittaa, että jokainen lapsi voi toimia, oppia ja kehittyä yhteisön jäsenenä sekä omana ainutlaatuisena yksilönään. (Opetushallitus 2022, 31.)

Varhaiskasvatuksessa lapsella on oikeus saada niin yleistä, tehostettua kuin erityistä tukea siten, kuin se varhaiskasvatustilain on säädetty. Lapsen tarpeiden mukaisella, oikea-aikaisella ja yksilöllisesti kohdennetulla tuella edistetään lapsen oppimista, kehitystä ja hyvinvointia. Tällä ehkäistään samalla lapsen ongelmien monimuotoistumista ja kasvamista sekä riskiä syrjäytyä. Lähtökohtana tuen järjestämisessä ovat lapsen kehitykseen, oppimiseen ja hyvinvointiin liittyvät tarpeet sekä lapsen vahvuudet. Lasta kuullaan hänen kehityksensä ja ikä huomioiden. Lapsen tukitoimet rakentuvat varhaiskasvatuksessa yksilöllisiin tarpeisiin vastaamisesta sekä oppimisympäristöihin liittyvistä ja yhteisöllisistä ratkaisuista. Varhaiskasvatuksessa jokaisen lapsen tulisi kokea itsensä hyväksytyksi ryhmän jäsenenä sekä omana itsenään. Kannustamalla ja antamalla lapselle mahdollisuuksia onnistumisen kokemuksiin, tuetaan hänen myönteisen minäkuvansa kehittymistä. Lapsen tarvitsema tuki sekä toimenpiteet kirjataan lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan. (Opetushallitus 2022, 58.)

Varhaiskasvatuksessa noudatetaan sopimuksissa, laissa ja varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa asetettuja yleisiä toimintaperiaatteita ja tavoitteita. Nämä toimintaperiaatteet ja tavoitteet koskevat myös erityiseen katsomukseen tai vaihtoehtoiseen pedagogiikkaan perustuvaa varhaiskasvatusta. Tällaisia ovat esimerkiksi Montessori-, Steiner-, Reggio Emilia- ja Freinet -pedagogiikat. Huoltajan valitessa lapselleen erityiseen katsomukseen tai vaihtoehtoiseen pedagogiikkaan perustuvan varhaiskasvatuspalvelun, tulee palveluntuottajan huolehtia siitä, että huoltajat saavat riittävästi tietoa toiminnan arvoista ja erityistavoitteista. (Opetushallitus 2022, 71.)

3.2 Varhaiskasvatusta ohjaavat lait ja säädökset

Lapsen oikeuksista on säädetty YK:n yleissopimuksessa (60/1991). Lapsen oikeuksien lähtökohdiana on turvata lapsen oikeudellinen asema sekä yhdenvertaisuuden toteutuminen, lapsen tausta ja ominaisuudet huomioiden. Lapsen oikeuksilla turvataan lapselle oikeusjärjestyksen mukaan kuuluvia oikeuksia. (Suomen YK-liitto 2023.) Kansallisella lainsäädännöllä alaikäisten oikeuksista säädetään Suomen perustuslaissa (731/1991). Kansallisten sopimusten lisäksi lapsen oikeuksia turvataan kansainvälisillä ihmisoikeussopimuksilla. (Hakalehto & Toivonen 2021, 21.)

Yhdenvertaisuuslaki (1325/2014) velvoittaa opetuksen järjestäjiä laatimaan suunnitelmat yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon edistämiseksi opetuksessa. Varhaiskasvatustalain (2018/540) mukaan jokaisella lapsella on oikeus varhaiskasvatukseen. Varhaiskasvatustalain säädetään varhaiskasvatuksen järjestämisestä ja sen tuottamisesta. Varhaiskasvatustalain 2 §:n mukaan varhaiskasvatus on lapsen tavoitteellista ja suunnitelmallista hoidon, kasvatuksen ja opetuksen muodostamaa kokonaisuutta, jossa painotetaan erityisesti pedagogiikkaa.

Varhaiskasvatustalain 3 §:ssä säädetään varhaiskasvatuksen tavoitteista. Tavoitteena on edistää lapsen kehityksen ja iän mukaista kokonaisvaltaista kasvua, kehitystä, hyvinvointia ja terveyttä, tukea lapsen oppimisen edellytyksiä sekä edistää koulutuksellisen tasa-arvon toteuttamista ja elinikäistä oppimista. Toteuttaa lapsen monipuolista pedagogista toimintaa sekä mahdollistaa myönteiset oppimiskokemukset. Varmistaa oppimista edistävä, kehittävä, turvallinen ja terveellinen varhaiskasvatusympäristö. Turvata mahdollisimman pysyvät vuorovaikutussuhteet sekä lasta kunnioittava toimintatapa. Edistää sukupuolten tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta, antaa valmiuksia kunnioittaa ja ymmärtää kulttuuriperinnettä sekä jokaisen uskonnollista, kielellistä, kulttuurista ja katsomuksellista taustaa, sekä antaa jokaiselle lapsille yhdenvertaiset mahdollisuudet varhaiskasvatukseen. Tunnistaa yksilöllisen tuen tarve sekä järjestää tarkoituksenmukaista tukea tarvittaessa monialaisessa yhteistyössä. Kehittää lapsen vuorovaikutus- ja yhteistyötaitoja. Varmistaa lapsen mahdollisuus saada vaikuttaa itseään koskeviin asioihin. Toimia yhteistyössä huoltajan kanssa lapsen kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin ja tasapainoisen kehityksen turvaamiseksi sekä tukea huoltajaa kasvatustyössä.

3.3 Varhaiskasvatussuunnitelma

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet määrittelevät raamit tasa-arvoisen ja yhtenäisen varhaiskasvatuksen toteuttamiselle. Varhaiskasvatussuunnitelma ohjaa ja tukee varhaiskasvatuksen järjestämistä, kehittämistä ja sen toteuttamista. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet edistävät myös maanlaajuisesti yhdenvertaisen ja laadukkaan varhaiskasvatuksen toteuttamista. (Opetushallitus 2023b.)

Lapsen mielenkiinnon kohteiden huomioiminen, sensitiivinen vuorovaikutus, välittävä huolenpito, oppimisympäristöjen rakentaminen lasten kanssa yhdessä sekä oppimisen ja leikin mahdollistaminen ovat vaikuttavaa varhaiskasvatusta toteutettaessa keskeisimpiä asioita. Varhaiskasvatussuunnitelman mukaisesti toimimalla varmistetaan, että jokaisella lapsella on oikeus saada asuinpaikastaan riippumatta tasalaatuisia varhaiskasvatusta. (Opetushallitus 2023b.)

Varhaiskasvatuksen pedagogisen toiminnan toteuttamista kuvaa kokonaisvaltaisuus. Toiminnan tavoitteena on edistää lapsen hyvinvointia ja oppimista sekä laaja-alaista osaamista. Pedagoginen toiminta toteutetaan henkilöstön ja lasten välisessä vuorovaikutuksessa sekä yhteisessä toiminnassa. Henkilöstön suunnittelema sekä lasten omaehtoinen, lasten ja henkilöstön ideoima toiminta täydentävät toisiaan. (Opetushallitus 2022, 40.) Varhaiskasvatussuunnitelma määrittelee varhaiskasvatuksen keskeiseksi tavoitteeksi ja pedagogiseksi tehtäväksi lapsen laaja-alaisen osaamisen kehittämisen. Laaja-alaisen osaamisen osa-alueita varhaiskasvatuksessa ovat ajattelu ja oppiminen, kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu, itsestä huolehtiminen ja arjen taidot, monilukutaito ja tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen sekä osallistuminen ja vaikuttaminen. (Helenius & Lummelahti 2018, 24-25.)

Pedagogisen toiminnan arvioinnin tarkoituksena on lasten oppimisen ja kehityksen edellytysten parantaminen sekä varhaiskasvatuksen kehittäminen. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman sekä paikallisen varhaiskasvatussuunnitelman toteutumisen seuranta, arviointi sekä kehittäminen ovat tärkeä osa tätä tehtävää. Varhaiskasvatuksen toimintaa kehitetään ja arvioidaan kansallisen tason sekä yksikkö-, yksilö- ja järjestäjätason näkökulmista. (Opetushallitus 2022, 72.)

4 Digipedagogiikka varhaiskasvatuksessa

Digitaalisuus on osa yhteiskuntaa, jossa lapset kasvavat. Internetin aikakaudella, digitaaliseen maailmaan syntyneitä lapsia voidaan kutsua diginatiiveiksi. Diginatiiveiksi kutsutaan lapsia, joiden elämään digilaitteet ovat kuuluneet jo varhaislapsuudessa, ja joiden digiteknologian opettelu on laaja-alaista. Kuitenkin on väärin olettaa tämän aikakauden lasten omaavan digitaalista osaamista sen enempää kuin muidenkaan aikakausien lasten. Digitaalinen osaaminen ja siihen liittyvä turvataitokasvatus on aikuisten vastuulla. (Nieminen 2015, 1-2.) Varhaiskasvatussuunnitelman (2022, 28) mukaan on tärkeää, että varhaiskasvatus yhdessä kotien kanssa tukee lapsen ymmärrystä ja antaa oikeanlaista tietoa digitaalisuudesta.

Varhaiskasvatuksessa on tavoitteena vahvistaa lasten laaja-alaista osaamista. Mitä varhaiskasvatuksen laaja-alainen osaaminen sitten on? Se on muun muassa digitaalista osaamista, monilukutaitoa, itsestä huolehtimista ja muita arjen taitoja. Se on myös vuorovaikutustaitoja ja kulttuurista osaamista. Näitä taitoja tarvitsemme yhä monimuotoisemmassa maailmassa.

Laadukas varhaiskasvatusta antaa vankan pohjan näiden taitojen ja tietojen kehittymiselle. Lasten saatavilla tulisi olla riittävästi pedagogisia, turvallisia, monipuolisia ja ikätasoisia leikki- ja toimintavälineitä. Niissä tulisi huomioida lasten mielenkiinnonkohteet sekä yksilölliset tuen tarpeet. Teknologia on lasta osallistavaa ja osa monipuolista oppimisympäristöä. Varhaiskasvatuksessa käytetään tarkoituksenmukaisella tavalla erilaisia digitaalisia välineitä, sovelluksia sekä ympäristöjä. (Opetushallitus 2023b; ePerusteet 2023a.)

4.1 ePerusteet

ePerusteet-palvelu on valtakunnallinen palvelu, josta löytyvät kaikki opetussuunnitelmien, tutkintojen sekä koulutusten perusteet varhaiskasvatuksesta toiselle koulutusasteelle. ePerusteiden digitaalisen osaamisen kuvaukset ovat syntyneet Opetus- ja kulttuuriministeriön Uudet lukutaidot-kehittämishojelman tuloksena. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2023.)

Opetus- ja kulttuuriministeriön käynnistämän Uudet lukutaidot-kehittämishojelman tavoitteena oli vahvistaa lasten ja nuorten medialukutaitoa, tieto- ja viestintäteknologian osaamista sekä ohjelmointiosaamista varhaiskasvatuksessa sekä esi- ja perusopetuksessa. Ohjelman tuloksena julkaistiin kuvaukset tieto- ja viestintäteknologiselle osaamiselle, medialukutaidolle sekä ohjelmointiosaamiselle. Kuvaukset on laadittu Kansallisen audiovisuaalisen instituutin ja Opetushallituksen yhteistyönä varhaiskasvatukseen ja esiopetukseen hyvän pedagogisen toiminnan kuvauksiksi. Kuvauksilla pyritään edesauttamaan yhdenvertaisuuden toteutumista lasten ja nuorten digitaalisten taitojen ja osaamisen opetuksessa valtakunnallisesti. Kuvaukset ovat suunniteltu varhaiskasvatussuunnitelman ja opetussuunnitelmien perusteiden mukaisesti. Kuvaukset eivät ole opetushenkilöstölle velvoittavia toteuttaa, vaan ne on tuotettu opetuksen tueksi. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2023.)

Uudet lukutaidot - kehittämissuojelma oli osa laajempaa Oikeus oppia - varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen laadun ja tasa-arvon kehittämissuojelmaa, jonka opetus- ja kulttuuriministeriö toteutti vuosina 2020-2022 (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2023). Uudet lukutaidot ovat sittemmin uudelleen nimetty ePerusteisiin digitaalisen osaamisen kuvauksiksi. Näiden kuvausten avaaminen on opinnäytetyömme olennainen osa digipedagogiikan ymmärryksen lisäämiseksi varhaiskasvatuksen henkilöstön työssä.

4.2 Digitaalinen osaaminen

Varhaiskasvatuksen piirissä mediamaailmaa kohtaan saatetaan kokea epävarmuutta ja huolta. Media saatetaan nähdä haasteena päiväkotien toimintaympäristölle tai jopa lasten kehitykselle ja hyvinvoinnille. Syynä tähän on usein työntekijän oma heikko mediasuhde, epävarmuus omasta osaamisesta, käsitys laitekeskeisestä mediakasvatuksesta tai vähäinen tuntemus mediasisällöistä. (Huhtanen 2016, 24.)

Aaltosen (2021, 58) tutkimuksen mukaan Helsingin kaupungin varhaiskasvatuksen henkilöstö tiedosti digilaitteiden ja digitaalisten ympäristöjen olevan vahva osa varhaiskasvatuksen joka-päiväistä arkea. Tutkimuksen mukaan henkilöstön osaamisen taso oli vaihtelevaa ja sen toteuttaminen käytännössä jäi usein juuri osaavimpien tehtäväksi. Turvallinen ympäristö taitojen opetteluun nousi Aaltosen (2021, 59) mukaan tutkimuksessa esillä tärkeänä asiana. Henkilöstön sitoutuminen ja jokaisen oma motivaatio koettiin tutkimuksen mukaan edellytykseksi käyttää digitaalisia laitteita. Myös laitteisiin valittavien sovellusten pedagoginen perustelu tuli ottaa huomioon ja sovellusten tulisi palvella oppimisen näkökulmasta. Haasteina tutkimuksessa henkilökunta koki ruutuajan määrän ja uhan sen lisääntymisestä. (Aaltonen 2021, 58.)

Liukkonen & Vanhanen (2022, 22) kuvaavat digitalisaation ja siihen liittyvän laitteiston tuovan oppimiseen erilaisuutta ja mahdollistaa sen monipuolistamisen. Laitteet auttavat henkilöstöä pedagogiikan suunnittelussa ja erilaisten sovellusten kautta sen toteuttamisessa. Lasten kanssa kokeileminen on opettavaista ja aikuisillekin mahdollisuus oppia kokeilemalla uutta. Digitaalisen laitteiston käyttö edistää myös pedagogisen dokumentoinnin toteuttamista merkittävästi. Videoilla ja kuvilla voidaan seurata lapsen kasvua, kehitystä ja oppimista.

Tarvitsemme digitaalista osaamista oppimisessa, ihmisten välisessä vuorovaikutuksessa ja yhteiskunnassa toimimisessa. Digitaalisten taitojen vahvistaminen edistää muun muassa lasten koulutuksellista tasa-arvoa. Varhaiskasvatuksessa lasten kanssa havainnoidaan ja tutkitaan arkielämässä digitaalisuuden roolia. Digitaalisia ympäristöjä, välineitä ja sovelluksia hyödynnetään dokumentoinnissa, peleissä, leikeissä, liikkumisessa, vuorovaikutuksessa, tutkimisessa sekä taiteellisessa tuottamisessa ja kokemisessa. Lapsen mahdollisuus kokeilla, harjoitella ja tuottaa erilaista sisältöä digitaalisia välineitä apuna käyttäen edistää lapsen monilukutaitoa sekä yhteistoiminnan ja luovan ajattelun taitoja. Varhaiskasvatuksen henkilökunnan tulee ohjata lasta digitaalisten ympäristöjen vastuulliseen, monipuoliseen ja turvalliseen käyttöön. (ePerusteet 2023b.)

Varhaiskasvatuksessa tutustutaan digitaalisuuteen tutkien, leikkien, liikkuen sekä esimerkiksi taiteellisen ilmaisun kautta. Digitaalisia laitteita, sovelluksia sekä ympäristöjä hyödynnetään tarkoituksenmukaisesti toiminnassa. Ne ovat osa varhaiskasvatuksen monipuolista oppimisympäristöä. Varhaiskasvatuksen toimintakulttuuri on pedagogisesti vahva. Toimintakulttuuriin kuuluu ennakkoluulottomasti kokeilla lasten kanssa, kannustaa lasta kokeilemaan ja oppia yhdessä lapsen kanssa ihmettelemällä ja toimimalla. (Opetushallitus 2022, 28.) Digitaalisen osaamisen opettamisen tulee varhaiskasvatuksessa olla vastavuoroista. Samalla kun aikuinen voi opettaa jotain lapselle, toimii tämä myös vastakkaiseen suuntaan. Mertalan (2022) mukaan lasten kanssa toimiminen on ihmettelevää ja yhdessä kysymyksiä pohtivaa. Tällainen toimintatapa edistää ja ohjaa lapsia kyseenalaistamaan miten yhteiskunnan arjessa esiintyvät digitaaliset ympäristöt ja laitteet toimivat.

4.3 Medialukutaito ja monilukutaito

Varhaiskasvatuksessa lapset ottavat ensiaskeleensa medialukutaitoon yhdessä uteliaasti ihmetellen, ennakkoluulottomasti kokeillen ja yhdessä leikkien. Varhaiskasvatuksessa tutustutaan yhdessä lasten kanssa erilaisiin medioihin, mediasisältöihin ja mediavälineisiin. Lapsen on mahdollista eläytyä median tarjoamiin tarinoihin ja niitä voidaan käsitellä erilaisin ilmaisun keinoin. Tärkeää on, että median tuottaminen on kokeilevaa ja leikinomaista yhdessä tekemistä, jonka tarkoitus on samalla rohkaista lasta luovaan itseilmaisuun. Kun lapsen kanssa tutkitaan yhdessä ympäristöä, voidaan käyttää mediaa apuna esimerkiksi etsien tietoa lasta kiinnostavista asioista ja kysymyksistä. Arjessa harjoitellaan tarpeellisia viestinnän taitoja, toisten huomioimista ja vuorovaikutusta. Tekemisen ja kokemisen yhteydessä opetellaan yhdessä aikuisen kanssa vastuulliseen ja turvalliseen mediasisältöjen ja -välineiden käyttöön. (ePerusteet 2023c.)

Esiopetuksessa jatkuu medialukutaidon polku edelleen leikinomaisesti kokeillen, yhdessä oivaltaen ja tutkien. Median parissa koetut hetket monipuolistuvat, ja lapsella on aktiivinen rooli sekä median käyttäjänä että tuottajana. Median kautta oivalletaan asioita sekä tutkitaan maailmaa. Samalla lapsen kanssa harjoitellaan ymmärtämään, mikä on totta ja mikä satua. Yhdessä myös tarkastellaan, millaisia ovat lapselle merkitykselliset mediasisällöt ja tutkitaan lapsen arjen mediaa. Lapsen kanssa harjoitellaan median turvallista käyttöä sekä ikärajoja. Lasta tulee rohkaista rikkaaseen mielikuvituksen käyttöön, luovaan mediailmaisuun sekä kokeilevaan median tuottamiseen yhdessä toisten kanssa. Mediaa voidaan käyttää myös viestintään yhdessä lapsen kanssa. Viestintätaitojen kehittymistä on mahdollista tukea harjoittelemalla samalla arjessa hyviä, toiset huomioonottavia vuorovaikutustaitoja. (ePerusteet 2023c.)

Monilukutaito on taitoa hankkia, muokata, yhdistää, tuottaa, arvioida ja esittää tietoa erilaisen välineiden avulla erilaisissa ympäristöissä ja tilanteissa. Lapsen monilukutaidon harjaanuttaminen koostuu viestin tulkinna ja niiden tuottamisen taitojen harjoittelusta. Perustan monilukutaidolle luovat tekstit kaikenlaisissa muodoissa. Esimerkiksi puhuttu ja kirjoitettu teksti tukee monilukutaidon kehittymistä. Erilaiset näkö- ja kuulohavainnot sekä digitalisaation oppiminen kuuluvat tiivistä lapsen oppimisen taitoihin. Varhaiskasvatuksen tehtävänä on innostaa lapsia käyttämään ja omaksumaan erilaista viestintää sekä tutkimaan asioita myös digitaalisissa ympäristöissä. Asioiden nimeäminen, tunnistaminen ja käsitteiden hallinta ovat monilukutaidon kartuttamista. Lapset tarvitsevat aikuisen mallia, sekä kulttuuri- ja tekstirikkaan ympäristön oppiakseen monilukutaitoa. Tähän lukeutuu perinteiset lukukirjat sekä digitaaliset välineet. (Opetushallitus 2022, 26.)

Salonmaa, Mertala & Karila (2021, 20) tuovat tutkimuksessaan esille varhaiskasvatuksen henkilöstön käsityksiä mediakasvatuksesta. Tutkimuksesta käy ilmi kasvattajien erilaiset taustat ja oma osaaminen suhteessa siihen, miten he toteuttavat mediakasvatusta käytännössä.

Toteuttamisen haasteeksi koettiin oman ymmärryksen puute monilukutaidon ja mediakasvatuksen osa-alueilla, sekä toiminnan tavoitteiden saavuttaminen varhaiskasvatuksen kontekstissa. Tutkimuksen mukaan varhaiskasvatuksen henkilöstön osittain rajoittunut mediakasvatuksen tietoperusta koettiin esteeksi sen toteuttamiselle. Osittain rajoittunut tietoperusta saattaa johtaa uskomukseen, jonka mukaan mediakasvatus vaatii aina digitaalisia laitteita toteutukseen. Tutkimuksessa tuli esille lasten osaamisen hyödyntäminen pedagogiikan toteutuksessa. Vastauksista ilmeni myös henkilöstön osittainen vastustus mediakasvatusta kohtaan. Kaikkien vastaajien mielestä mediaa ja siihen liittyvää kulttuurimaailmaa ei nähty osana pedagogiikkaa, vaan sen koettiin näkyvän ainoastaan kapea-alaisesti lasten viihdykkeenä. Tutkimuksessa nousi esille henkilöstön tarve vertaisoppimiseen ja kollegiaaliseen tukeen, sekä haaste aidon kohtaamisen toteutumiselle.

4.4 Ohjelmointiosaaminen

Ohjelmointiosaaminen ei tarkoita ainoastaan koodaamista. Ohjelmointiosaaminen on hyödyllinen taito, joka sisältää olennaisesti myös monipuoliset ajattelun taidot ja ymmärryksen digitaalisesta, ohjelmoidusta maailmasta sekä siinä toimimisesta. Ohjelmointiosaaminen on kyöksissä sekä media- ja monilukutaitoon että tieto- ja viestintäteknologiseen osaamiseen. Arjen teknologisten laitteiden nimeäminen, havainnoiminen ja käyttötarkoitusten pohtiminen yhdessä lasten kanssa harjoittavat perustaitojen lisäksi valmiuksia, joita tarvitaan ohjelmoinnissa. (ePerusteet 2023d.)

Ohjelmoinnillisen ajattelun taitoja on mahdollista harjoitella monella eri tavalla. Varhaiskasvatuksessa taitoja opetellaan toiminnallisten kokeilujen sekä leikkien kautta, pääasiassa ilman laitteita. Jos käytettävissä on lapsen ikätasolle sopivia ohjattavia laitteita tai leluja, kannattaa niillä kuitenkin rikastaa lapsen tutustumista ohjelmointiin. Ohjelmoinnissa on kyse täsmällisten toimintaohjeiden antamisesta sekä ohjeiden noudattamisesta. (Mediataitokoulu 2021, 7.)

Varhaiskasvatuksessa tutustutaan esimerkiksi pelien ja leikkien avulla teknologiseen ympäristöön ja harjoitellaan lasten kanssa ohjelmoinnissa tarvittavia perustaitoja ja valmiuksia. Ohjelmoinnissa havainnoidaan arjen teknologiaa sekä pohditaan sen toimintaa ja tarkoitusta. Varhaiskasvatuksessa lasta kannustetaan harjoittelemaan loogisen ajattelun taitoja, esittämään ohjelmointiin liittyviä kysymyksiä, etsimään niihin vastauksia sekä työskentelemään yhdessä sovittujen ohjeiden mukaisesti. (ePerusteet 2023d.)

4.5 Digiturvataidot

Aikuisen tulee tarjota lapselle turvallinen läsnäolo digiympäristöjen oppimiseen. Digitaalisen laitteen turvallinen käyttö tulisi opettaa lapselle varhain ja kannustaa sen käyttöön aikuisen seurassa. Digiturvataitojen opettelu takaa lapselle taidot toimia erilaisissa tilanteissa, joita

voi digilaitteen käytön yhteydessä tulla eteen. Nämä perustaidot opetellaan yhdessä aikuisen kanssa ja niistä avoimesti keskustelu antaa lapselle valmiuksia käyttää digitaalisia laitteita. (Suojellaan lapsia, 2022.)

Ruutuajan lisääntyessä jo hyvin pienilläkin lapsilla voi eteen tulla tilanteita, joissa lapsi voi vahingossa löytää näytöltä ahdistavaa sisältöä. Pelottavat kuvat tai videot saattavat tulla nähdyksi myös esimerkiksi isompien lasten näyttämänä. Vastuullisen aikuisen on tärkeää olla läsnä lapsen digiarjessa ja tietää mitä lapsi laitteellaan tekee. Lapselle olisi hyvä esimerkiksi opettaa kuvakaappauksen ottaminen laitteella, jolloin epämiellyttävän sisällön voi näyttää turvalliselle aikuiselle. Aikuisen kiinnostus herättää helpommin myös lapsessa mielenkiinnon kertoa asioista avoimemmin. Säännöllinen keskustelu lapsen kanssa digilaitteiden käytöstä ja niissä esiintyvistä sisällöistä auttaa lasta ymmärtämään, että hänellä on turvallinen aikuinen, jolle kertoa kokemuksista. Aikuisen ei tarvitse olla mestari digitaalisuuden käytössä vaan opastaa lasta turvallisiin käyttäytymissääntöihin sekä kertoa digitaalisuuden niin positiivisista kuin negatiivisistakin asioista. (Väestöliitto 2023.)

Varhaiskasvatuksen ammattilaiset eivät voi väistää vastuutaan digitaalisten ympäristöjen ja laitteiden käytön turvallisessa opettelussa yhtenä kasvatuksen ja opetuksen osa-alueena. Kasvatuskumppanuus vanhempien kanssa vaatii myös yhä enemmän nykyään yhteiskunnan digitalisoitumisen myötä varhaiskasvatuksen henkilöstöltä. Henkilöstön tulee tukea vanhempia myös tällä oppimisen ja kasvatuksen alueella. (Opetushallitus 2022, 26.)

Internetin ja erilaisten mobiililaitteiden käytön lisääntyessä myös verkkokiusaaminen on lisääntynyt 2000-luvulla. Verkkokiusaamisen muotoja perinteisten kiusaamisen muotojen kuten pilkkaamisen, nimittelyn ja syrjinnän lisäksi on verkossa tapahtuvalle kiusaamiselle ominaiset tunnuspiirteet täyttävä kiusaaminen. Laitisen, Haanpään, Francken & Lahtisen (2020) mukaan verkossa tapahtuva kiusaaminen voi olla aktiivista viestien, kuvien tai videoiden lähettämistä, yksityisasioiden tuomista julki, kiristämistä, uhkailua, juoruilua, valheellisen tiedon levittämistä ja julkista nolaamista. Verkossa tapahtuvan kiusaamisen muotoja ovat myös poissulkeminen tai eristäminen. Kiusattua ei tällöin oteta mukaan sosiaalisen median ryhmäkeskustelun tai digitaalisen pelin ryhmään. (Laitinen ym. 2020, 26-27.)

Verkossa tapahtuvan kiusaamisen ja perinteisen kiusaamisen keskeisinä eroina voidaan pitää sitä, että verkossa tapahtuvaa kiusaamista on vaikea paeta. Verkkokiusaaminen on usein myös julkista ja kiusaamiseen käytetty materiaali on helppo levittää laajasti. Lisäksi verkkokiusaaminen tarjoaa mahdollisuuden anonyymiyteen, eikä kiusattu aina tiedä kuka kiusaamisen takana on. Verkkokiusaamiseen puuttuminen ja ennaltaehkäisy saatetaan kokea hankalaksi silloin, kun aikuisella on vähäiset tiedot ja taidot sosiaalisesta mediasta ja digitaalisista peleistä. (Laitinen ym. 2020, 27.)

Digiturvataitojen mahdollisimman varhaisella opettelulla voidaan turvata lapsen oikeus tietoon, oppimiseen ja turvallisuuteen myös digitaalisissa ympäristöissä. Mitä pienempi lapsi, sen enemmän hän tarvitsee turvallisen aikuisen läsnäoloa. Aikuisten tulisi kiinnittää huomiota ruutuajan määrän sijasta enemmän sen laadukkuuteen sekä siihen mitä lapsi kokee tai tekee digitaalisissa ympäristöissä ja kenen kanssa. (Suojellaan lapsia 2022.)

Varhaiskasvatuksessa tulee keskustella yhdessä lasten kanssa siitä, että omaa kehoaan ja yksityisyyttään on oikeus suojata. Lapselle kerrotaan, että on kysyttävä aina lupa otettaessa ja esitettäessä kuvia tai videoita toisesta henkilöstä. Varhaiskasvatuksen ammattilaiset opettavat lapselle turvallista mediankäyttöä. Aikuisjohtoisesti sovitaan mediankäytöstä ja ohjataan lasta turvautumaan aina tarvittaessa aikuiseen. (ePerusteet 2023e.)

Kun lasten kanssa keskustellaan varhaiskasvatuksessa siitä, minkälainen mediasisältö on lapsille sopivaa ja minkälainen ei, tuodaan heille esille myös ikärajat ja kerrotaan niiden suojeleva tarkoitus. Myös huoltajien kanssa tulee ottaa puheeksi lasten turvallinen mediankäyttö. Henkilökunnan velvollisuuksiin kuuluu kertoa huoltajille esimerkiksi henkilötietojen käsittelystä varhaiskasvatuksessa, ja huolehtia lasten tietosuojasta kuvien ja tuotosten julkaisun yhteydessä. Sekä vanhempien että lasten kanssa tulee keskustella käytössä olevista pedagogiseen dokumentointiin liittyvistä digitaalisista palveluista. Henkilöstön tulee varmistaa, että kaikilla huoltajilla on mahdollisuus päästä digitaalisissa palveluissa tiedon äärelle. Epävirallinen ja virallinen viestintä tulee kuitenkin muistaa erottaa toisistaan. Varhaiskasvatuksessa opetellaan myös käsittelemään vastuullisesti mediavälineitä. Työntekijän on oltava tietoinen tekijänoikeuksien merkityksestä ja näitä taitoja harjoitellaan myös lasten kanssa. (ePerusteet 2023e.)

5 Opinnäytetyön toteutus

Opinnäytetyön tavoitteena on tarkastella Lohjan kaupungin varhaiskasvatuksen kasvatus- ja opetusalan ammattilaisten kokemuksia Vopeka-kyselyn perusteella digiosaamisesta ja digipedagogiikan toteutumisesta. Opinnäytetyön aineisto koostuu pilotointiprosessiin liittyvistä kyselyistä, jotka toteutettiin kahdessa eri varhaiskasvatusyksikössä. Opinnäytetyön tarkoituksena on selvittää käytettävien kyselyiden toimivuus ja prosessin kehittämiskohteet ennen niiden varsinaista käyttöönottoa kaikissa Lohjan varhaiskasvatuksen yksiköissä. Pilotointiprosessi sekä siinä käytettävien kyselyiden tulosten analysointi on lähtöisin työelämäkumppanin toiveesta. Heidän näkökulmastaan kyselyiden toimivuuden sekä prosessin sujuvuuden testaaminen on tärkeää ennen kyselyiden laajempaa käyttöönottoa. Opinnäytetyössä kartoitettiin henkilöstön kokemuksia Vopeka-kyselyyn vastaamisesta sekä työelämäkumppanin kokemuksia pilotointiprosessin toimivuudesta. Vopeka-kyselyn lisäksi pilotointiprosessissa oli mukana varhaiskasvatuksen esihenkilöille suunnattu Jopeka-kysely (Jopeka 2023). Jopeka-kyselyn pienen

vastaajajoukon vuoksi kyselyn tuloksia ei ole tarkoitus tutkia anonymiteetin turvaamiseksi henkilöstön digiosaamisen ja digipedagogiikan kokemusten osalta. Jopeka-kyselyä tarkastellaan kuitenkin osana pilotointiprosessia.

Paneuduimme opinnäytetyötä tehdessämme varhaiskasvatuksen digipedagogiikkaan liittyvään aineistoon ja olemassa olevaan tutkimusaineistoon. Punnitsimme sen pohjalta opinnäytetyön rajausta ja näkökulmaa sekä tutkimustehtävää, jonka jälkeen etenimme konkreettisesti lisäaineiston keruuseen. Digipedagogiikkaa käsittelevään aineistoon perehtyminen on auttanut ohjaamaan ja antamaan suuntaa tutkimuksenteon valinnoille ja kysymysten asettelulle sekä tietoperustan rakentamiselle. (Hirsjärvi ym. 2014, 109.)

5.1 Tarkoitus ja tavoite

Opinnäytetyön tavoitteena on tarkastella Vopeka- ja Jopeka-kyselyiden pilotointiprosessia sekä pilottiyksiköiden henkilöstön kokemuksia Vopeka-kyselyn perusteella digiosaamisesta ja digipedagogiikasta varhaiskasvatuksessa. Opinnäytetyön tarkoituksena on koota työelämäkumppanille tietoa varhaiskasvatuksen digipedagogiikasta tietoperustan tukemana sekä tulkitä kyselyiden tuloksia ja pilotointiprosessin toimivuutta.

Opinnäytetyön tutkimuskysymyksiksi asetettiin: Miten pilottiyksiköiden henkilöstö kokee Vopeka-kyselyn perusteella digiosaamisen ja digipedagogiikan varhaiskasvatuksessa? Miten Vopeka- ja Jopeka-kyselyiden pilotointiprosessi eteni?

5.2 Tutkimuksen kohderyhmä

Tutkimuksen kohderyhmä on väestödemografisesti laaja ja heillä on erilaiset varhaiskasvatukseen suuntautuneet koulutustaustat kuten yliopisto, ammattikorkeakoulu tai ammatillinen koulutus. Henkilöt, joille kyselyt osoitettiin toimivat organisaatiossa eri ammattinimikkeillä ja erilaisissa kasvatuksen, opetuksen ja hoidon tehtävissä kuten varhaiskasvatusyksiköiden johtajina, varhaiskasvatuksen opettajina, varhaiskasvatuksen lastenhoitajina ja ryhmäavustajina sekä varhaiskasvatuksen erityisopettajina. Tutkimuksen alkaessa odotimme vastausprosentin olevan hyvä.

Tutkimus ei edellyttänyt sosiodemografisten taustamuuttujien erottelua. Sosiodemografiset taustamuuttujat olisivat voineet tässä tutkimuksessa liittyä varhaiskasvatuksen henkilöstön koulutustaso- sekä ikäjakaumakysymyksiin. Kyselylomakkeella olisi ollut mahdollista kysyä edellä mainittuja asioita selvittääksemme niiden mahdollisen vaikutuksen digipedagogiikan toteutuksessa kuitenkin niin, että vastaajan anonymiteetti säilyy. (Tietoarkisto 2022c.)

5.3 Menetelmälliset valinnat

Tavoitteellinen ja suunnitelmallinen tutkimus eri vaiheineen on luova prosessi. Aiheeseen perehtyminen, suunnitelman laatiminen, tutkimuksen toteutus sekä tutkimuselosteen laatiminen kuuluvat tähän prosessiin. Käytännössä tutkimuksia on monenlaisia ja luonnollisesti tutkijat eroavat toisistaan. Tutkijoiden välillä on erilaisia näkemyksiä, miten toimia tutkimusta tehdessä sekä siinä, miten prosessia kuvataan. (Hirsjärvi, Remes, Sajavaara & Sinivuori 2014, 63.)

Tutkimuksen lähestymistapaa määrittävät tutkijan valinnat. Valintoihin vaikuttavat tieteenfilosofian tasolla tehdyt tiedostetut ja tiedostomattomat päätökset. Ontologinen ja epistemologinen näkökulma määrittävät, miten tutkija ymmärtää tutkittavan kohteen ja miten hän ajattelee saavansa tietoa. Tutkijan filosofiset perusoletukset määrittävät menetelmien valintaa. Menetelmiksi valikoituvat tutkijan mukaan parhaiten vastauksia tuottava menetelmällisten ratkaisujen kokonaisuus. Tutkimusstrategian valintaan vaikuttavat tutkijan arvot ja tapa ymmärtää ilmiötä. Valintojen pohjalta syntynyt lähestymistapa määrittää tutkimusstrategian, joka ei kuitenkaan suoraan vaikuta lopputuloksen paremmuuteen. (Hirsjärvi ym. 2014, 123-124.)

Hirsjärveä ym. (2014, 136-140) mukailleen tutkimuksen tarkoitus ja tavoite ohjasivat tutkimusstrategian valintaa. Tämän opinnäytetyön tavoitteena on tarkastella Vopeka- ja Jopeka-kyselyiden pilotointiprosessia sekä pilottiyksiköiden henkilöstön kokemuksia Vopeka-kyselyn perusteella digiosaamisesta ja digipedagogiikasta varhaiskasvatuksessa. Opinnäytetyöllä pyrittiin tuomaan tietoa pilottiyksiköiden henkilökunnan digiosaamisesta ja digipedagogiikasta sekä kyselyiden jalkauttamisen prosessin toimivuudesta ennen sen laajempaa käyttöönottoa. Opinnäytetyö on lähtökohdiltaan kvantitatiivinen. Opinnäytetyössä tutkimuksen kannalta tärkeitä käsitteellisiä ilmiötä ilmaistaan numeroin. Aineistonkeruumenetelmänä käytettävien kyselyjen tarkoituksena on tuottaa tilastollinen havaintoaineisto analysoinnin tietoperustaksi.

Opinnäytetyömme tutkittavaa aihetta mitattiin pilottiyksiköille esitetyillä valmiilla kysymyksillä ja niihin laadituilla vastausvaihtoehdoilla. Teorian tuottamiseksi pyrimme operationalisoimalla, eli yhdistämällä tunnusluvuista koostuvan aineiston teoreettisiin käsitteisiin, tuottamaan opinnäytetyön kysymykseen vastaavan sisällön. Huomion arvoisena pidämme, että yksittäinen teoria kattaa kuitenkin vain harvoin useita tasoja, tämä korostaa oikeanlaisen teoreettisen näkökulman valinnan merkitystä. Opinnäytetyössämme pyrimme kartoittamaan tunnuslukuihin perustuen pilottiyksiköiden henkilöstön kokemuksia digiosaamisesta ja digipedagogiikasta sekä tuottamaan teorian avulla näkyväksi varhaiskasvatuksen digipedagogiikkaa.

Tässä opinnäytetyössä määritelty tutkimusongelma pyrittiin ratkaisemaan lähtökohtaisesti kvantitatiivisella tutkimusotteella. Tutkimuksen aineistona käytetyt kyselyt olivat vastaajalle valmiiksi muotoiltuja strukturoituja sähköisiä kyselylomakkeita. Verkkokyselyinä toteutetun

tutkimuksen tarkoituksena on koota työelämäkumppanille tietoa varhaiskasvatuksen digipeda-
gogiikasta tietoperustan tukemana sekä tulkitia kyselyiden tuloksia ja pilotointiprosessin toi-
mivuutta.

Tutkimuksen populaatio koostui kahdesta eri varhaiskasvatussyksiköstä. Kiintiöpöimintana
tehty otos koostui valikoiduissa yksiköissä työskentelevistä varhaiskasvatuksen ammattilai-
sista. Verkkototeutuksena suoritettujen kyselyiden vastaajajoukonkadon pienentämiseksi lä-
hetimme muistutusviestejä kyselyyn vastaamisesta. Tällä pyrimme mahdollisimman suureen
vastausprosenttiin ja vahvistamaan edelleen tutkimuksen luotettavuutta. Kohtuullisen pie-
nestä populaatiosta huolimatta, emme voineet lähtökohtaisesti olettaa kaikkien kiinnostuk-
semme kohteena olevien vastaavan kyselyihin, joten oletimme tutkimuksen toteutuvan otan-
tatutkimuksena.

5.4 Aineiston keruu

Tyypillisiä määrällisen tutkimuksen aineistokeruumenetelmiä ovat kyselyt ja tilastot. Tuomen
(2002, 83) mukaan aineistonkeruumenetelmiä voidaan käyttää joko vaihtoehtoisesti, rinnan
tai eri tavoin yhdisteltynä tutkimusongelman tai tutkimusresurssien mukaan. Määrällisen tut-
kimuksen aineistoja kerätään tyypillisesti strukturoidusti haastattelemalla tai strukturoiduilla
kyselyillä. Muita määrällisen tutkimuksen aineistonkeruumenetelmiä ovat koetekniikat ja sys-
temaattinen havainnointi ilman tutkijan osallistumista. (Valli 2018, 84.)

Kokonaistutkimus tarkoittaa kyselylomakkeen lähettämistä kaikille. Aina kyselylomakkeen lä-
hettäminen kaikille ei kuitenkaan ole ajankäytöllisesti ja taloudellisesti järkevää. Kyselyn
otantakoon määrittelyssä tutkijan tulee arvioida oikean suhtaista henkilöiden määrää tutki-
muksen sisällöllisten seikkojen näkökulmasta. (Hirsjärvi ym. 2014, 179.)

Kyselylomakkeella esitetyt kysymykset luovat perustan tutkimuksen onnistumiselle. Kerätty
aineisto edellyttääkin huolellisesti laadittuja kysymyksiä sekä selkeän instruktio, eli vas-
tausohjeen. Aineistonkeruumenetelmänä kysely ei edellytä tutkijan läsnäoloa, mikä säästää
tutkijan ajankäyttöä. Lisäksi kyselyt mahdollistavat helpon uusintakyselyn lähettämisen vas-
taamatta jättäneille. Uusintakyselyllä voidaan varmistaa mahdollisimman suuri vastauspro-
sentti ja näin edelleen vahvistaa tutkimuksen luotettavuutta. (Valli 2018, 93, 98-99.)

Henkilöstölle tarkoitettu saatekirje (liite 1) sisälsi instruktio. Saatekirje ja kirjautumisohjeet
lähetettiin sähköisesti henkilöstölle varhaiskasvatussyksiköiden esihenkilöiden kautta. Henki-
löstön kokemuksia kyselyyn vastaamisesta kerättiin sähköisellä, opinnäytetyöntekijöiden laa-
timalla palautekyselyllä. Kyselyiden vastaukset näkyivät opinnäytetyöntekijöille koko proses-
sin ajan anonyymisti eivätkä yksittäiset vastaajat olleet tunnistettavissa. Työelämäkumppanin
toiveesta palautekyselyn tuli olla lyhyt ja vastausvaihtoehdoiltaan selkeä. Tutkimuksen

aineistonkeruu toteutettiin sähköisesti valtakunnallisia Vopeka- ja Jopeka-kyselyitä hyödyntämällä sekä palautekyselyllä (Liite 2).

Palautekyselylomake on tutkimuksemme olennainen osatekijä. Kyselylomakkeen suunnittelu edellyttää tutkimusongelman täsmentämistä ja pohtimista, tutkimusasetelman valintaa, käsitteiden määrittelyä ja kirjallisuuteen tutustumista. Opinnäytetyötä suunniteltaessa tulee ottaa huomioon se, millä tavoin aineisto käsitellään. Suunniteltaessa kyselylomaketta tulee olla tietoa siitä, millä ohjelmalla tietoja käsitellään, miten ne syötetään ja kuinka tulokset halutaan raportoida. Tutkimuksen tavoite on oltava tarkasti selvillä ennen kyselylomakkeen laatimista. (Heikkilä 2014, 45.)

Itse laaditun kyselylomakkeen pitäminen sopivan mittaisena ja ulkonäöltään selkeänä, helpottavat vastaajan sekä myöhemmässä vaiheessa myös tietojen tallentajan työtä. Sähköisen kyselylomakkeen sopiva täyttöaika on enimmillään 20 minuuttia. (Tietoarkisto 2022a.) Vilkan (2014, 28) mukaan kysely on keräämistapa aineistolle ja siinä on muoto vakio eli kaikille kyselyyn vastaajille on laadittu kysymyksiltään samanlainen kysely. Tässä tutkimuksessa kysely on hyvä aineiston keräämistapa, koska vastaajat ovat hajallaan eri puolilla kaupunkia. Palautekysely lähetettiin henkilöstölle sähköisesti ja työnantajan kautta tuotiin esille vastaamisen tarkeyttä.

Vopeka- ja Jopeka-kyselyiden tuottama aineisto jää työelämäkumppanin hallintapaneeliin heidän välisensä sopimuksen mukaisesti. Palautekyselyn tuloksia ei säilytetä opinnäytetyön julkaisun jälkeen ja ne tuhoetaan asianmukaisesti. Molempien kyselyiden raportointi sekä analysointi jää luettavaksi opinnäytetyöhön.

5.5 Aineiston analyysi

Hirsjärveä ym. (2014, 221, 223) mukaillen kerätyn aineiston analyysi, tulkinta ja johtopäätöstenteko on tutkimuksen ydinasia. Strukturoiduilla lomakkeilla kerätyn aineiston analysointi aloitetaan tyypillisesti aineiston keruun ja järjestelyn jälkeen. Aineistoa on kuitenkin mahdollista myös kerätä ja analysoida yhdenaikaisesti.

Analysointimenetelmän valintaa ohjaa tutkijan ajatus parhaiten asetettua tutkimustehtävää tai ongelmaa vastaavasta analysointitavasta. Tässä tutkimuksessa oletettuihin ilmiöihin ja tekijöihin pyrittiin tuottamaan vastaus lähtökohtaisesti kvantitatiivisella tutkimuksella. Kvantitatiivinen tutkimus kulkee yleistä ja yksityiseen. Deduktiivisessa sisällönanalyysissä olemassa olevan tiedon perusteella tuotetaan analyysirunko, jonka tueksi etsitään analyysiin sisällöllisesti sopivia asioita. Selittämiseen pyrkivä tutkimusote on tyypillinen lähestymistapa tilastolliseen analyysiin ja päätelmien tekoon. (Hirsjärvi ym. 2014, 224.)

Aineiston analyysi toteutettiin työelämäkumppanin toimittamista kyselyiden tuloksista sekä opinnäytetyöntekijöiden suunnitteleman palautekyselyn tuloksista. Analyysiä tehtiin tulkitsemalla ja kuvaamalla saatua aineistoa sekä sanallisesti että numeroin. Analysoimalla Vopeka-kyselyn aineistoa, tarkastelimme varhaiskasvatuksen henkilökunnan kokemuksia digiosaamisesta ja digipedagogiikasta. Vopeka-, Jopeka- ja palautekyselyiden perusteella tarkastelimme pilotointiprosessin toimivuutta. Lisäksi kyselyiden jalkauttamisesta saatu kokemus oli tärkeää raportoida myös työelämäkumppanin näkökulmasta.

Tutkimuksen aineisto koostui kyselyistä saaduista tiedoista eli muuttujista. Muuttujien tiedot koodattiin numeeriseen muotoon. Tiedot koostettiin taulukkomuotoon numeerisen analyysin mahdollistamiseksi. Kuvaileva analyysi aloitettiin kuvailemalla vastaajajoukkoa. Tämän jälkeen siirryimme varsinaisiin kysymyksiin ja niistä saatujen vastausten kuvailemiseen. Tutkimuksen muuttujat olivat ordinaaliasteikolla mitattavissa. Tutkimuksen tulokset kuvataan numeerisesti, graafisesti sekä lukijalle sanallisesti selittäen.

Opinnäytetyön tulokset tulee esittää objektiivisesti eikä tietoisesti tuoda tuloksia julki tietyllä tavalla painottuneesti. Tutkimuksessa esitetyt kuvat ja taulukot havainnollistavat lukijalle tuloksia yleiskuvallisesti. Näiden avaaminen sanallisesti lisää lukijan ymmärrystä tutkimuksen tuloksista. (Vilkkä 2014, 135.) Tässä opinnäytetyössä tuloksia selkeytetään kuvioin, taulukoin sekä sanallisesti selittäen. Kyselyiden tuloksilla pyritään tuottamaan työelämäkumppanille tärkeää tietoa henkilökunnan digiosaamisen taidoista sekä mahdollisista kehittämistarpeista.

5.6 Tutkimuslupa

Opinnäytetyön tutkimuslupahakemus tehtiin työelämäkumppanillemme Lohjan kaupungille. Haimme työelämäkumppanilta tutkimuslupaa kahden yksikön henkilöstön digiosaamista mittaavien kyselyiden pilotointiprosessin analysointiin, sekä niihin liittyvän palautekyselyn analysointiin ja näiden tulosten yhteenvetoon.

Hakemuksesta käy ilmi ketkä tekevät ja mitä tekevät, milloin ja miten tekevät ja miten varmistetaan eettisyys. Työelämäkumppani teki hakemuksen perusteella organisaationsa mukaisen viranhaltijapäätöksen. Hakemukseen kirjattiin myös oppilaitos, johon opinnäytetyö tehdään sekä sen edustaja. Tutkimuslupahakemukseen kirjattiin opinnäytetyön tarkoitus, tavoite sekä sisältö. Lisäksi hakemuksessa kuvattiin Laurea-ammattikorkeakoulun ohjeistusta opinnäytetöiden julkisuudesta, jolla turvataan opinnäytetöiden objektiivinen ja tasapuolinen arviointi. Tutkimuslupahakemuksesta käy esille sekä aineiston keruun että analysoinnin menetelmät ja näissä vaadittavat eettiset periaatteet sekä objektiivisuus.

Hakemuksessa käsitelimme myös opinnäytetyön keskeisimpiä tietoperustana käytettyjä lähteitä. Tärkeänä osana hakemukseen on kirjattuna, ettei opinnäytetyössä missään vaiheessa kerätä tunnistettavuutta mahdollistavia henkilötietoja. Kerätyt tiedot säilytetään sekä

tuhotaan asianmukaisesti. Tämä tarkoittaa palautekyselyn osalta itse kyselyn ja vastausten säilyttämistä Laurea-ammattikorkeakoulun sisäisen organisaatiotunnuksen takana. Palautekyselyyn vastaaminen onnistui sähköisen linkin kautta, eikä vastaaminen vaatinut erillistä kirjautumista. Palautekysely ja sen tulokset tuhoetaan pilvipalvelusta heti, kun tulokset on koottu opinnäytetyöhön lopulliseen muotoon. Opinnäytetyön ollessa julkinen, jäävät kyselyiden tulosten analysoinnit myös julkisiksi. Lohjan kaupungin hankkimien Vopeka- ja Jopeka-kyselyiden osalta organisaatioiden välillä on omat tietosuojakäytännöt. Tämän vuoksi emme liittäneet kyselylomakkeita opinnäytetyön liitteeksi. Opinnäytetyössä Vopeka-kyselylomake on kuvattu yksityiskohtaisesti sanallisesti tulosten analysoinnin yhteydessä. Jopeka-kyselyä tarkasteltiin ainoastaan osana pilotointiprosessia, eikä sen yksityiskohtainen esittely ole tutkimuksen kannalta tarpeellista.

6 Pilotointiprosessin toteutuminen

Opinnäytetyön yhtenä tavoitteena on tarkastella Vopeka- ja Jopeka-kyselyiden pilotointiprosessin etenemistä. Vopeka- ja Jopeka-kyselyiden pilotointi toteutettiin Lohjan varhaiskasvatuksen kahdessa yksikössä kevään ja alkukesän 2023 aikana. Työelämäkumppanin toiveena oli selvittää käytettävien kyselyiden toimivuus ja prosessin kehittämiskohteet ennen niiden varsinaista käyttöönottoa kaikissa Lohjan varhaiskasvatuksen yksiköissä.

Vopeka- ja Jopeka-kyselyt on tarkoitus ottaa käyttöön koko Lohjan kaupungin varhaiskasvatuksessa. Opinnäytetyöllä kartoitettiin kyselyiden jalkauttamisen toimivuutta sekä siihen mahdollisesti liittyviä haasteita. Lisäksi henkilöstön kokemukset vastaamisesta tuovat tärkeää tietoa kehittämisen näkökulmaa ajatellen. Näiden selvittäminen etukäteen, ennen laajennettua käyttöönottoa, oli työelämäkumppanin toiveena.

6.1 Pilotointiprosessin eteneminen

Vopeka- ja Jopeka-kyselyiden käyttöönotosta pilotoinnin muodossa tiedotettiin opinnäytetyöntekijöiden toimesta molempien yksiköiden henkilöstölle tutkimuksen suunnitteluvaiheessa. Erillinen saatekirje lähetettiin sähköisesti yksiköiden esihenkilöille. Esihenkilöitä pyydettiin lähettämään saatekirje edelleen henkilöstölle lisäämällä siihen myös omat saatesanat tukemaan vastaamisen tärkeyttä. Henkilöstölle korostettiin mahdollisuutta vaikuttaa esimerkiksi varhaiskasvatuksen digitaaliseen osaamiseen kohdistuvien tulevien koulutusten suunnitteluun omassa organisaatiossa.

Saatekirjeellä pyrittiin avaamaan henkilöstölle Vopeka- ja Jopeka-kyselyiden tarkoitusta ja niiden merkitystä varhaiskasvatuksen digitaalisen osaamisen sekä pedagogiikan kontekstissa. Saatekirjeessä kuvattiin kyselyihin liittyvä pilotointiprosessi sekä perustelut pilotointiyksiköiden valintaan. Pilotointiprosessin kerrottiin olevan myös osa opinnäytetyön materiaalia.

Saatekirjeessä mainittiin pilotointiprosessiin liittyvästä palautekyselystä. Saatekirjeessä annettiin henkilöstölle ohjeistus kyselyihin vastaamiseen sekä yksikön vastuuhenkilön ja kunnan vastuuhenkilön yhteystiedot, joilta olisi saatavilla tukea mahdollisissa ongelmatilanteissa.

Pilotointiprosessin aikana vastausmääriä seurattiin säännöllisesti opinnäytetyöntekijöiden toimesta. Vastaaajien aktivoitumista pyrittiin edistämään yksiköiden esihenkilöiden lähettämällä muistutussähköposteilla. Molemmissa yksiköissä toimi prosessin ajan vastuuhenkilö, joka tarvittaessa pystyi auttamaan ongelmatilanteissa. Vastuuhenkilöt auttoivat osaltaan yksiköissä vastaajien aktivoimisessa lisäämällä tietoisuutta aiheesta, ja sen kautta ymmärrystä kyselyiden tarkoituksesta. Pilotointiprosessin aikana haasteiksi nousivat Vopeka- ja Jopeka-kyselyiden kirjautumisongelmat sekä kyselyn laajuus. Henkilöstön kokemuksia vastaamisesta avataan opinnäytetyössä erikseen.

Vopeka-kyselyn ohella jalkautettiin samanaikaisesti Jopeka-kysely kahden yksikön esihenkilöille. Sen tuloksia ei kuitenkaan tulla analysoimaan suunnitelman mukaisesti tarkemmin pienen otantamäärän vuoksi. Jopeka-kyselyä koskevaan palautekyselyyn ei saatu yhtään vastausta, joten sen osalta tulosten analysointia ei voitu tehdä.

6.2 Työelämäkumppanin näkökulma

Työelämäkumppanin toiveena on saada opinnäytetyöstä konkreettista tietoa kyselyiden jalkauttamisen prosessista. Vopeka- ja Jopeka-kyselyt nähdään kyseisen organisaation näkökulmasta tarpeellisina digiosaamisen itsearvioinnin työvälineinä.

Lohjan kaupungin TVT-koordinaattori Oili Lehtosen (2023) mukaan Vopeka-kyselystä saatua tietoa voidaan hyödyntää kehittämistyössä, jonka avulla vahvistetaan laadukasta sekä tasa-arvoista tieto- ja viestintäteknologian pedagogiikkaa. On jokaisen lapsen oikeus toimia varhaiskasvatuksessa pedagogisesti suunnitelluissa ja rakennetuissa digitaalisissa ympäristöissä, jotka edesauttavat digipedagogiikan yhdenvertaista ja tasapuolista toteuttamista ja osallisuutta.

Jopeka-kyselyn osalta saadaan jatkossa hyvää informaatiota, jolla voidaan kehittää varhaiskasvatusyksikön johtajan johtamistaitoja nimenomaan tieto- ja viestintäteknologisista näkökulmista. Lisäksi kyselyn avulla on mahdollista saada arvokasta tietoa varhaiskasvatusyksiköiden digitaalisen toimintaympäristön ja -kulttuurin nykytilasta. Sähköiset ympäristöt ovat enenevässä määrin varhaiskasvatuksen hallinnon arkipäivää. Tämä edellyttää osaamista, jonka kehittämistyössä Jopeka-kysely toimii hyvänä työvälineenä. Esihenkilöiden sekä organisaation hallinnon hyvät tieto- ja viestintäteknologian taidot tukevat monipuolista johtamista sekä sujuvoittavat arkista työtä. Digitaalisen osaamisen taidot ovat alasta riippumatta työelämän tulevaisuuden normitaitoja ja niiden tarpeellisuus nousee esille myös arjen velvollisuuksissa. (Lehtonen 2023.)

Vopekan ja Jopekan käyttöönotto organisaation puolelta oli melko sujuvaa. Käyttöönottoa helpotti palvelun hyvät ja selkeät ohjeet. Kunnan vastuuhenkilön organisoimaa palvelun käyttöönottoa edisti myös kentällä toimivat yksiköiden vastuuhenkilöt. Yhteydenpito oli sujuvaa ja prosessin aikana ilmenneet haasteet saatiin sen avulla ratkaistua. Kentällä toimivat motivoituneet työntekijät edesauttoivat kyselyyn vastaamista myös muun henkilöstön osalta. (Lehtonen 2023.)

Pilotoinnin myötä nähtiin mahdollisia haasteita, joita tulee miettiä ennen kyselyiden laajempaa käyttöönottoa. Aiemmin mainittujen kirjautumis- ja asetushaasteiden lisäksi myös henkilöstön sitouttaminen kyselyyn vastaamiseen nousi huolenaiheeksi. Tämän tueksi henkilöstön hyvä perehdytys aiheeseen olisi oleellista. Henkilöstölle tulisi myös konkreettisesti selvittää jatkossa miksi vastaaminen on tärkeää ja mikä on sen suora vaikutus nimenomaan omaan työhön. Vastausten käyttäminen systemaattisesti työn kehittämiseen koulutusten avulla tulisi tehdä henkilöstölle näkyväksi mahdollisimman hyvin. (Lehtonen 2023.)

6.3 Henkilöstön näkökulma

Tutkimuksen yhtenä tavoitteena on kartoittaa henkilöstön kokemuksia Vopeka- ja Jopeka-kyselyihin vastaamisesta. Henkilöstöltä kerättiin kokemuksia erillisellä opinnäytetyöntekijöiden laatimalla Forms palautekyselyllä. Työelämäkumppanin toiveesta laadittu lyhyt ja selkeä palautekysely jalkautettiin henkilöstölle sähköisesti. Kyselyssä oli valmiita vastausvaihtoehtoja, monivalintakysymyksiä sekä avoimia kysymyksiä. Kyselyyn vastattiin anonyymisti.

Palautekyselylomakkeen laatiminen vaati ennakkotyötä. Lomakkeen laatimisessa huomioitiin työelämäkumppanin toiveet. Päätimme yksittäisten kysymysten sisällöt sekä määrittelimme kysymysten rakenteet. Kiinnitimme huomiota yksittäisten sanamuotojen määrittelemiseen, jotta kysymykset ymmärrettäisiin varmasti oikein. Laadimme kysymyksistä yksikäsitteisiä ja lyhyitä, sekä pyrimme mahdollisimman epäjohdattelviin kysymyksiin. Tärkeää oli myös tarkistaa, että kysymyksiä oli sopiva määrä, liian pitkän kyselylomakkeen heikentäessä vastausten laatua. (Holopainen & Pulkkinen 2013, 43.)

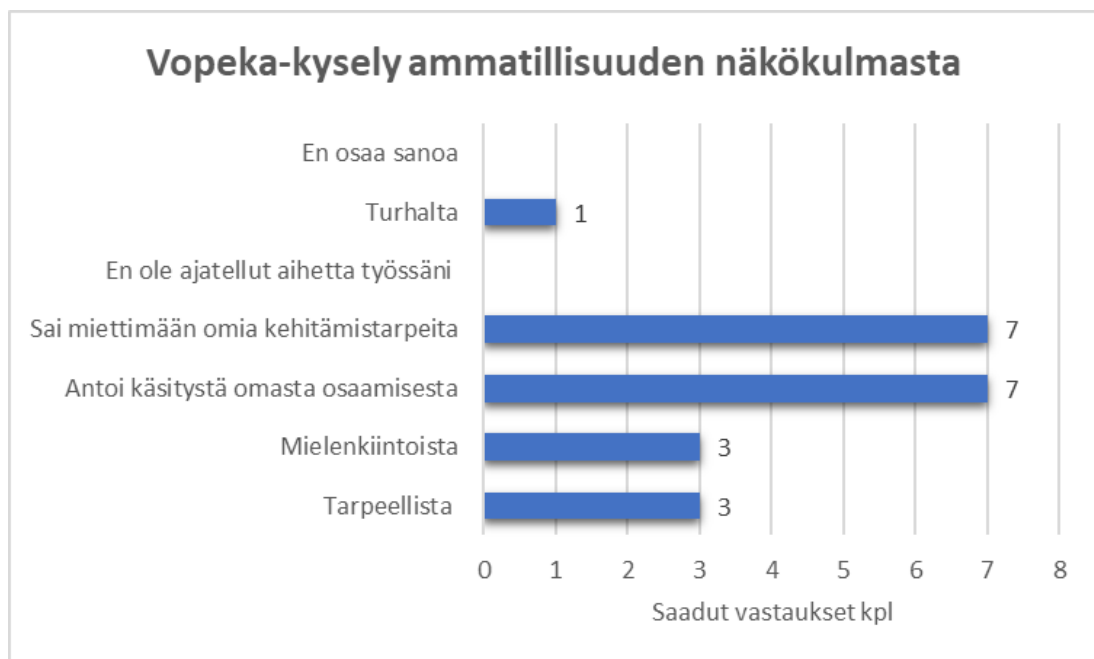
Palautekyselyllä saatiin kerättyä osalta henkilöstöä tietoa kokemuksista Vopeka-kyselyyn vastaamisesta, mutta osalta palautekysely jäi kokonaan vastaamatta. Jopeka-kyselyä koskien emme saaneet yhtään vastausta palautekyselyyn. Seuraavissa kappaleissa esitellään palautekyselyn tuloksia.

6.3.1 Palautekyselyn tulosten raportointi

Palautekysely lähetettiin kahden varhaiskasvatusyksikön henkilöstölle (N=38). Palautekyselyyn vastasi 12 henkilöä (32 %) eli vastauksia saatiin hieman yli puolelta (55 %) Vopeka-kyselyyn vastanneilta (22 henkilöä). Jopeka-kyselyyn vastanneilta ei saatu yhtään (0 %) vastausta

palautekyselyyn. Palautekyselyn ensimmäisessä kohdassa kysyttiin henkilöstön kokemuksia Vopeka-kyselyssä käsiteltyjen asioiden ja teemojen tunnettavuudesta, sekä siitä, millä tasolla Vopeka-kyselyn aiheet olivat tai eivät olleet heille entuudestaan tuttuja. Tässä kysymyksessä käytettiin mittarina jana-asteikkoa. Jana-asteikossa ääripäät oli merkitty ”ei lainkaan tuttuja” ja ”täysin tuttuja”. Omaa kokemusta tuli arvioida asteikoilla 0-10. Kolmasosa (33 %) vastaajista koki asiat ja teemat suurimmaksi osin tuntemattomiksi, kolmasosa (33 %) vastasi teemojen olevan jonkin verran tuttuja, ja yhtä lailla kolmasosa (33 %) vastasi tunnistavansa suurimman osan.

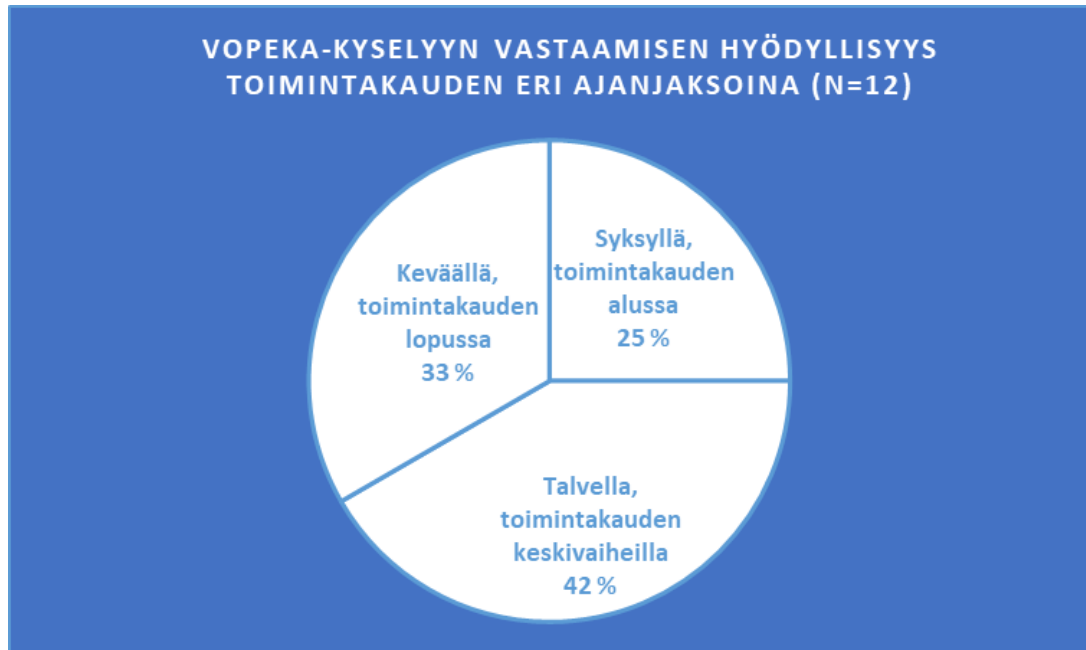
Palautekyselyn toisessa kysymyksessä henkilöstöä pyydettiin miettimään kyselyä ammatillisesta näkökulmasta ajateltuna. Kysymyksellä pyrittiin herättämään oman ammatillisuuden itsereflektion näkökulmaa.

Kuvio 1: Vopeka-kysely ammatillisuuden näkökulmasta

Vastausvaihtoehtoista henkilöstö pystyi valitsemaan yhden tai useamman vaihtoehdon, jotka kokivat itselleen parhaiten sopivaksi (kuviot 1). Vastaajista puolet (50 %) valitsi enemmän kuin yhden vaihtoehdon. Ammatillisuuden näkökulma vastausten perusteella voidaan päätellä kyselyn antaneen käsitystä oman osaamisen tasosta (7 vastausta) sekä sen herättäneen ajattelemaan omia kehittämistarpeita (7 vastausta). Mielenkiintoisuus (3 vastausta) ja tarpeellisuus (3 vastausta) oman työn kannalta koettiin myös jonkin verran oleelliseksi. Lisäksi tämän kysymyksen perusteella esille nousi näkökulma, ettei kyselyyn vastaaminen ole oleellista ammatillisuuden näkökulmasta (1 vastaus).

Palautekyselyn kolmas kohta koski Vopeka-kyselyyn vastaamista toimintakauden eri ajanjaksoina. Varhaiskasvatuksessa toimintakausi ajoittuu elokuun alusta heinäkuun loppuun. Kyselyssä vastaus valittiin valmiiksi annetuista vastausvaihtoehdoista. Tämän lisäksi henkilöitä pyydettiin perustelemaan omin sanoin valitsemaansa vaihtoehto.

Kuvio 2: Vopeka-kyselyn vastaamisen hyödyllisyys toimintakauden eri ajanjaksoina

Vopeka-kyselyn vastaamisen hyödyllisyys toimintakauden eri ajanjaksoina jaettuna sektoreittain (kuvio 2) ilmentää valmiiksi annettujen vastausvaihtoehtojen jakautumista, jotka olivat ”Syksyllä, toimintakauden alussa”, ”Talvella, toimintakauden keskivaiheilla” ja Keväällä, toimintakauden lopussa”. Neljäsosa (25 %) vastauksista kohdentui syksyyn, toimintakauden alkuun. Vastausten perusteluissa nousi esille seuraavanlaiset ajatukset.

Keväällä jokainen jo ajattelee kesälomia yms. joten kyselyihin ei panosteta niin paljon kuin esim. syksyllä. Jos on puutteita omissa taidoissa koskien kyselyä, niin pystyy ryhmän kanssa miettimään yhdessä eikä tarvitse itse pähkällä vaikeiden sanojen ja merkitysten kanssa.

Ollaan uuden äärellä ja suunnitelmat käynnissä aktiivisemmin.

Toiminnan suunnitteluun (koko vuotta ajatellen) herää ajatuksia ja ideoita, joita voisi kehittää.

Toimintakauden keskivaiheilla kyselyyn vastaaminen sai eniten kannatusta (42 %). Vastanneiden perusteluissa tuli esille toimintakauden niin sanotusti rauhallinen vaihe sekä miten toimintakauden keskivaiheilla kysely voisi vaikuttaa loppukauden suunnitteluun.

Silloin pystyy vielä kehittämään digiosaamistaan.

Voisi vielä tehdä asioille jotain, kehittää.

Seesteinen vaihe ryhmässä (ehkä) ja aikaa pohtia tällaista.

Herättää sen verran pohdintaa, joka voisi tuoda lisää ideoita suunnitteluun ja tällöin olisi mahdollista vielä toteuttaa niitä, kun taas keväällä tehtynä ehtii ennen syksyä unohtua moni asia.

Kysely nosti hyviä ajatuksia, joita voisi vielä keväällä sitten hyödyntää. Ke-
väällä vastatessa ajatukset saattavat unohtua kesäloman aikana. Erityisesti it-
sellä nousi hyviä ajatuksia dokumentoinnista ja eri keinoista sekä niiden hyö-
dyntämisestä hyvinkin laajasti.

Vastaajien keskuudessa kolmasosa (33 %) kannatti kyselyyn vastaamista keväällä, jolloin toi-
mintakausi on lopuillaan. Toimintakauden lopulla koettiin perusteluissa kuluneen kauden arvi-
oinnin olevan ajankohtaista.

Voi arvioida tätä kautta, kauden kulkua ja ottaa huomioon ensi kautta suunnit-
tellessa.

Voin vastata koko kauden tiimoilta asiasta.

Toimintakauden lopussa on mielestäni hyvä arvioida mennyttä.

Palautekyselyn viimeisessä kohdassa henkilöstöltä kysyttiin mihin he toivoisivat Vopeka-kyse-
lyyn vastaamisen vaikuttavan. Palautekyselyssä annettiin valmiit vastausvaihtoehdot (kuvio
3). Vaihtoehtoista sai valita yhden tai useamman vastauksen, jotka vastasivat parhaiten omaa
ajatusta kyselyyn vastaamisen vaikuttavuudesta. Kysymyksellä pyrittiin kartoittamaan henki-
löstön mielipiteitä, miten Vopeka-kyselyyn vastaaminen edesauttaisi arviointi- ja kehittämis-
työtä.

Kuvio 3: Vopeka-kyselyn toivotaan vaikuttavan

Vopeka-kyselyn toivotaan vaikuttavan (kuvio 3) vastauksissa näyttäytyy aihetietoisuuden lisääminen (8 vastausta) ja henkilöstön tukeminen omassa yksikössä (7 vastausta). Tarvittavan laitteiston hankintaan tulisi osan (5 vastausta) mielestä panostaa sekä koulutustarjontaan (4 vastausta) toivotaan resursseja. Vastaajista osa (2 vastausta) toivoi aihetta käsiteltävän esihenkilön kanssa käytävässä kehityskeskustelussa. Vastausten perusteella merkityksellisiksi asioiksi nousivat henkilöstölle tarjottavan tuen tarve sekä tietoisuuden lisääminen. Vähemmän merkityksellisemmäksi koettiin Vopeka-kyselyn vaikutus kehityskeskustelun sisältöön.

6.3.2 Palautekyselyn tulosten analysointi

Palautekyselyn vastausmäärä oli Vopeka- ja Jopeka-kyselyihin verrattuna pienempi. Saatekirjeessä oli maininta kahdesta erillisestä kyselystä, Vopekasta/Jopekasta sekä palautekyselystä. Vaikka kyselyihin vastaamisesta muistutettiin kolmesti säännöllisin väliajoin, saattoi kahden erillisen kyselyn käyttäminen olla osasyynä pieneen kokonaisvastausmäärään. Vopeka-kyselyn osalta saimme palautekyselyyn sen verran vastauksia, että siitä saatiin hieman tietoa, miten henkilöstö koki kyselyyn vastaamisen sekä minkälaisia ajatuksia se vastaajissa herätti. Jopeka-kyselyä koskevan palautekyselyn tuloksia ei pystytty raportoimaan vastausten puuttuessa kokonaan.

Vopeka-kyselyssä käsiteltyjen asioiden tunnettavuus jakaantui henkilöstöllä selkeästi kolmeen eri osaan. Tämä antaa tietoa siitä, että yksikköjen digitaalisen osaamisen taso on hyvin erilainen ja sen kehittäminen tulisi myös lähteä osaamisen tason lähtökohdista. Osaamisen kehittämisen suunnittelussa tulisi ottaa tämän perusteella huomioon eritasoiset

koulutusmahdollisuudet. Vopeka-kyselyssä käsiteltiin osittain asioita, joiden kanssa henkilöstö ei välttämättä varhaiskasvatuksen arjessa ole tekemisissä. Tässä vaikuttaa suurelta osin se, mitä näistä asioista työssä kohdataan ja miten ne tiedostetaan. Vastauksista voidaan päätellä henkilöstön tarvitsevan koulutusta ja lisätietoa Vopeka-kyselyssä mainituista aiheista ja teemoista.

Ammatillisuuden näkökulmasta henkilöstö sai käsitystä oman osaamisen tasosta sekä sai miettimään omia kehittämisen kohteita. Tarkoituksen mukaisesti Vopeka-kyselyn odotettiin herättävän miettimään omia digitaalisen osaamisen sekä tieto- ja viestintäteknologian taitoja ja nimenomaan ajattelemaan niitä yhtenä osana pedagogiikan kokonaisuutta. Tarpeellisuus tällaiselle kyselylle ilmeni muutamassa vastauksessa, myös mielenkiintoisuus sai muutamalta vastaajalta kannatusta. Vastaukset olivat pääasiassa positiivisia ja ajatukset sen suuntaisia mitä työelämäkumppani toivoi kyselyn herättävän. Vastausten joukossa oli myös kritiikkiä. Kritiikki kertoo ajatuksemme mukaan osaltaan siitä, millä tavalla digipedagogiikkaa ei nähdä vielä osana varhaiskasvatuksen luontevaa arkea, kuten esimerkiksi liikuntaa tai matematiikkaa. Positiivisena voidaan nähdä, että vastaajista jokainen oli ajatellut digipedagogiikkaa ammatillisuuden näkökulmasta vähintään jollain tasolla.

Enemmistö vastaajista koki kyselyyn vastaamisen verrattuna toimintakauden ajankohtaan olevan paras toimintakauden keskivaiheilla. Vastausten perusteella voidaan päätellä, että tässä kohtaa henkilöstö kokee pystyvänsä jo hieman refleктоimaan mennyttä toimintakautta sekä vaikuttamaan loppukauden kulkuun. Talvella toimintakauden keskivaiheilla toimintojen rutiinointuneessa vaiheessa, koettiin Vopeka-kyselyyn vastaamiseen olevan paremmin aikaa. Myös seuraavan toimintakauden suunnittelutyön aloittamisen näkökulmasta tämä ajankohta olisi ajoitukseltaan hyvä. Kuitenkin myös toimintakauden lopussa keväällä, nähtiin ajoituksen olevan hyvä nimenomaan menneen reflektionin ja uuden suunnittelun lähtökohdista. Syksyllä toimintakauden alkuvaiheessa vastaamisen koettiin tuovan alkaneen kauden suunnitteluun lisää ideoita, sekä mahdollistavan henkilöstön oman osaamisen kohdentamisen tiimissä parhaalla mahdollisella tavalla.

Toimintakauden ajankohtaan liittyvien vastausten perusteella voidaan päätellä henkilöstön kokevan Vopeka-kyselyyn vastaamisen olevan vahvasti yhteydessä toiminnan suunnitteluun. Eroavaisuutena nousee esille se, mihin ajankohtaan kukin kokee uuden kauden suunnittelun ajoittuvan. Osa vastaajista aloittaa suunnittelun ajoissa ja osa hieman myöhemmin. Tämä vaikuttaa siihen, missä kohtaa toimintakautta Vopeka-kyselyyn vastaaminen mielletään parhaimmaksi. Saatujen vastausten perusteella voidaan päätellä henkilöstön ymmärtävän Vopeka-kyselyn yhteyden toiminnan arviointiin sekä menneen reflektioniin ja tulevan toiminnan suunnitteluun. Tämä vahvistaa Vopeka-kyselyn käytettävyyttä työelämäkumppanin organisaation työvälineenä esimerkiksi henkilöstön koulutusten suunnitteluun.

Henkilöstön vastausten perusteella Vopeka-kyselyn toivotaan vaikuttavan aihetietoisuuden lisäämiseen sekä koulutustarjonnan laajentamiseen. Vastaajat kokivat tarvitsevansa arjen työssä tukea oman osaamisen vahvistamiseen ja laitteiston käyttöön omassa yksikössä. Tärkeänä pidettiin, että saatavilla oleva laitteisto on yhdenvertaisesti käytettävissä yksiköstä riippumatta. Suunnitelmallista koulutustakin toivottiin, mutta vastauksista kävi ilmi, että nimenomaan enemmän kaivataan digitaaliseen osaamiseen tukea varhaiskasvatuksen arjessa. Tutkimustulosten perusteella resurssien kohdentamista yksikkökohtaisiin digitutoreihin ja tieto- ja viestintäteknologiasta vastaaviin henkilöihin voidaan pitää tärkeänä. Heidän tehtävänkuvansa selventämällä pystyttäisiin mahdollisesti vaikuttamaan arjen toimintojen sujuvuuteen sekä tarjoamaan oikea-aikaista tukea henkilöstölle.

Palautekyselystä saatujen vastausten perusteella esihenkilöiden ja henkilöstön välisissä kehityskeskusteluissa digitaalista osaamista ei juurikaan koettu oleellisena osana keskustelua. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (2022) mukaan digitaalisen osaamisen osa-alue tulisi kuitenkin ottaa kehityskeskusteluissa käsiteltäväksi. Kehityskeskusteluissa tätä varhaiskasvatuksen työtä ohjaavaa asiakirjaa ja laaja-alaista osaamista käsitellään muiltakin osin. Tutkimustulosten perusteella digitaalisen osaamisen osa-alueita ei nähdä yhtä tärkeänä kuin muita laaja-alaisen osaamisen osa-alueita kuten esimerkiksi osallisuutta, vuorovaikutustaitoja sekä kulttuurillista osaamista. Vastausten perusteella ilmennyt henkilöstön kriittinen näkemys asiaan osaltaan vahvistaa sitä, kuinka tärkeää digitaalinen osaaminen olisi ottaa puheeksi kehityskeskusteluissa.

7 Vopeka-kyselyn toteutuminen

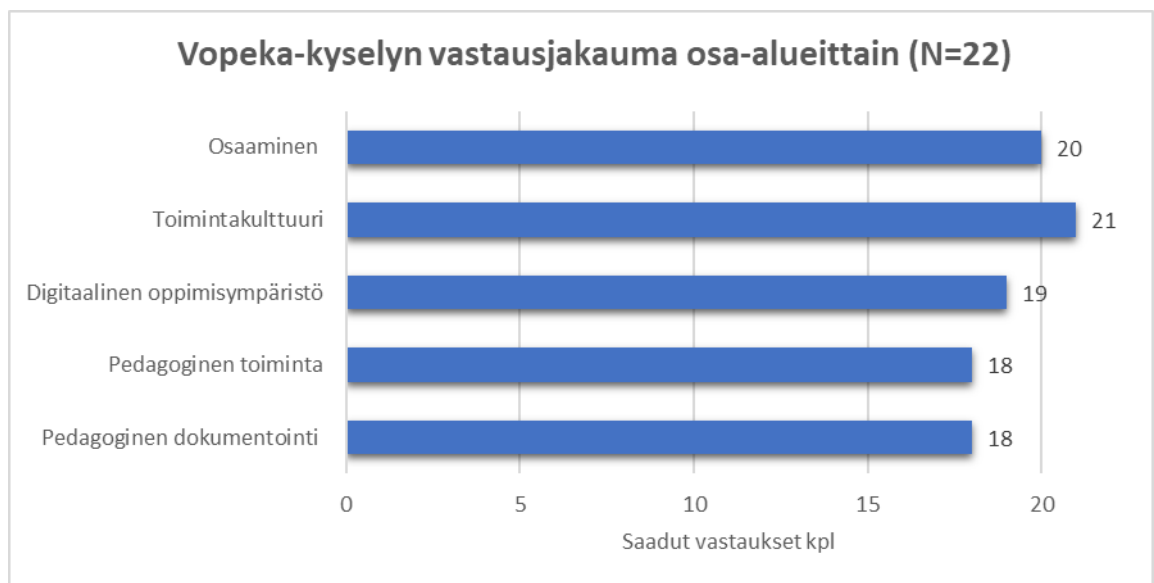
Opinnäytetyön toisena tavoitteena on tarkastella Lohjan kaupungin varhaiskasvatuksen pilottiyksiköiden kasvatus- ja opetusalan ammattilaisten kokemuksia Vopeka-kyselyn perusteella digiosaamisesta ja digipedagogiikan toteutumisesta. Tavoitteeseen pyrittiin vastaamaan Vopeka-kyselyä hyödyntämällä. Vopeka on verkkopohjainen arviointityökalu, joka on suunnattu varhaiskasvatuksen henkilöstölle työkaluksi varhaiskasvatussuunnitelman ja esiopetuksen opetussuunnitelman perusteiden mukaisen digitaalisen oppimisympäristön, pedagogiikan sekä henkilöstön tieto- ja viestintäteknologian osaamisen arviointiin ja kehittämiseen. Tuloksia Lohjan kaupungin varhaiskasvatuksessa voidaan hyödyntää mm. tulevien koulutusten suunnittelussa sekä henkilöstön digiosaamisen konkreettisessa kehittämisessä. Lisäksi Vopeka toimii henkilöstölle hyvänä oman digiosaamistason mittarina. (Vopeka 2023a.)

Tutkimuksella pyrittiin kartoittamaan pilottiyksiköiden henkilöstön kokemuksia Vopeka-kyselyn perusteella digiosaamisesta ja digipedagogiikasta varhaiskasvatuksessa. Tutkimuksen kiintöpoimintana tehty otos koostui kahdessa eri varhaiskasvatusyksikössä työskentelevästä toimihenkilöstä (N=38). Tutkimusaineisto kerättiin strukturoidulla Vopeka-verkkokyselyllä,

ajanjaksolla 1.5.2023-30.6.2023. Kysely koostui viidestä eri osa-alueesta, joiden kysymysten/väittämien kokonaismäärä vaihteli. Seuraavissa kappaleissa esittelemme Vopeka-kyselyn tulokset osa-alueittain.

7.1 Vopeka-kyselyn vastaajamäärät, vastausajat ja -jakaumat

Vopeka-kyselyyn vastasi 22 henkilöä (N=22). Kysely koostui viidestä osa-alueesta, joiden vastaajamäärät poikkesivat jonkin verran toisistaan. Kyselyn ensimmäisessä osassa kartoitettiin vastaajien kokemuksia digiosaamisesta, toisessa osa-alueessa kartoitettiin toimintakulttuuria, kolmas osa-alue käsitteli digitaalista oppimisympäristöä, neljäs osa-alue pedagogista toimintaa ja kyselyn viimeinen osa-alue käsitteli pedagogista dokumentointia. (Vopeka 2023b.)

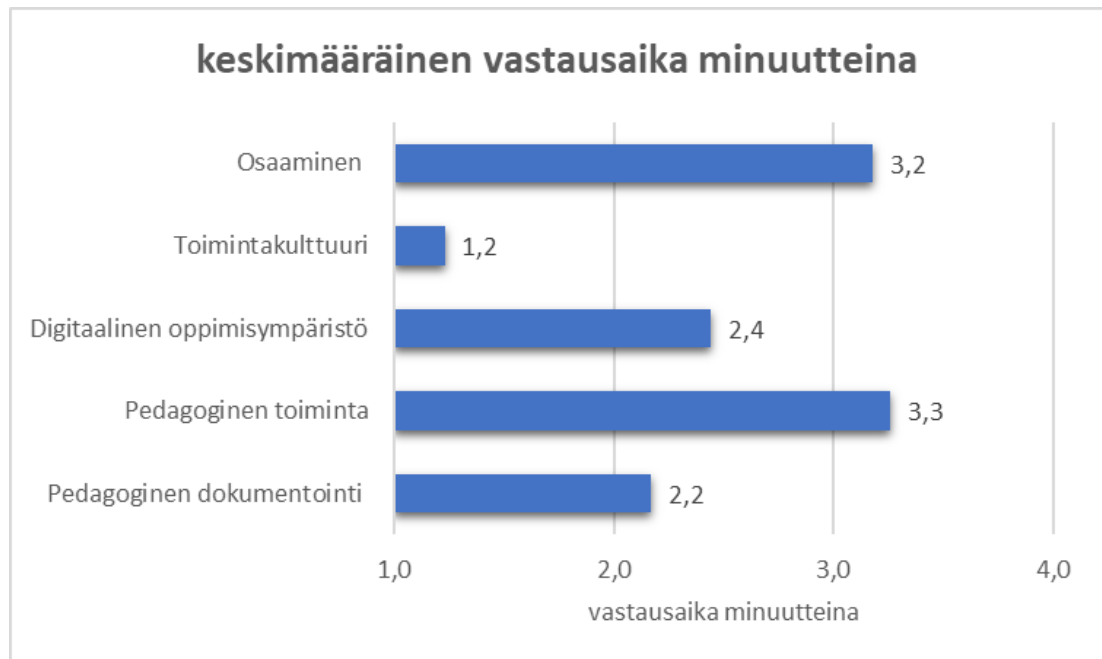
Kuvio 4: Vopeka-kysely osa-alueittain

Vopeka-kyselyn vastausjakaumia osa-alueittain (kuvio 4) perusteella voimme todeta, että Vopeka-kyselyn ensimmäiseen osioon ”Osaaminen” vastasi 20 henkilöä (91 %). Eniten vastauksia tuli kyselyn toiseen osa-alueeseen ”Toimintakulttuuri”. Tähän osa-alueeseen vastasi 21 henkilöä (95 %). Vähiten vastauksia tuli kyselyn neljänteen ja viidenteen osioon ”Pedagoginen toiminta” ja ”Pedagoginen dokumentointi”, molempiin osa-alueisiin vastasi 18 henkilöä (82 %). Vopeka-kyselyn kolmanteen osa-alueeseen ”Digitaalinen oppimisympäristö” kyselyyn vastasi 19 henkilöä (86 %). Vopeka-kyselyyn vastasi yhteensä 22 henkilöä, yhteenkään osa-alueeseen ei saatu kyselyn N-lukua vastaavaa vastausmäärää. (Vopeka 2023b.)

Vopeka-kyselyn vastausmäärien lisäksi keskimääräinen vastausaika vaihteli osa-alueiden kesken. Kyselyyn vastaaminen ei edellyttänyt yhtäjaksoista vastaamista. Kyselyyn vastaaminen oli mahdollista suorittaa useana eri ajankohtana ja tauotettuna vastaamisena. Osa-alueiden keskimääräiset vastausajat jakautuivat alle puolestatoista minuutista hieman alle kolmeen ja

puoleen minuuttiin. Kaikki kyselyn osa-alueet käsittelivät digiosaamista ja/tai digipedagogiikkaa.

Kuvio 5: Keskimääräinen vastausaika minuutteina

Keskimääräinen vastausaika minuutteina (kuvio 5) perusteella voimme todeta, että osa-alueeseen ”Toimintakulttuuri” käytetty keskimääräinen vastausaika oli 1 min 23 s. Osa-alueen vastausaika oli selvästi muita osa-alueita lyhempi aika. Muiden osa-alueiden keskimääräiset vastausajat olivat lähes puolet tai yli puolet pidempiä aikoja. Eniten aikaa oli käytetty osa-alueeseen ”Pedagoginen toiminta” vastaamiseen, osa-alueen keskimääräinen vastausaika oli 3 min 26 s. Osa-alueen ”Pedagoginen toiminta” vastausaika oli 250 % pidempi aika kuin osa-alueen ”Toimintakulttuuri” vastausaika. Osa-alueen ”Osaaminen” vastausaika oli 3 min 18 s, ”Digitaalinen oppimisympäristö” vastausaika oli 2 min 44 s ja osa-alueen ”Pedagoginen dokumentointi” vastausaika oli 2 min 17 s. (Vopeka 2023b.)

Vopeka-kyselyyn vastanneista (N=22) jokainen vastaaja jätti vastaamatta vähintään yhteen osa-alueeseen. Eniten vastauksia tuli Vopeka-kyselyn osa-alueeseen ”Toimintakulttuuri”. Osa-alueeseen vastasi 21 henkilöä (95 %), toisin sanoen yhtä henkilöä lukuun ottamatta kaikki Vopeka-kyselyyn vastanneista vastasivat osa-alueeseen ”Toimintakulttuuri”. Saman osa-alueen keskimääräinen vastausaika oli myös muita osa-alueita lyhyempi aika. Vertasimme Vopeka-kyselyn eri osa-alueiden väittämien/kysymysten määrää toisiinsa. Vertailussa käytetyt muuttujat ovat osa-alueiden pituus, vastaamatta jättäneiden määrä sekä ”Ei samaa eikä eri mieltä” vastausvaihtoehdon prosentuaalinen jakautuminen muihin osa-alueisiin verrattuna. Kysymysten lukumäärää tarkasteltaessa osa-alue ”Toimintakulttuuri” ei ollut Vopeka-kyselyn lyhin osa-alue. Osa-alue käsitti yhdeksän (18 %) erillistä kysymystä tai väittämää. Vähiten

kysymyksiä sisälsivät osa-alueet ”Digitaalinen oppimisympäristö” ja ”Pedagoginen toiminta”, molemmat osa-alueet käsittivät kuusi (12 %) kysymystä/väittämää. Eniten vastattavia kohtia, eli kysymyksiä/väittämiä sisälsi osa-alue ”Pedagoginen toiminta”, osa-alue sisälsi 16 (31 %) erillistä kysymystä/väittämää. (Vopeka 2023b.)

Vopeka-kysely osa-alueittain	Osa-alueen kysymykset	vastaamatta jätti	"Ei samaa eikä eri mieltä "
	%	%	%
Osaaminen	27	14	28
Toimintakulttuuri	18	7	28
Digitaalinen oppimisympäristö	12	21	14
Pedagoginen toiminta	31	29	17
Pedagoginen dokumentointi	12	29	13
Yht.	100	100	100

Kuvio 6: Vopeka-kysely osa-alueittain

Vopeka-kysely käsitti viisi osa-aluetta (kuvio 6). Osa-alueet sisälsivät useita eri kysymyksiä/väittämiä. Vopeka-kyselyllä kerättiin yhteensä 979 yksittäistä vastausta. Saaduista vastauksista 152 vastausta kohdistui vastausvaihtoehdolle ”Ei samaa eikä eri mieltä”, toisin sanoen lähes joka viides (16 %) kyselyyn saaduista vastauksista oli verrattavissa tyhjään. Eniten ”Ei samaa eikä eri mieltä” vastauksia tuli osa-alueille ”Osaaminen” ja ”Toimintakulttuuri” molemmat osa-alueet saivat 28 prosenttia ”Ei samaa eikä eri mieltä” vastauksista. (Vopeka 2023b.)

7.2 Vopeka-kyselyn toteutumisen analysointi

Vopeka-kysely käsitti viisi erillistä osa-aluetta. Osa-alueiden kysymysten/väittämien määrä, keskimääräinen vastausaika sekä saatujen vastausten määrä vaihteli osa-alueittain. Kysymysten/väittämien määrällä ei voida todeta olevan selvää yhteyttä saatujen vastausten määrään tai keskimääräiseen vastausaikaan. Verrattaessa osa-aluetta ”Toimintakulttuuri” muihin osa-alueisiin, osa-alueeseen ”Toimintakulttuuri” vastattiin eniten. Osa-alue ei sisältänyt vähiten kysymyksiä/väittämiä, mutta osa-alueen vastausaika oli muita osa-alueita lyhyempi aika. (Vopeka 2023b.)

Tarkasteltaessa kyselyä kokonaisuutena huomioin arvoista on, ettei yksikään kyselyyn vastannut henkilö antanut vastausta kaikkiin Vopeka-kyselyn osa-alueisiin. Osa-alueisiin vastaamattomuuden lisäksi kyselyyn vastanneet valitsivat melko useasti valmiiksi annetuista vastausvaihtoehdoista ”Ei samaa eikä eri mieltä” vaihtoehdon. Lähes joka viides kyselyyn saatu vastaus oli ”Ei samaa eikä eri mieltä”. (Vopeka 2023b.)

Vopeka-kyselyn osa-alueiden vastaamattomuutta eli katoa, voi mahdollisesti selittää vastaajien näkökulmasta heikosti osuvilla vastausvaihtoehdoilla. Lisäksi vastaajan suhtautuminen aiheeseen sekä vastaajan aiheeseen liittyvä aiempi tietoperusta, saattavat vaikuttaa kyselyiden toteutumiseen. (Hirsjärvi ym. 2014, 195.) Vopeka-kyselyssä vastausvaihtoehdot olivat valmiiksi annettuja, eikä tämän kyselyn perusteella pysty todentamaan kyselyyn vastanneiden henkilöiden suhtautumista kyselyyn. Kysely vastausvaihtoehtoineen on saattanut vaikuttaa vastaajien aktiivisuudentasoon. Osa vastaajista on myös mahdollisesti vastannut kyselyyn huolimattomasti tai jopa epärehellisesti, esimerkiksi ajansäästöllisistä syistä. Kysymysten väärinymmärryksen mahdollisuuttakaan emme voi poissulkea siitäkään huolimatta, että kysely oli tarkoin laadittu. Lisäksi vastaajien aihealueen aiempi tuntemus ja perehtyneisyys on saattanut vaihdella vastaajien kesken. Nämä aiempaan tietoperustaan liittyvät tekijät ovat osaltaan saattaneet vaikuttaa kyselyn osa-alueiden väliseen hajontaan keksimääräisessä vastausajassa sekä saatujen vastausten määrässä.

Osa-alueen ”Toimintakulttuuri” keskimääräisen vastausajan lyhyttä voidaan mahdollisesti selittää aihealueen hyvällä tuntemuksella tai itselle tärkeiltä tuntuvilla väittämällä/kysymyksillä. Osa-alueen ”Pedagoginen toiminta” keskimääräisen vastausajan pitkäkestoisuutta voidaan mahdollisesti selittää vastakkaisilla tekijöillä. (Vopeka 2023b.)

8 Henkilöstön kokemuksia digiosaamisesta ja digipedagogiikasta

Opinnäytetyöllä pyrittiin kartoittamaan pilottiyksiköiden henkilöstön kokemuksia Vopeka-kyselyn perusteella digiosaamisesta ja digipedagogiikasta kahdessa Lohjan kaupungin varhaiskasvatussyksikössä. Henkilöstön kokemuksia kartoitettiin viiteen eri osa-alueeseen jaetulla Vopeka-verkkokyselyllä. Kyselyssä vastausvaihtoehdot olivat valmiiksi annettuja. Lähes jokaisen kysymyksen/väittämän vastausvaihtoehdot olivat: ”Täysin eri mieltä”, ”Jokseenkin eri mieltä”, ”Ei eri eikä samaa mieltä” ja ”Täysin samaa mieltä”. Väittämät sisälsivät myös ”Ei” ja ”Kyllä” vastausvaihtoehdon sekä aikaa tai henkilöryhmiä koskevia vaihtoehtoja. Seuraavissa kappaleissa eritellään kyselyn tuloksia osa-alueittain. (Vopeka 2023b.)

Opinnäytetyömme on lähtökohdiltaan kvantitatiivinen tutkimus, jossa olennaisimmat tulokset esitetään numeerisesti, graafisesti ja sanallisesti. Tutkimustulokset raportoidaan informatiivisesti tiiviissä muodossa. Vopeka-kysely on olennainen osa tutkimusaineistoa, joten sen tulosten yksityiskohtaista raportointia voidaan pitää tärkeänä. Seuraavissa kappaleissa esitellään tulokset osa-alueittain ensin numeerisesti ja sen jälkeen tuloksia tulkitaan lukijaystävällisemmin. (Vilka 2014, 148).

8.1 Digitaalinen osaaminen

Osa-alue ”Osaaminen” koostui 14 erillisestä kysymyksestä/väittämästä. Osa-alueeseen vastasi 20 henkilöä (N=20). Kyselyyn vastanneista reilusti yli puolet (75 %) kokivat osaavansa soveltaa digiteknologiaan riittävän hyvin omiin työtehtäviinsä nähden. Vastaajista puolet (50 %) olivat täysin samaa mieltä väittämän kanssa ja neljäsosa (25 %) jokseenkin samaa mieltä väittämän ”Osaan soveltaa digiteknologiaa riittävän hyvin omiin työtehtäviini nähden” kanssa. Jokseenkin eri mieltä väittämän kanssa oli 15 prosenttia vastaajista. Yksikään (0 %) vastaajista ei ollut täysin eri mieltä väittämän kanssa. ”Ei eri eikä samaa mieltä” väittämän kanssa oli 5 prosenttia vastaajista. (Vopeka 2023b.)

Vastaajista yli kahdeksasosa (15 %) koki tuntevansa hyvin varhaiskasvatuksen digipedagogiikkaa ohjaavan kuntakohtaisen suunnitelman sisällön. Lähes puolet (40 %) kokivat tuntevansa suunnitelman sisältöä jonkin verran. Yhtä lailla lähes puolet (40 %) tietävät suunnitelman ole-massaolosta mutta eivät tunne sen sisältöä. Selvästi alle joka kymmenes (5 %) vastaajista ei tunne, eikä ole tietoinen ko. suunnitelmasta. Yksikään (0 %) vastaajista ei ollut yhtä mieltä väittämän kanssa, että ”Kunnassani ei ole varhaiskasvatuksen digipedagogiikkaa ohjaavaa suunnitelmaa”. (Vopeka 2023b.)

Valtaosa (75 %) vastaajista koki osaavansa huomioida tekijänoikeudet, eri aineistoja verkossa käyttäessään. Kyselyyn vastanneista 30 prosenttia oli täysin samaa mieltä väittämän kanssa ja 45 prosenttia jokseenkin samaa mieltä väittämän kanssa. Vastaajista harvempi kuin joka viides (15 %) oli jokseenkin eri mieltä väittämän ”Osaan huomioida tekijänoikeudet käyttäessäni eri aineistoja verkosta” kanssa. Joka kymmenes (10 %) vastaaja ei ollut samaa eikä eri mieltä väittämän kanssa. (Vopeka 2023b.)

Lähes puolet (45 %) kyselyyn vastanneista olivat täysin eri mieltä väittämän ”Tunnen Creative Commons-lisenssien käyttöperiaatteet” kanssa. Joka neljäs (25 %) vastaajista oli jokseenkin eri mieltä väittämän kanssa. 15 prosenttia vastaajista valitsi vaihtoehdon ”Ei eri eikä samaa mieltä”. Jokseenkin samaa mieltä väittämän ”Tunnen Creative Commons-lisenssien käyttöperiaatteet” kanssa oli niin ikään 15 prosenttia vastaajista. Kukaan vastaajista (0 %) ei ollut täysin samaa mieltä väittämän ”Tunnen Creative Commons-lisenssien käyttöperiaatteet” kanssa. (Vopeka 2023b.)

”Tunnen oman kuntani tietosuojaan liittyvät ohjeet” väittämän kanssa täysin samaa mieltä oli joka kymmenes (10 %) kyselyyn vastanneista. Yli puolet (65 %) vastaajista olivat jokseenkin samaa mieltä väittämän kanssa. Jokseenkin eri mieltä väittämän kanssa, oli 15 prosenttia vastaajista. Yksikään vastaaja (0 %) ei ollut täysin eri mieltä väittämän ”Tunnen oman kuntani tietosuojaan liittyvät ohjeet” kanssa. (Vopeka 2023b.)

Yksikään vastaajista (0 %) ei ollut täysin samaa mieltä väittämän ”Tunnen EU:n tietosuojasetuksen (GDPR) ja Suomen tietosuojalein pääperiaatteet” kanssa. Jokseenkin samaa mieltä väittämän kanssa oli alle kolmasosa (30 %) vastaajista. Yhtä lailla alle kolmasosa (30 %) vastaajista valitsi vaihtoehdon ”Ei eri eikä samaa mieltä”. Hieman yli kolmasosa (35 %) oli jokseenkin samaa mieltä väittämän ”Tunnen EU:n tietosuojasetuksen (GDPR) ja Suomen tietosuojalain pääperiaatteet” kanssa ja 5 prosenttia vastaajista oli täysin eri mieltä väittämän kanssa. (Vopeka 2023b.)

Kaikki kyselyyn vastanneet olivat jokseenkin samaa mieltä tai täysin samaa mieltä väittämän ”Osaan ottaa työssäni huomioon lapsen oikeuden yksityisyytensä suojaan (esimerkiksi lapsesta otetut kuvat ja niiden julkaiseminen)” kanssa. Vastaajista yli puolet (57 %) oli täysin samaa mieltä väittämän kanssa ja jokseenkin samaa mieltä väittämän kanssa oli hieman alle puolet (47 %) vastaajista. (Vopeka 2023b.)

Noiin puolet (48 %) vastaajista oli täysin samaa mieltä väittämän ”Tiedän, miten suojata salassa pidettäviä tietoja” kanssa ja kolmannes (33 %) oli jokseenkin samaa mieltä väittämän kanssa. Joka kymmenes (10 %) vastaajista valitsi vastausvaihtoehdon ”Ei eri eikä samaa mieltä” ja yhtä moni (10 %) valitsi vaihtoehdon ”Jokseenkin eri mieltä”. Täysin eri mieltä väittämän kanssa ei ollut yksikään (0 %) kyselyyn vastanneista. (Vopeka 2023b.)

”Koen tarvitsevani lisää koulutusta digiosaamiseen liittyvistä asioista” väittämän kanssa yhtä mieltä oli yli puolet vastaajista (52 %). Yli neljäsosa vastaajista (29 %) ei kokenut tarvitsevansa lisää digiosaamiseen liittyvää koulutusta. Vastaajista joka viides (20 %) valitsi vastausvaihtoehdon ”En osaa sanoa”. (Vopeka 2023b.)

Vopeka-kyselyn osa-alueen ”Osaaminen” kohdassa pyydettiin arvioimaan omia digitaitoja. Väittämään ”Mikä seuraavista kuvaa parhaiten digitaitojasi” yli puolet vastaajista (57 %) valitsi vaihtoehdon ”Minulla on perustason digitaidot”. Vastausvaihtoehdot ”Minulla on melko kehittyneet pedagogiset digitaidot” ja ”Olen monipuolinen digiosaaja ja toimin usein vertaistukena” keräsivät keskenään yhtä suuren osan vastauksia (19 %). Kukaan (0 %) vastaajista ei valinnut vaihtoehtoa ”Olen asiantuntija, joka jakaa osaamistaan yhteisön käyttöön ja kehittää työyhteisön osaamista”. (Vopeka 2023b.)

Kyselyyn vastanneista hieman yli puolet (52 %) oli jokseenkin samaa mieltä väittämän ”Osaan huomioida lapsen tekijänoikeudet hänen tekemiinsä töihin ja ottamiinsa kuviin” kanssa. Hieman harvempi kuin joka kolmas vastaaja oli väittämän kanssa täysin samaa mieltä. Vaihtoehdon ”Jokseenkin eri mieltä” tai ”Ei eri eikä samaa mieltä” valitsi joka kymmenes (10 %) vastaaja. (Vopeka 2023b.)

”Tunnen oman kuntani tietoturvaan liittyvät ohjeet” väitteen kohdalla selvä enemmistö (67 %) valitsi vastausvaihtoehdon ”Jokseenkin samaa mieltä”. Joka kymmenes (10 %) vastaaja oli

väittämän kanssa täysin samaa mieltä. Yhtä lailla joka kymmenes vastaaja oli jokseenkin eri mieltä väittämän kanssa. ”Ei samaa eikä eri mieltä” vaihtoehdon valitsi hieman useampi kuin joka kahdeksas (14 %) vastaajista. (Vopeka 2023b.)

”Tunnen Vardan ja Kosken tietovarannot ja tiedän mihin tietoja käytetään” väittämän kanssa ”Jokseenkin eri mieltä” oli yli puolet (57 %) vastaajista. ”Täysin eri mieltä” oli useampi kuin joka kahdeksas (14 %) vastaaja. Vastaajista 5 prosenttia oli ”Jokseenkin samaa mieltä” väittämän kanssa ja vaihtoehdon ”Ei samaa eikä eri mieltä” valitsi lähes joka neljäs (24 %) vastaajista. (Vopeka 2023b.)

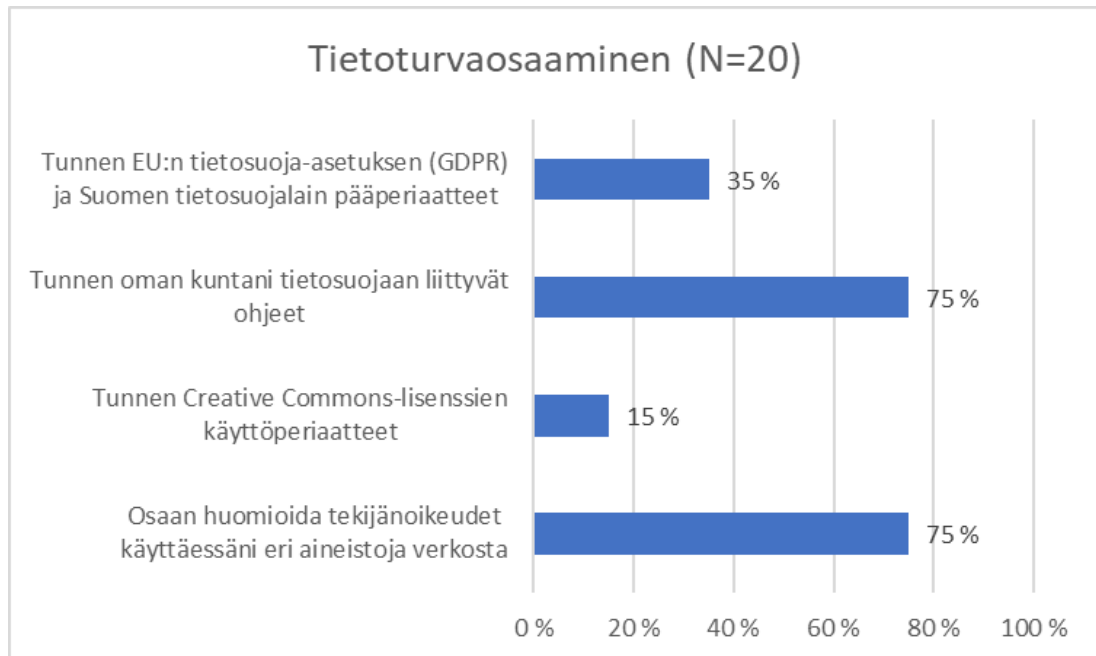
Osa-alueen ”Osaaminen” viimeinen väittäjä/kysymys koski turvakieltoa. Valtaosa vastaajista koki ymmärtävänsä, mitä turvakielto tarkoittaa ja osaavansa toimia sen mukaisesti. Väittämän ”Ymmärrän, mitä turvakielto tarkoittaa ja osaan toimia sen mukaisesti” kanssa täysin samaa mieltä oli lähes puolet (48 %) vastaajista ja jokseenkin samaa mieltä 43 prosenttia vastaajista. Loput kyselyyn vastanneista (10 %) valitsivat vaihtoehdon ”Ei samaa eikä eri mieltä”. (Vopeka 2023b.)

ePerusteiden (2023) mukaan digitaalisen osaamisen ja tieto- ja viestintäteknologisen osaamisen kokonaisuus muodostuu neljästä pääalueesta: 1) Käytännön taidot ja oma tuottaminen, 2) Turvallisuus ja vastuullisuus, 3) Tiedonhallinta sekä tutkiva ja luova työskentely ja 4) Vuorovaikutus. Digitaalinen osaaminen tukee oppimista, ihmisten välistä vuorovaikutusta ja yhteiskunnassa toimimista. Digitaalisten taitojen vahvistaminen edistää muun muassa lasten koulutuksellista tasa-arvoa. Varhaiskasvatuksen ammattilaiset ovat osaltaan vastuussa digitaalisten ympäristöjen ja laitteiden käytön turvallisessa opettelussa yhtenä kasvatuksen ja opetuksen osa-alueena. (ePerusteet 2023b; Opetushallitus 2022, 26.)

Vopeka-kyselyn ensimmäisen osa-alueen ”Osaaminen” 14 väittämästä 9 väittämää/kysymystä koski tietosuojan toteuttamiseen liittyviä keinoja. Osa-alueen sisällä oleviin kysymyksiin/väittämiin saadut vastausmäärät vaihtelivat, näin ollen yksittäisten kysymysten/väittämien kohdalla esimerkiksi 16 henkilöä voi prosentuaalisesti edustaa eri kokoista vastaajajoukkoa. Kyselyyn saatujen vastausten perusteella voidaan todeta, että kaikki (100 %) kyselyyn vastanneista olivat jokseenkin samaa mieltä tai täysin samaa mieltä väittämän ”Osaan ottaa työssäni huomioon lapsen oikeuden yksityisyytensä suojaan” kanssa. Vastaajista 19 henkilöä (91 %) koki ymmärtävänsä hyvin tai melko hyvin, mitä turvakielto tarkoittaa ja osaavansa toimia sen mukaisesti. (Vopeka 2023b.)

Paljon positiivia vastauksia sai myös väittäjä ”Tiedän, miten suojata salassa pidettäviä tietoja”. Väittämän kanssa täysin samaan mieltä oli 9 henkilöä ja 7 oli jokseenkin samaa mieltä. Positiivisen vastauksen antoi yhteensä 16 henkilöä (80 %) eli suurin osa kaikista vastaajista. Vastausten perusteella voidaan todeta myös, että vastaajat tunsivat hyvin (30 %) tai vähintään melko hyvin (52 %) lapsen tekijänoikeudet hänen tekemiinsä töihin ja ottamiinsa kuviin.

Kysymykseen/väittämään vastanneista 16 henkilöä (77 %) koki tuntevansa vähintään melko hyvin oman kunnan tietosuojaan liittyvät ohjeet. Yhtä lailla 16 henkilöä (77 %) koki tuntevansa vähintään melko hyvin oman kunnan tietoturvaan liittyvät ohjeet. (Vopeka 2023b.) Vopeka-kyselyssä saatujen vastausten perusteella voidaan todeta henkilökunnan hallitsevan selkeästi omaan työkuvaan liittyvät sekä kunnan tietoturva-asiat hyvin tai vähintään riittävän hyvin.

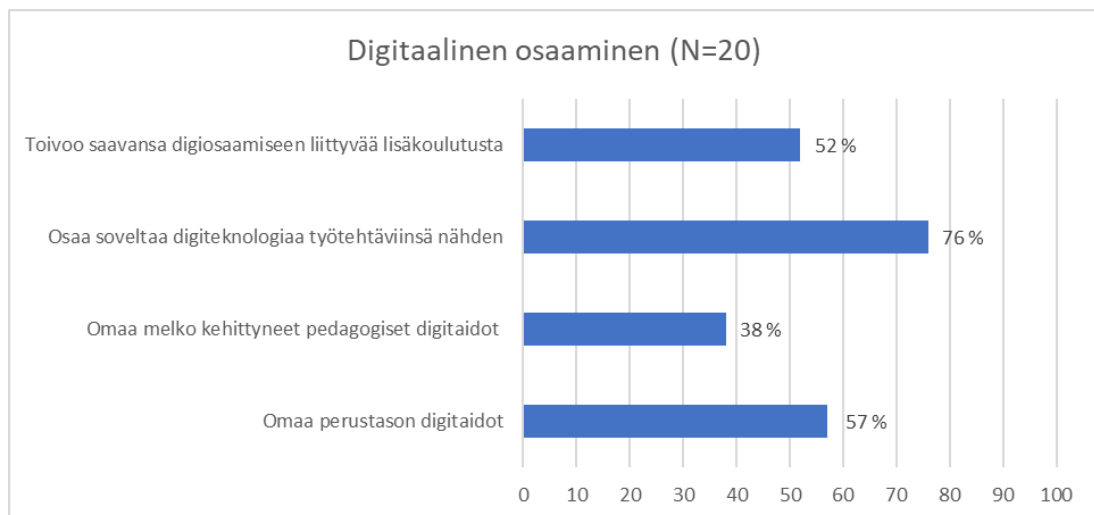

Kuvio 7: Tietoturvaosaaminen

Vastausten perusteella negatiivisimmiksi tai mahdollisesti vaikeiksi asioiksi vastaajien keskuudesta nousivat seuraavat tietosuojan toteuttamiseen liittyvät asiat (kuviota 7). EU:n tietosuojasetuksen (GDPR) ja Suomen tietosuojalain pääperiaatteiden tuntemus jakoi vastaajat kahtia. Kolmasosa koki tuntevansa EU:n tietosuojasetuksen (GDPR) ja Suomen tietosuojalain pääperiaatteet melko hyvin ja yhtä suuri osa koki tuntevansa ne melko huonosti. Vaihtoehdon ”Ei samaa eikä eri mieltä” valitsi 6 henkilöä (29 %), näiden vastausten voidaan tulkita tarkoittavan asiaan liittyvän aiemman tuntemuksen puuttumista tai muuta tietoturva-asioiden kannalta negatiivista ilmaisua. Creative Commons-lisenssien käyttöperiaatteet koettiin melko tuntemattomiksi. Kyselyyn vastanneista 9 henkilöä (43 %) oli täysin eri mieltä väittämän ”Tunnen Creative Commons-lisenssien käyttöperiaatteet” kanssa ja 5 henkilöä (24 %) oli jokseenkin eri mieltä väittämän kanssa. Negatiivisen vastauksen antoi selvästi yli puolet (67 %) vastaajista. Lisäksi useampi kuin joka kahdeksas (14 %) vastaaja valitsi vaihtoehdon ”ei samaa eikä eri mieltä”. (Vopeka 2023b.) Tutkimustulosten perusteella kansalliseen ja kansainväliseen tietoturvalakiin liittyvät asetukset sekä Creative Commons-lisenssien tekijänoikeuksiin liittyvät asiat koettiin vastaajien keskuudessa haastaviksi. Tämän perusteella tekijänoikeudet ja tietoturvalait sekä niihin liittyvät asiat voisivat olla mahdollisia lisäkoulutuksen aiheita.

Vopeka-kyselyn osa-alueen ”Osaaminen” väittämät/kysymykset käsittelivät tieturvaan liittyvien asioiden lisäksi digiosaamista. Varhaiskasvatuksessa lasten kanssa havainnoidaan ja tutkitaan arkielämässä digitaalisuuden roolia. Digitaalisia ympäristöjä, välineitä ja sovelluksia hyödynnetään dokumentoinnissa, peleissä, leikeissä, liikkumisessa, vuorovaikutuksessa, tutkimisessa sekä taiteellisessa tuottamisessa ja kokemisessa. Digitaalisen osaamisen opettamisen tulee varhaiskasvatuksessa olla vastavuoroista. (ePerusteet 2023b.)

Vopeka-kyselyn vastausten perusteella voidaan todeta kyselyyn vastanneiden kokevan oman digitaalisen osaamisen positiivisena. Kysyttäessä ”Mikä seuraavista kuvaa parhaiten digitaaitajasi” yli puolet (57 %) kyselyyn vastanneista koki omaavansa perustason digitaidot. Vastaaajista useampi kuin joka kolmas (38 %) koki omaavansa melko kehittyneet pedagogiset digitaidot tai olevansa monipuolinen digiosaaja, jolla on kyky toimia vertaistukena digiasioissa. Kukaan vastaajista ei kokenut olevansa asiantuntija digitaideoissa. Samanaikaisesti vastaajista 16 henkilöä (76 %) koki osaavansa soveltaa digiteknologiaa riittävän hyvin omiin työtehtäviinsä nähden. Kokemus asiantuntijuuden puuttumisesta tai mahdollinen positiivinen kiinnostus digiasioita kohtaan näkyi myös kyselyyn vastanneiden toiveena lisäkoulutuksen suhteen. Vastauksen antaneista 11 henkilöä (52 %) toivoi saavansa digiosaamiseen liittyvää lisäkoulutusta. Viidesosa vastaajista ei osannut määrittellä koulutuksen tarvetta ja 6 henkilöä koki lisäkoulutuksen tarpeettomaksi. (Vopeka 2023b.)

Kuvio 8: Digitaalinen osaaminen

Tutkimustulosten perusteella pilottiyksiköiden työntekijöiden digitaalinen osaaminen ja siihen suhtautuminen voidaan todeta positiiviseksi (kuvio 8). Osaaminen ja positiivinen suhtautuminen edesauttavat lasten kanssa yhdessä digilaitteiden kanssa työskentelyn toteutumista. Kyselyyn vastanneiden toive lisäkoulutuksesta näyttäytyy tämän tutkimuksen valossa kiinnostuksena aihetta kohtaan. Toiveena asiaan liittyvän oppimisen syventäminen sekä ajantasaisen osaamisen ylläpitäminen.

8.2 Toimintakulttuuri

Vopeka-kyselyn osa-alue ”Toimintakulttuuri” koostui 9 erillisestä kysymyksestä/väittämästä. Osa-alueeseen vastasi 21 henkilöä (N=21). Heistä useampi kuin joka viides (27 %) oli jokseenkin samaa mieltä väittämän ”Käytän monipuolisesti digitekniologiaa lasten kanssa” kanssa. 5 prosenttia vastaajista oli täysin samaa mieltä väittämän kanssa. Alle Kolmasosa (23 %) oli jokseenkin eri mieltä ja alle joka kymmenes (5 %) vastaaja oli täysin eri mieltä väittämän kanssa. Vastaajista useampi kuin joka neljäs (27 %) valitsi vaihtoehdon ”Ei eri eikä samaa mieltä”. (Vopeka 2023b.)

”Työyhteisön ilmapiiri on myönteinen uusien sovellusten ja toimintatapojen kokeilemiseen lapsiryhmän kanssa” väitteen kanssa täysin samaa mieltä oli selvä vähemmistö (5 %). Jokseenkin samaa mieltä oli puolet vastaajista (50 %). Jokseenkin eri mieltä oli 14 prosenttia vastaajista. Täysin eri mieltä väittämän ”Työyhteisön ilmapiiri on myönteinen uusien sovellusten ja toimintatapojen kokeilemiseen lapsiryhmän kanssa” ei ollut yksikään vastaajista (0 %). Vastausvaihtoehdon ”Ei eri eikä samaa mieltä” valitsi hieman vajaa kolmas osa vastaajista (32 %). (Vopeka 2023b.)

”Työyhteisössäni järjestetään riittävästi aikaa digiasioihin perehtymiseen” väittäjä keräsi yhtä paljon vastauksia vaihtoehdoille ”Jokseenkin eri mieltä” ja ”Jokseenkin samaa mieltä”. Molemmat vastausvaihtoehdot saivat 36 prosenttia kaikista vastauksista. Noin kymmenes (9 %) vastaajista oli täysin eri mieltä väittämän ”Työyhteisössäni järjestetään riittävästi aikaa digiasioihin perehtymiseen” kanssa ja vajaa neljännes (18 %) vastaajista valitsi vaihtoehdon ”Ei eri eikä samaa mieltä”. (Vopeka 2023b.)

Selvästi eniten vastauksia väittämän ”Saatavillani on riittävästi ja riittävän nopeasti teknistä tukea digivälineistön käyttöön” kohdalla sai vastausvaihtoehdot ”jokseenkin samaa mieltä”, vaihtoehdon valitsi 73 prosenttia vastaajista. Hieman alle joka kymmenes vastaaja (9 %) oli jokseenkin eri mieltä väittämän kanssa ja selvä vähemmistö (5 %) oli täysin eri mieltä väittämän kanssa. Vastaajista useampi kuin joka kymmenes (14 %) valitsi vastausvaihtoehdon ”Ei eri eikä samaa mieltä”. (Vopeka 2023b.)

”Olen keskustellut esihenkilöni kanssa digiosaamisestani kuluneen vuoden aikana” väittämän kohdalla selvä enemmistö (73 %) valitsi vastausvaihtoehdon ”Kyllä”. Vastausvaihtoehdon ”Ei” valitsi hieman harvempi kuin joka kolmas (27 %) kyselyyn vastannut. (Vopeka 2023b.)

Useampi kuin joka kolmas (36 %) kyselyyn vastannut valitsi vaihtoehdon ”Jokseenkin samaa mieltä” väittämän ”Saan työyhteisöstäni digipedagogiikan käyttöön liittyviä vinkkejä” kohdalla. Hieman harvempi kuin joka kolmas (32 %) vastaajista valitsi vaihtoehdon ”Jokseenkin eri mieltä”. Vaihtoehdon ”Ei eri eikä samaa mieltä” valitsi 27 prosenttia vastaajista ja pieni osa (5 %) oli täysin samaa mieltä väittämän kanssa. (Vopeka 2023b.)

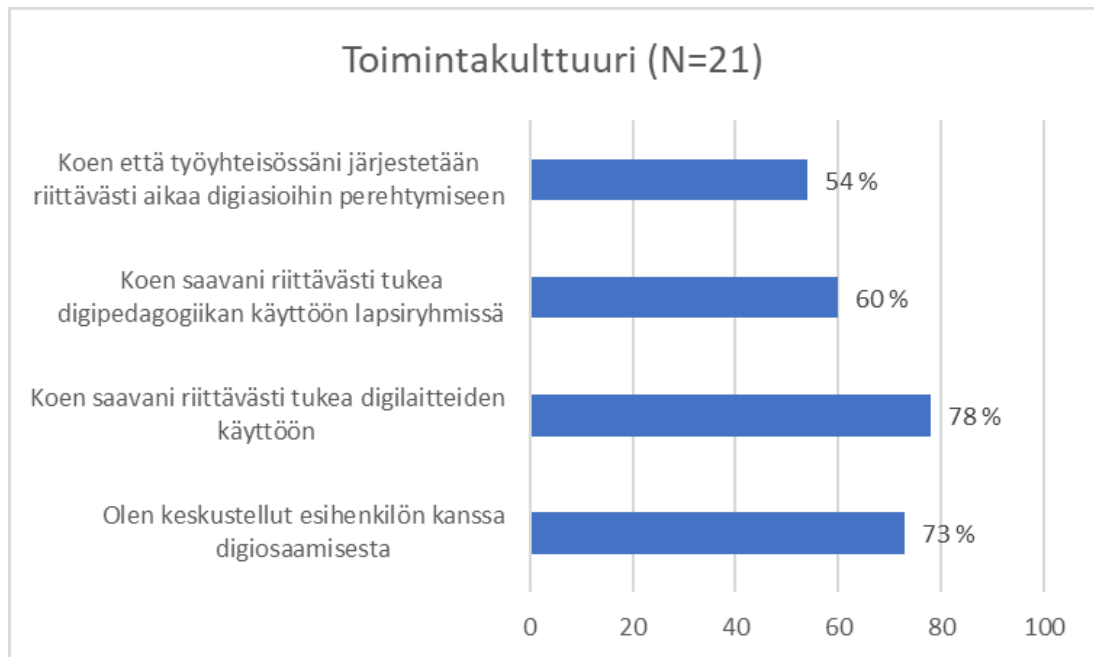
”Jaan hyväksi havaitsemiani digipedagogisia ratkaisuja usein työyhteisössäni” väittämän kohdalla vastaukset jakautuivat seuraavasti: ”Täysin eri mieltä” oli 9 prosenttia vastaajista, ”Jokseenkin eri mieltä” 18 prosenttia vastaajista, ”Ei eri eikä samaa mieltä” 27 prosenttia vastaajista, ”Jokseenkin samaa mieltä” 36 prosenttia ja ”Täysin samaa mieltä” 9 prosenttia vastaajista. (Vopeka 2023b.)

”Saatavillani on riittävästi tukea digipedagogiikan käyttöön lapsiryhmässä” väittämän vastausjakauma oli seuraava: ”Täysin eri mieltä” ei ollut kukaan (0 %), ”Jokseenkin eri mieltä” oli useampi kuin joka viides vastaaja (27 %), ”Ei eri eikä samaa mieltä” oli useampi kuin joka kymmenes vastaaja (14 %), ”Jokseenkin samaa mieltä” oli lähes puolet vastaajista (46 %) ja ”Täysin samaa mieltä” useampi kuin joka kymmenes (14 %) vastaaja. (Vopeka 2023b.)

”Hyödynnän lasten kanssa työskentelyssä digilaitteita (esim. älypuhelin, tabletti, kannettava tietokone, kosketusnäyttötäulu, dokumenttikamera, robotit tai muut laitteet)” väittämään/kysymykseen vastanneista hieman alle joka kolmas vastaaja (32 %) on valinnut vaihtoehdon ”Useamman kerran viikossa” tai ”Vähintään kerran viikossa”. Useampi kuin joka kymmenes (14 %) vastaaja on valinnut vastausvaihtoehdon ”Vähintään kerran kuukaudessa” tai ”Vähintään kerran puolessa vuodessa”. Vastaajista selvästi alle joka kymmenes (5 %) on valinnut vaihtoehdon ”Päivittäin” tai ”Harvemmin tai ei koskaan”. (Vopeka 2023b.)

Vopeka-kyselyn toinen osa-alue käsitti toimintakulttuuriin liittyviä kysymyksiä/väittämiä. Toimintakulttuuri tarkoittaa yhteistä tapaa toimia. Varhaiskasvatuksessa toimintakulttuuri määräytyy varhaiskasvatussuunnitelman arvojen, perusteiden, varhaiskasvatuksen tavoitteiden sekä oppimiskäsityksen pohjalta. Toimintakulttuuri on osana pedagogisissa ratkaisuissa sekä vuorovaikutuksessa ja vaikuttaa varhaiskasvatuksen laatuun. Myönteinen ilmapiiri ja hyvä vuorovaikutus tukevat erilaisten taitojen kehittymistä (Opetushallitus 2022, 31.)

Vopeka-kyselyn osa-alueeseen ”Toimintakulttuuri” vastanneista selvä enemmistö (67 %) kertoi hyödyntävänsä digilaitteita lasten kanssa työskennellessään. Lisäksi 15 henkilöä (69 %) kertoi käyttävänsä digilaitteita lasten kanssa työskennellessään vähintään kerran viikossa. Kukaan kyselyyn vastanneista ei kuitenkaan kokenut käyttävänsä työssään monipuolisesti digiteknologiaa lasten kanssa. Vastaajista noin joka viides (21 %) oli täysin eri mieltä väittämän kanssa ”Käytän monipuolisesti digiteknologiaa lasten kanssa”. Vastaajista yli puolet (57 %) kokivat työyhteisön ilmapiirin myönteiseksi uusien sovellusten ja toimintatapojen kokeilemiseen lapsiryhmän kanssa. Selvä enemmistö (57 %) koki myös saavansa riittävästi tukea digipedagogiikan käyttöön lapsiryhmissä. Omia hyväksi havaittuja digipedagogisia ratkaisuja työyhteisössään vastaajista jakaa kuitenkin vain vähän yli kolmannes (33 %). Yli kolmannes (38 %) oli jokseenkin samaa mieltä väitteen kanssa ”Saan työyhteisössäni digipedagogiikan käytäntöön liittyä vinkkejä”. (Vopeka 2023b.)

Kuvio 9: Toimintakulttuuri

Valtaosa (73 %) vastaajista oli keskustellut esihenkilönsä kanssa digiosaamisestaan kuluneen vuoden aikana (kuvio 9). Kyselyyn vastanneista 17 henkilöä (78 %) koki, että heillä on pääsääntöisesti saatavilla riittävä ja riittävän nopea tekninen tuki digilaitteiden käyttöön. Enemmistö (60 %) vastaajista koki myös saavansa pääsääntöisesti riittävästi tukea digipedagogiikan käyttöön lapsiryhmissä. Digiasioihin liittyvä ajankäyttö koettiin vastaajien keskuudessa hieman negatiivisempänä. Kyselyyn vastanneista hieman alle puolet (46 %) oli täysin erimieltä tai jokseenkin eri mieltä väittämän kanssa ”Työyhteisössäni järjestetään riittävästi aikaa digiasioihin perehtymiseen”. Samaan aikaan kuitenkin yli kolmannes (38 %) oli jokseenkin samaa mieltä väittämän kanssa. Annetuista vastausvaihtoehdoista, kukaan vastaajista ei valinnut vaihtoehtoa ”Täysin samaa mieltä”. (Vopeka 2023b.)

Tutkimustulosten perusteella voidaan vastaajien välillä tunnistaa toimintakulttuuriin liittyviä eroavaisuuksia digilaitteiden käytössä. Eroavaisuuksia voidaan mahdollisesti osin selittää erilaisiin toimenkuviin liittyvillä tekijöillä. Vastaajista valtaosa kertoo hyödyntävänsä digilaitteita työssään ja kokee työyhteisön ilmapiirin myönteiseksi erilaisten toimintapajojen kokeilemiseen työssään. Positiivinen suhtautuminen näkyy myös aktiivisena esimiestyöskentelynä. Samanaikaisesti vastaajista kuitenkin vähemmistö kokee käyttävänsä monipuolisesti digiteknologiaa tai olevansa valmiita jakamaan omia hyväksi havaitsemiaan digipedagogisia ratkaisuja työyhteisössään. Tutkimustulosten perusteella työyhteisön sisäistä vuorovaikutusta edelleen edistämällä voitaisiin mahdollisesti yhdenmukaistaa toimintakulttuuria. Työyhteisössä vallitseva muutosmyönteinen ilmapiiri tarjoaisi mahdollisuuden esimerkiksi säännöllisesti järjestettäville digipajoille.

8.3 Digitaalinen oppimisympäristö

Vopeka-kyselyn osa-alue ”Digitaalinen oppimisympäristö” koostui kuudesta erillisestä kysymyksestä/väittämästä. Osa-alueeseen vastasi 19 henkilöä (N=19). Yksikään (0 %) kyselyyn vastanneista ei ollut täysin eri mieltä väittämän ”Oppimisympäristön digilaitteet ja -välineet ovat lasten käytettävissä muulloinkin kuin ennakolta sovittuina aikoina mahdollistaen pitkäjänteisen työskentelyn”. Kyselyyn vastanneista lähes puolet (47 %) olivat jokseenkin eri mieltä väittämän kanssa. Täysin samaa mieltä väittämän kanssa oli 5 prosenttia vastaajista. Reilu kymmenes (15 %) valitsi vaihtoehdon ”Ei eri eikä samaa mieltä”. (Vopeka 2023b.)

”Käytössäni olevat laitteet, ohjelmistot ja sovellukset ovat keskenään yhteensopivia” väittämän kanssa jokseenkin samaa mieltä oli puolet (50 %) vastaajista. Joka kymmenes (10 %) vastaaja oli täysin samaa mieltä väittämän kanssa. Reilu kymmenes (17 %) vastauksen antaneista oli jokseenkin eri mieltä väittämän ”Käytössäni olevat laitteet, ohjelmistot ja sovellukset ovat keskenään yhteensopivia” kanssa. Yksikään (0 %) ei ollut täysin eri mieltä. Vastausvaihtoehdon ”Ei eri eikä samaa mieltä” valitsi 15 prosenttia osa-alueeseen ”Digitaalinen oppimisympäristö” vastanneista. (Vopeka 2023b.)

Vastaajista joka kymmenes (10 %) koki digilaitteiden olevan aktiivisessa käytössä. Hieman alle puolet (40 %) vastaajista olivat jokseenkin samaa mieltä väittämän ”Toimipisteeseeni hankittu digivälineistö on aktiivisessa käytössä” kanssa. 15 prosenttia vastaajista valitsi vastausvaihtoehdon ”Jokseenkin samaa mieltä” ja 5 prosenttia vastaajista oli väittämän kanssa täysin samaa mieltä. Vastaajista joka viides (20 %) valitsi vaihtoehdon ”Ei eri eikä samaa mieltä”. (Vopeka 2023b.)

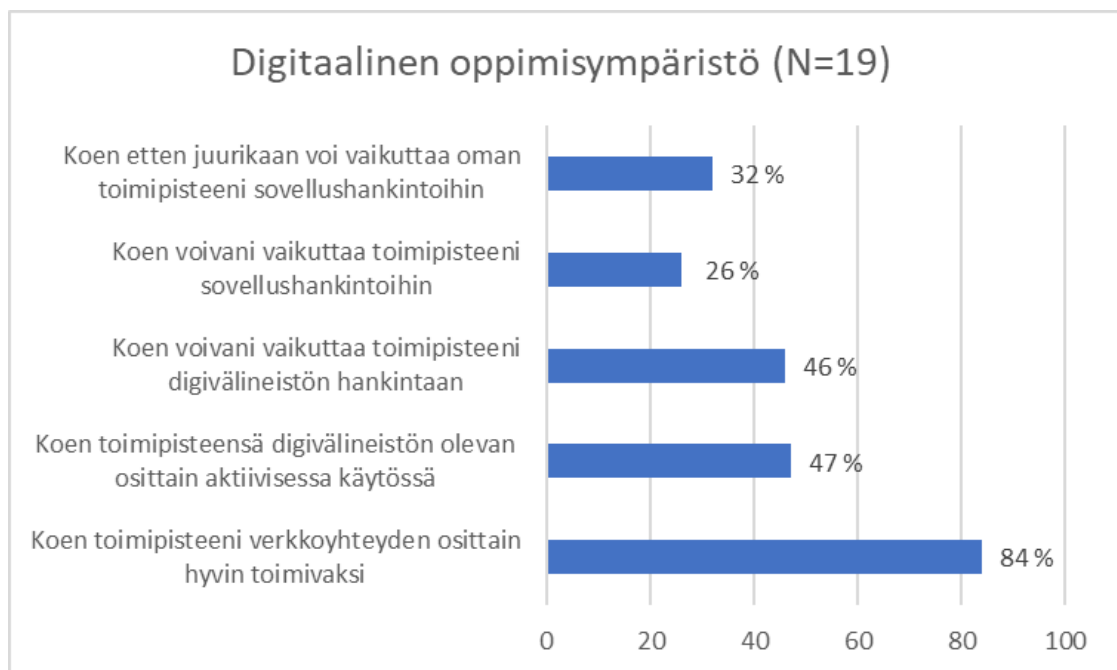
”Toimipisteessäni on hyvin toimiva verkkoyhteys” väittämän kohdalla Vopeka-kyselyyn vastanneista reilusti yli puolet (75 %) valitsivat vastausvaihtoehdon ”kyllä, osittain”. ”Kyllä” vaihtoehdon valitsi joka kymmenes (10 %) ja vaihtoehdon ”ei” väittämään ” Toimipisteessäni on hyvin toimiva verkkoyhteys” valitsi 15 prosenttia vastaajista. (Vopeka 2023b.)

Kyselyyn vastanneista täysin samaa mieltä väittämän ”Minulla on mahdollisuus vaikuttaa digivälineistön hankintaan” kanssa oli 15 % vastaajista. Lähes joka kolmas oli jokseenkin samaa mieltä. Reilu neljäsosa (25 %) oli jokseenkin eri mieltä ja 5 prosenttia vastaajista täysin eri mieltä. Vaihtoehdon ”Ei eri eikä samaa mieltä” antoi joka viides vastaaja (20 %). (Vopeka 2023b.)

”Minulla on mahdollisuus vaikuttaa sovellushankintoihin” väittämän vaihtoehdoista eniten vastauksia sai vaihtoehdo ”Ei eri eikä samaa mieltä”, vastauksen valitsi yli kolmannes (35 %) vastaajista. Jokseenkin samaa mieltä väittämän kanssa oli joka viides (20 %) vastaaja, täysin samaa mieltä joka kymmenes (10 %) vastaaja. Yksikään (0 %) vastaaja ei ollut täysin eri mieltä

väittämän kanssa. Jokseenkin eri mieltä oli vajaa kolmannes (30 %) vastauksen antaneista. (Vopeka 2023b.)

Oppimisympäristöjen rakentaminen lasten kanssa yhdessä sekä oppimisen ja leikin mahdollistaminen ovat vaikuttavaa varhaiskasvatusta toteutettaessa keskeisimpiä asioita. Varhaiskasvatussuunnitelman mukaisesti toimimalla varmistetaan, että jokaisella lapsella on oikeus saada asuinpaikastaan riippumatta tasalaatuaista varhaiskasvatusta. Lasten saatavilla tulisi olla riittävästi pedagogisia, turvallisia, monipuolisia ja ikätasoisia leikki- ja toimintavälineitä. Niissä tulisi huomioida lasten mielenkiinnonkohteet sekä yksilölliset tuen tarpeet. Teknologia on lasta osallistavaa ja osa monipuolista oppimisympäristöä. Varhaiskasvatuksessa käytetään tarkoituksenmukaisella tavalla erilaisia digitaalisia välineitä, sovelluksia sekä ympäristöjä. (Opetushallitus 2023b; ePerusteet 2023a.)

Kuvio 10: Digitaalinen oppimisympäristö

Kyselyyn vastanneista valtaosa (84 %) koki oman toimipisteensä verkkoyhteyden hyvin toimivaksi tai vähintään osittain hyvin toimivaksi (kuviokuva 10). Loput vastaajista (16 %) kokivat, ettei heidän toimipisteessään ole hyvin toimivaa verkkoyhteyttä. Lähes puolet (47 %) vastaajista kokivat vähintään osittain olevansa samaa mieltä väitteen kanssa ”Toimipisteeseen hankittu digivälineistö on aktiivisessa käytössä”. Saman verran vastaajista (46 %) koki voivansa vaikuttaa oman toimipisteensä digivälineistön hankintaan. Yli viidesosa (26 %) tunnisti mahdollisuuden vaikuttaa oman toimipisteensä sovellushankintoihin. Lähes joka kolmas (32 %) vastaaja oli kuitenkin jokseenkin eri mieltä siitä, että heillä olisi mahdollisuus vaikuttaa oman toimipisteensä sovellushankintoihin. (Vopeka 2023b.)

Tulosten perusteella digivälineistö ja sen käytettävyys on tyydyttävällä tasolla Lohjan varhaiskasvatuksen pilottiyksiköissä vastaajien kokemusten jakautuessa kahtia. Huomion arvoista on, että lähes joka viides vastaaja koki, ettei hänen toimipisteessään ole hyvin toimivaa verkko-yhteyttä.

8.4 Pedagoginen toiminta

Vopeka-kyselyn osa-alue ”Pedagoginen toiminta” koostui 16 erillisestä kysymyksestä/väittämästä. Osa-alueeseen vastasi 18 henkilöä (N=18). ”Oppimisympäristöä suunniteltaessa otan huomioon digitaalisten välineiden tuomat mahdollisuudet” väittämän kanssa kukaan (0 %) kyselyn ”Pedagoginen toiminta” osa-alueen vastaajista ei ole täysin samaa mieltä. Yli puolet (58 %) vastaajista ovat jokseenkin samaa mieltä väittämän kanssa. Vajaa kolmannes (32 %) vastaajista on jokseenkin eri mieltä väittämän ”Oppimisympäristöä suunniteltaessa otan huomioon digitaalisten välineiden tuomat mahdollisuudet” kanssa. Kukaan vastaajista (0 %) ei ole täysin eri mieltä. ”Ei eri eikä samaa mieltä” vastausvaihtoehdon on valinnut 5 prosenttia vastaajista. (Vopeka 2023b.)

Kyselyyn vastanneista hieman alle puolet (47 %) ovat jokseenkin samaa mieltä väittämän ”Hyödynnän lasten kiinnostuksen kohteita ja aloitteita digiteknologiaan tutustumisessa” kanssa. Noin joka kymmenes (11 %) vastaaja on väittämän kanssa täysin samaa mieltä. Hieman vajaa kolmannes vastaajista on valinnut vastausvaihtoehdon ”Jokseenkin eri mieltä”. Pieni osa (5 %) on valinnut vaihtoehdon ”Ei eri eikä samaa mieltä”. Täysin eri mieltä väittämän ”Hyödynnän lasten kiinnostuksen kohteita ja aloitteita digiteknologiaan tutustumisessa” kanssa ei ole kukaan (0 %) vastaajista. (Vopeka 2023b.)

Kyselyyn vastanneista hieman yli puolet (53 %) on jokseenkin samaa mieltä väittämän ”Hyödynnän digiteknologiaa lasten kiinnostuksen kohteiden ja aloitteiden perusteella asioiden ja ilmiöiden tutkimisessa” kanssa. Vajaa viidennes (16 %) on täysin samaa mieltä väittämän kanssa. Jokseenkin eri mieltä on 26 prosenttia vastaajista. Yksikään kyselyyn vastannut ei ole valinnut vastausvaihtoehtoa ”Täysin eri mieltä” tai vaihtoehtoa ”Ei eri eikä samaa mieltä”. (Vopeka 2023b.)

Vastaajista yli puolet (63 %) oli jokseenkin samaa mieltä väittämän ”Hyödynnän digiteknologiaa tukea tarvitsevien lasten kanssa yhtenä tuen muotona (esimerkiksi apuvälineenä kielen oppimisen tukena)” kanssa. Täysin samaa mieltä väittämän kanssa oli lähes viidennes (16 %) vastaajista. Jokseenkin eri mieltä väittämän kanssa oli noin joka kymmenes vastaaja (11 %). Vastausvaihtoehdon ”Ei samaa eikä eri mieltä” valitsi 5 prosenttia vastaajista. (Vopeka 2023b.)

Kyselyn osa-alueeseen ”Pedagoginen toiminta” vastanneista yli puolet (63 %) vastaajista kertoivat keskustelleensa huoltajien kanssa digiteknologian käytöstä lapsiryhmissä. Yli

viidenneksellä on aikomus keskustella jatkossa. Vastaajista 5 prosenttia on valinnut väittämälle ”Olen keskustellut huoltajien kanssa digitekniologian käytöstä lapsiryhmässä” annetuista vastausvaihtoehdoista vaihtoehdon ”Ei, en ole keskustellut, enkä näe sitä tarpeelliseksi”. (Vopeka 2023b.)

Vastaajista yli puolet (53 %) kertovat että eivät käytä työssään kustantajan digitaalista oppikirjaa/oppimateriaalia. Yli kolmannes (37 %) kokee ettei aihe kosketa häntä. Vastaajista pieni osa (5 %) kertoo käyttävänsä kustantajan digitaalista oppikirjaa/oppimateriaalia työssään. (Vopeka 2023b.)

”Olen luonut pedagogista digitaalista sisältöä (esim. kosketusnäytölle, tableteille tai tietokoneelle)” väittämän vastausvaihtoehdoista selvä enemmistö vastaajista (47 %) on valinnut vastausvaihtoehdon ”En”. Reilu viidennes (26 %) ei osaa sanoa ja lähes yhtä moni vastaajista (21 %) on valinnut annetuista vastausvaihtoehdoista ”Kyllä”. (Vopeka 2023b.)

”Hyödynnän digitekniologiaa yhteistyössä alkuopetuksen kanssa” väittämän vastaukset jakautuvat suurilta osin vastausvaihtoehtojen ”En” ja ”Aihe ei kosketa minua” kesken. Vastausvaihtoehdoista ”En” on valinnut 58 prosenttia vastaajista ja ”Aihe ei kosketa minua” 32 % vastaajista. Selvä vähemmistö (5 %) on valinnut vaihtoehdon ”Kyllä”. (Vopeka 2023b.)

Kyselyyn vastanneista lähes puolet (47 %) ovat jokseenkin samaa mieltä väittämän ”Huomioin arjen tekniologian ja keskustelen siitä lasten kanssa” kanssa. Täysin samaa mieltä oli 11 prosenttia kyselyyn vastanneista. Noin viidennes (21 %) vastaajista oli jokseenkin eri mieltä. Vastaajista 16 prosenttia valitsi vaihtoehdon ”Ei samaa eikä eri mieltä”. (Vopeka 2023b.)

Vastaajista selvä enemmistö (53 %) on jokseenkin samaa mieltä väittämän ”Digitaidot ovat luonteva ja tarkoituksenmukainen osa monipuolista toimintaa oppimisen eri osa-alueilla” kanssa. Vajaa viidennes on täysin samaa mieltä, reilu kymmenes (11 %) ei ole eri eikä samaa mieltä ja 16 prosenttia vastaajista on jokseenkin eri mieltä. (Vopeka 2023b.)

”Ohjaan lapsia turvalliseen ja vastuulliseen toimintaan digitaalisissa ympäristöissä” väittämän vastauksista valtaosa jakautuu vastausvaihtoehtojen ”Täysin samaa mieltä” ja ”Jokseenkin samaa mieltä”, molempien vaihtoehdon on valinnut 37 prosenttia vastaajista. Alle viidennes on valinnut vastausvaihtoehdon ”Ei eri eikä samaa mieltä”. Pieni osa (5 %) vastaajista on jokseenkin eri mieltä väittämän kanssa. (Vopeka 2023b.)

”Tuen lasten aktiivista osallisuutta ja luovaa työskentelyä digitaalisilla välineillä” väittämän kohdalla kyselyyn vastanneista selvä enemmistö (58 %) on valinnut vastausvaihtoehdon ”Jokseenkin samaa mieltä”. Vastausvaihtoehdoista ”Täysin samaa mieltä” ja ”Jokseenkin eri mieltä” molemmat ovat saaneet 5 prosenttia vastauksista. Vaihtoehdon ”Ei samaa eikä eri

mieltä” on valinnut hieman useampi kuin joka neljäs (26 %) kyselyyn vastannut. (Vopeka 2023b.)

”Ohjaan lapsia käyttämään digitaalisia välineitä toiminnallisesti ja vuorovaikutuksessa toisten kanssa” väittämän vastaukset jakautuvat tasaisesti vastausvaihtoehtojen ”Jokseenkin eri mieltä” ja ”Jokseenkin samaa mieltä” kesken, molemmat vaihtoehdot ovat saaneet 37 prosentin osuuden vastauksista. Yhtä lailla annetut vastaukset jakautuvat tasaisesti vastausvaihtoehtojen ”Täysin samaa mieltä” ja ”Ei eri eikä samaa mieltä” kesken, molemmat vastausvaihtoehdot ovat saaneet 11 prosentin osuuden vastauksista. Täysin eri mieltä väittämän kanssa ei ole yksikään (0 %) kyselyyn vastannut. (Vopeka 2023b.)

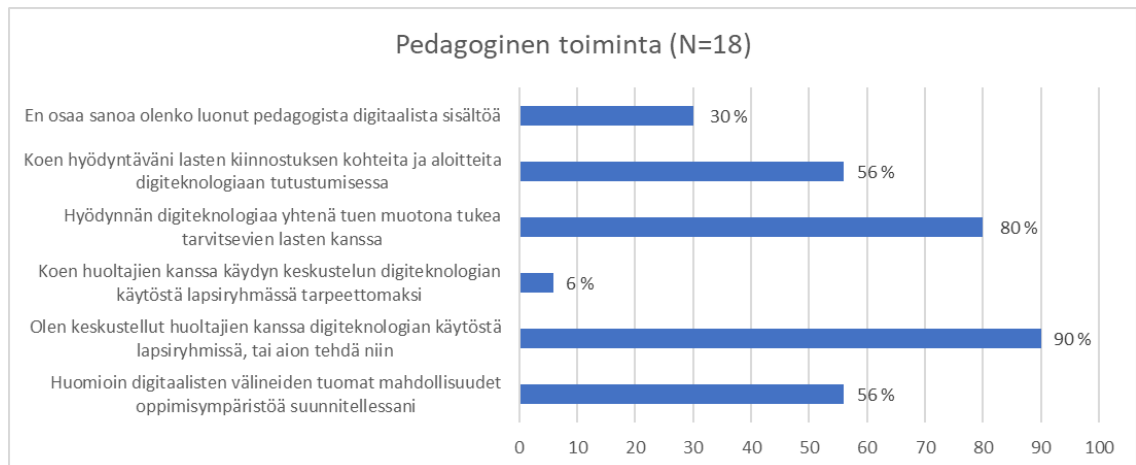
Kyselyyn vastanneista lähes puolet (48 %) ovat valinneet vastausvaihtoehdon ”Jokseenkin samaa mieltä” väittämän ”Tiedostan roolini mediakasvattajana” kohdalla. Hieman pienempi osa vastaajista (37 %) on ”Täysin samaa mieltä”. ”Täysin eri mieltä” ja vaihtoehdon ”Ei eri eikä samaa mieltä” kyselyyn vastanneista on valinnut 5 prosenttia vastaajista. (Vopeka 2023b.)

”Tunnistan ohjelmoinnin näkökulman” väittämän kohdalla useampi kuin joka viides vastaaja on valinnut jonkin seuraavista vaihtoehdoista: ”Jokseenkin samaa mieltä” (32 %), ”Ei eri eikä samaa mieltä” (26 %) ja ”Jokseenkin eri mieltä” (21 %). Väittämään vastanneista hieman useampi kuin joka kymmenes (11 %) on valinnut vaihtoehdon ”Täysin samaa mieltä” ja noin puolet pienemmän osan (5 %) annetuista vastauksista on saanut vaihtoehto ”Täysin eri mieltä.” (Vopeka 2023b.)

”Suosin pelillisiä elementtejä ja liikkumiseen kannustavia digitaalisia ympäristöjä” väittämän kohdalla vastaajista hieman alle puolet (42 %) on valinnut vaihtoehdon ”Jokseenkin samaa mieltä”. Vaihtoehdon ”Ei eri eikä samaa mieltä” on valinnut 26 prosenttia vastaajista. Lähes yhtä moni (21 %) on valinnut vaihtoehdon ”Jokseenkin eri mieltä” ja vaihtoehdon ”Täysin samaa mieltä” on valinnut 5 prosenttia osa-alueeseen ”Pedagoginen toiminta” vastanneista. (Vopeka 2023b.)

Pedagogisen toiminnan arvioinnin tarkoituksena on lasten oppimisen ja kehityksen edellytysten parantaminen sekä varhaiskasvatuksen kehittäminen. Varhaiskasvatuksen pedagogisen toiminnan toteuttamista kuvaa kokonaisvaltaisuus. Toiminnan tavoitteena on edistää lapsen hyvinvointia ja oppimista sekä laaja-alaista osaamista. Pedagoginen toiminta toteutetaan henkilöstön ja lasten välisessä vuorovaikutuksessa sekä yhteisessä toiminnassa. (Opetushallitus 2022, 40, 72.)

Kuvio 11: Pedagoginen toiminta

Yli puolet vastaajista (56 %) kertoo huomioivansa digitaalisten välineiden tuomat mahdollisuudet oppimisympäristöä suunnitellessaan (kuviot 11). Lähes kaikki kyselyyn vastanneet (90 %) olivat keskustelleet huoltajien kanssa digiteknologian käytöstä lapsiryhmässä, tai heillä on aikomus tehdä niin jatkossa. Alle kymmenes vastaajista (6 %) koki keskustelun huoltajien kanssa digiteknologian käytöstä lapsiryhmässä tarpeettomaksi. Valtaosa vastaajista (80 %) kertoo yhtenä tuen muotona hyödyntävänsä digiteknologiaa tukea tarvitsevien lasten kanssa (esimerkiksi apuvälineenä kielen oppimisen tukena). Yli puolet (56 %) kokevat työssään hyödyntävänsä lasten kiinnostuksen kohteita ja aloitteita digiteknologiaan tutustumisessa. Vain hyvin harva vastaajista (6 %) hyödyntää digipedagogiikkaa yhteistyössä alkuopetuksen kanssa tai on käyttänyt kustantajan digitaalista oppikirjaa/oppimateriaalia. Vastaajista 30 prosenttia ei osaa sanoa onko hän luonut pedagogista digitaalista sisältöä (esimerkiksi kosketusnäytölle, tabletille tai tietokoneelle). (Vopeka 2023b.)

Tutkimustulosten perusteella kokonaisvaltainen pedagoginen toiminta toteutuu kyselyyn vastanneiden keskuudessa hyvin. Pedagoginen toiminta voidaan tulkita olevan vastaajien mielestä positiivinen ja tärkeäksi koettu asia. Digipedagogiikan vähäinen käyttö esiopetuksessa selittyy oletettavasti kyselyyn vastanneiden toimenkuvien painotuksella.

8.5 Pedagoginen dokumentointi

Vopeka-kyselyn osa-alue ”Pedagoginen dokumentointi” koostui 6 erillisestä kysymyksestä/väittämästä. Osa-alueeseen vastasi 18 henkilöä (N=18). Osa-alueen ”Pedagoginen dokumentointi” väittämien ”Hyödynnän digitaalista dokumentointia toiminnan suunnittelussa” ja ”Hyödynnän digitaalista dokumentointia toiminnan kehittämisessä” vastausvaihtoehdoista vastakkaiset vaihtoehdot ”Kyllä” ja ”Ei” saivat lähes yhtä suuren osan vastauksista. Molempien väittämien kohdalla vaihtoehdon ”Ei” on valinnut 42 % prosenttia vastaajista ja vaihtoehdon ”Kyllä” 37 % vastaajista. Osa-alueisiin vastanneista noin joka viides (21 %) on valinnut

vaihtoehdon ”En osaa sanoa”. Väittämän ”Hyödynnän digitaalista dokumentointia toiminnan arvioinnissa” kohdalla ”En osaa sanoa” vaihtoehdon on valinnut edellä mainittuihin väittämiin verrattuna hieman suurempi osa. Vaihtoehdon ”En osaa sanoa” on valinnut 16 prosenttia vastaajista. Vastausvaihtoehdon ”Kyllä” on tämänkin väittämän kohdalla valinnut 37 prosenttia vastaajista ja vaihtoehdon ”Ei” lähes puolet vastaajista (47 %). (Vopeka 2023b.)

Vastaajista selvä enemmistö (58 %) on valinnut väittämän ”Dokumentoin lapsen kasvua ja oppimista digitaalisesti” kohdalla vastausvaihtoehdon ”Sekä ryhmä- että lapsikohtaisesti”. Vastaajista kolmannes (32 %) on valinnut vaihtoehdon ”En dokumentoi digitaalisesti” ja noin joka kymmenes (11 %) vastaaja vastaa ”Lapsikohtaisesti”. (Vopeka 2023b.)

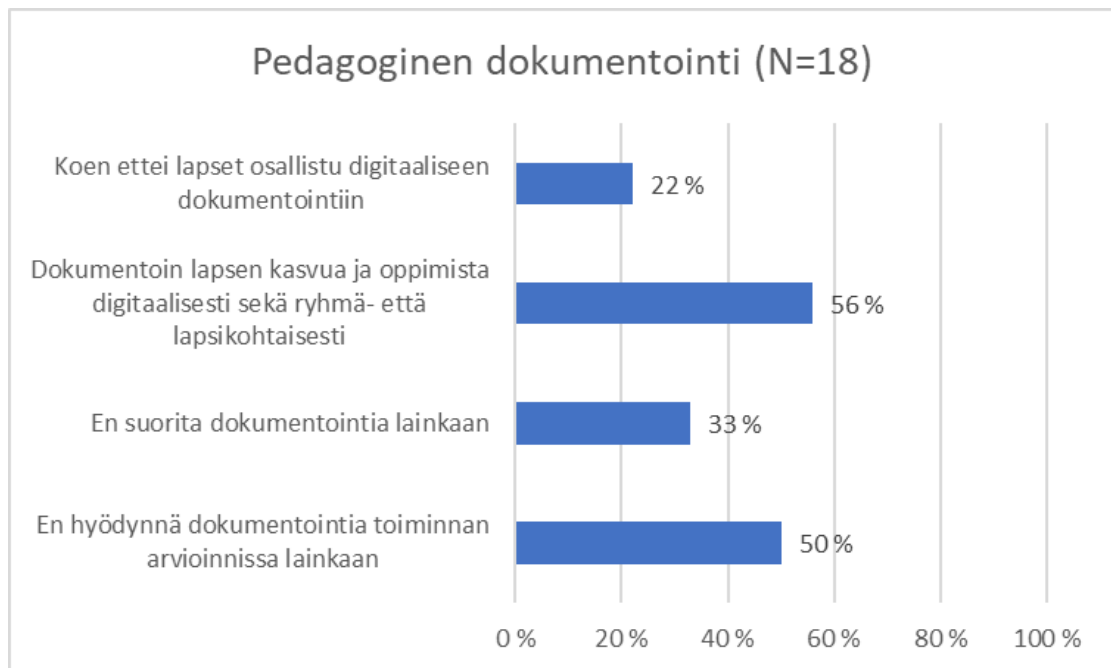
”Lapset osallistuvat digitaaliseen dokumentointiin” väittämän kohdalla lähes puolet (47 %) kyselyyn vastanneista ovat valinneet vastausvaihtoehdon ”Kyllä, henkilökohtaiseen”. Noin joka viides (21 %) vastaaja on valinnut vaihtoehdon ”Ei, lapset eivät osallistu digitaaliseen dokumentointiin” ja ”Kyllä, sekä ryhmän että henkilökohtaiseen”. Noin joka kymmenes vastaaja on valinnut vaihtoehdon ”Kyllä, ryhmän”. (Vopeka 2023b.)

”Lasten huoltajat voivat osallistua (digitaaliseen) pedagogiseen dokumentointiin” väittämän vastausten jakautuminen vastausvaihtoehtojen ”Kyllä”, ”Ei” ja ”En osaa sanoa” on suhteellisen tasaista. Vaihtoehdon ”Kyllä” on valinnut 32 prosenttia vastaajista, vaihtoehdon ”Ei” on valinnut 26 prosenttia ja vaihtoehdon ”En osaa sanoa” on valinnut 42 prosenttia vastaajista. (Vopeka 2023b.)

Opetushallituksen (2023c) mukaan ”Pedagoginen dokumentointi on varhaiskasvatuksen keskeinen työmenetelmä, joka tukee varhaiskasvatuksen suunnittelua, toteuttamista, arviointia ja kehittämistä. Pedagogisen dokumentoinnin tavoitteena on: 1) Oppia tuntemaan yksittäistä lasta 2) mahdollistaa huoltajien osallisuus lapsensa varhaiskasvatukseen 3) Ymmärtää lasten välisiä suhteita 4) Tunnistaa ja tiedostaa henkilöstön ja lasten välisen vuorovaikutuksen luonnetta.”

Yli puolet kyselyyn vastanneista (56 %) kertoo työssään dokumentoivansa lapsen kasvua ja oppimista digitaalisesti sekä ryhmä- että lapsikohtaisesti. Samanaikaisesti vastaajista noin kolmannes (33 %) ei suorita dokumentointia lainkaan. Noin viidesosa (22 %) ei osaa vastata kysymykseen ”Hyödynnätkö digitaalista dokumentointia toiminnan suunnittelussa”. Alle puolet (44 %) vastaajista ei hyödynnä digitaalista dokumentointia toiminnan suunnittelussa ja noin kolmannes (33 %) kertoo hyödyntävänsä digitaalista dokumentointia toiminnan suunnittelussa. Väittämän ”Hyödynnän digitaalista dokumentointia toiminnan kehittämisessä” vastaukset jakautuvat yhdenvertaisesti väittämän ”Hyödynnän digitaalista dokumentointia toiminnan suunnittelussa” kanssa. Puolet vastaajista (50 %) ei hyödynnä dokumentointia toiminnan arvioinnissa lainkaan. Noin kolmannes (33 %) kertoo hyödyntävänsä. Lähes viidesosa (17 %) vastaajista ei osaa vastata kysymykseen. Kysyttäessä lasten osallistumisesta digitaaliseen

dokumentointiin, puolet vastaajista (50 %) kokee lasten osallistuvan henkilökohtaiseen digitaaliseen dokumentointiin. Noin joka kymmenes (11 %) kokee lasten osallistuvan digitaaliseen dokumentointiin ryhmässä. Reilusti enemmän kuin joka kymmenes (17 %) vastaajista kokee lasten osallistuvan henkilökohtaiseen ja ryhmän digitaaliseen dokumentointiin ja noin viidesosa (22 %) vastaajista kokee, ettei lapset osallistu digitaaliseen dokumentointiin. Osa-alueen aiemmista väittämistä poiketen väittäjä ”Lapset osallistuvat digitaaliseen dokumentointiin” ei tarjoa ”en osaa sanoa” vaihtoehtoa. Kysyttäessä vastaavasti varhaiskasvatuksen ammattilaisten kokemuksesta huoltajien osallistumisesta (digitaaliseen) pedagogiseen dokumentointiin, jakautuvat vastaukset kohtuullisesti tasaisesti vastausvaihtoehtojen ”kyllä”, ”Ei” ja ”En osaa sanoa” kesken. Vastausvaihtoehdon ”En osaa sanoa” on valinnut 39 % vastaajista, ”Kyllä” vaihtoehdon on valinnut 33 % vastaajista ja ”Ei” vastausvaihtoehdon on valinnut 28 % vastaajista. (Vopeka 2023b.)

Kuvio 12: Pedagoginen dokumentointi

Tutkimustulosten perusteella huomionarvoisena voidaan pitää, ettei kolmasosa vastaajista suorita digitaalista dokumentointia lainkaan (kuvio 12). Noin puolet vastaajista ei hyödynnä digitaalista dokumentointia toiminnan suunnittelussa eikä arvioinnissa lainkaan. Lasten osallistuminen heitä koskevaan pedagogiseen dokumentointiin ei vastaajista viidesosan mukaan toteudu lainkaan. Tutkimuksen mukaan positiivisena voidaan pitää, että puolet vastaajista on sitä mieltä, että lapset osallistuvat henkilökohtaiseen pedagogiseen dokumentointiin.

9 Yhteenveto ja johtopäätökset

Digitaalisuus on osa yhteiskuntaa, jossa lapset kasvavat. Digitaalinen osaaminen ja siihen liittyvä turvataitoskasvatus on aikuisten vastuulla. Ennen opinnäytetyöhön ryhtymistä koimme, että lapset ovat eriarvoisessa asemassa liittyen digipedagogiikkaan varhaiskasvatuksessa ja työntekijöiden digitaalisen osaamisen vaihtelevan varhaiskasvatussyksiköiden välillä. Oman kiinnostuksemme lisäksi työelämäkumppanina toimiva Lohjan kaupungin varhaiskasvatus määritteli työmme viitekehystä.

Opinnäytetyön tutkimuskysymyksiksi asetettiin: Miten pilottiyksiköiden henkilöstö kokee Vopeka-kyselyn perusteella digiosaamisen ja digipedagogiikan varhaiskasvatuksessa? Miten Vopeka- ja Jopeka-kyselyiden pilotointiprosessi eteni? Tutkimuskysymyksiin pyrimme vastaamaan kvantitatiivisella tutkimuksella, jossa kohteen kuvaaminen ja tulkitseminen perustuu tilastoihin ja numeroihin. Tutkimusaineisto kerättiin kyselyillä, joiden tulokset muutimme numeeriseen muotoon. Tutkimustulokset havainnollistettiin numeraalisesti, graafisesti sekä lukijalle sanallisesti selittäen. Koimme tutkimuksemme menetelmävalinnat toimiviksi. Vaikka vastaajakato oli odotettua suurempi, pidämme tutkimuksen kokonaisluotettavuutta riittävänä.

Opinnäytetyön tavoitteena oli tarkastella Vopeka- ja Jopeka-kyselyiden pilotointiprosessia ennen kyselyiden laajempaa käyttöönottoa. Tutkimus teki näkyväksi joitain pilotointiprosessiin liittyviä haasteita. Haasteiksi nousivat kyselyiden sisäänkirjautumisongelmat sekä henkilöstön motivoiminen ja sitouttaminen kyselyihin vastaamiseen.

Pilotointiprosessin aikana Vopeka- ja Jopeka-kyselyihin liittyneet kirjautumisongelmat ratkaistiin yksiköiden ja kunnan vastuuhenkilöiden avulla. Kirjautumisongelmat johtuivat kyselyiden asetuksista sekä vastaajien puuttuvista taidoista luoda tarvittavia tunnuksia. Opinnäytetyön alkaessa työelämäkumppanin toiveena oli selvittää pilotointiprosessin mahdolliset haasteet ennen sen laajempaa käyttöönottoa. Kyselyiden laajentuessa koko kaupungin varhaiskasvatukseen, tulisi mielestämme varata lisäresursseja ja panostaa yksiköiden vastuuhenkilöiden perehdytykseen. Tämän avulla voitaisiin varmistaa kohdennettu tuki kirjautumiseen sekä vastaamiseen liittyvissä ongelmatilanteissa. Nämä olivatkin työelämäkumppanin toiveesta olennainen osa selvittää pilotointiprosessissa.

Kirjautumishaasteiden lisäksi havaitsimme haasteeksi henkilöstön motivoimisen sekä sitouttamisen kyselyihin vastaamiseen. Pilotointiprosessin aikana tunnistimme henkilöstön perehdytyksen merkityksen. Perehdytys tulisi aloittaa yksiköiden vastuuhenkilöiden (tvv-vastaava ja digitutori) nimeämisellä sekä heidän perehdyttämisellensä Vopeka- ja Jopeka-kyselyiden käyttöönottoon. Vastuuhenkilöiden tulisi toimia jatkossa konkreettisesti henkilöstön tukena. Vastuuhenkilöillä tulisi olla selkeä käsitys tehtäväkuvastaan, jotta henkilöstön tukeminen ongelmatilanteissa olisi mahdollista.

Kyselyihin vastaamiseen käytetty aika tulisi mielestämme huomioida yksikkötasolla jo työvuorosuunnittelussa. Kyselyihin on mahdollista vastata yhdellä kertaa tai jaksottaa vastaaminen osiin. Henkilöstölle tulisi mielestämme varata rauhallinen aika perehtyä ennakkoon kysymyksiin sekä niihin vastaamiseen. Lisäkoulutus tai muu ulkopuolinen pohjustus aiheeseen saattaisi olla tarpeen, jotta vastaajilla olisi parempi ymmärrys kyselyiden aihealueista suhteessa omaan työhönsä. Vopeka-kyselyn eri osa-alueilla havaittiin vastausmäärien eroja. Aihealueiden merkitysten tunnistaminen saattaisi vaikuttaa positiivisesti vastausaktiivisuuteen.

Pilotointiprosessin aikana emme saaneet kyselyihin vastauksia koko henkilöstöltä. Tämä saattaa selittyä sillä, ettei digipedagogiikan merkitystä ehkä vielä tunnisteta varhaiskasvatuksessa luonteva osana opetusta ja kasvatusta, vaikka sen osa-alueet ovat osa varhaiskasvatussuunnitelman perusteita. Kokemuksemme perusteella varhaiskasvatuksen henkilöstön digitaalisen osaamisen erot vaihtelevat suuresti yksiköiden sekä työntekijöiden välillä. Huomion arvoisena voidaan pitää määräaikaisten työsuhteiden runsasta lukumäärää varhaiskasvatuksessa. Pohdimme, että tällä saattaisi olla vaikutusta siihen, miten työn arviointiin ja kehittämiseen suhtaudutaan ja sitoudutaan. Osa henkilöstöstä saattaa kokea, ettei heidän vastaamisellaan tämän kaltaisiin kyselyihin ole merkitystä.

Tutkimuksen toisena tavoitteena oli tarkastella pilottiyksiköiden henkilöstön kokemuksia digiosaamisesta ja digipedagogiikasta. Tutkimustulosten perusteella pilottiyksiköiden työntekijöiden ja esihenkilöiden digitaalinen osaaminen ja siihen suhtautuminen koettiin positiiviseksi. Kokonaisvaltainen pedagoginen toiminta toteutuu kyselyyn vastanneiden keskuudessa hyvin. Pedagogisen toiminnan voidaan tulkita olevan vastaajien mielestä positiivinen ja tärkeäksi koettu asia. Positiivisen suhtautumisen voidaan nähdä edistävän digilaitteiden käyttöä työskentellessä lasten kanssa. Tutkimustulosten perusteella työntekijöiden välillä tunnistettiin kuitenkin eroavaisuuksia digilaitteiden käytössä. Vähemmistö koki käyttävänsä monipuolisesti digitekniologiaa työssään tai olevansa valmiita jakamaan omia hyväksi havaitsemiaan digipedagogisia ratkaisuja työyhteisössään. Vastaajista valtaosa kertoi kuitenkin hyödyntävänsä digilaitteita työssään ja kokevansa työyhteisön ilmapiirin myönteiseksi erilaisten toimintapajojen kokeilemiseen työssään. Eroavaisuuksia voidaan mahdollisesti osittain selittää erilaisiin toimenkuvuihin liittyvillä tekijöillä. Kokemuksemme perusteella varhaiskasvatuksessa esimerkiksi Pedanetin käyttö saattaa olla ryhmäkohtaisesti vain määritettyjen henkilöiden vastuulla.

Tutkimustulosten perusteella digivälineistö ja sen käytettävyys ovat varhaiskasvatussyksiköissä tyydyttävällä tasolla. Pedagoginen dokumentointi digitaalisesti sekä digitaalisten välineiden hyödyntäminen on alhaisella tasolla. Mielestämme olisi tärkeää huomioida, ettei kolmannes vastaajista suorita lainkaan pedagogista dokumentointia digitaalisesti, ja että lähes joka viides vastaaja koki, ettei hänen toimipisteessään ole hyvin toimivaa verkkoyhteyttä. Lisäksi kansalliseen ja kansainväliseen tietoturvalakiin liittyvät asetukset sekä Creative Commons-lisenssien tekijänoikeuksiin liittyvät asiat koettiin vastaajien keskuudessa haastaviksi. Sen

sijaan omaan työnkuvaan liittyvät sekä kunnan tietoturva-asiat koettiin hallittavan hyvin tai vähintään riittävän hyvin.

Tutkimustulosten perusteella voidaan ajatella, että työyhteisön sisäistä vuorovaikutusta edelleen edistämällä voitaisiin yhdenmukaistaa toimintakulttuuria. Työyhteisössä vallitseva muutosmyönteinen ilmapiiri tarjoaisi mahdollisuuden esimerkiksi säännöllisesti järjestettävillä digipajoille. Digipajoissa työntekijät voisivat erikseen asialle varattuna ajankohtana keskustella digitaaliseen toimintakulttuuriin ja sen muutokseen liittyvistä asioista. Pajatyöskentelyllä saavutettavissa oleva aiempaa yhtenäisempi toimintakulttuuri tukisi edelleen myös lapsen hyvinvointia. Pajatyöskentelyn avulla olisi myös mahdollista tarjota lisäkoulutusta, joka mahdollistaisi henkilöstön osaamisen syventämistä ja ajantasaista digiosaamista.

Digitaalisuus muuttuu ja kehittyy jatkuvasti, minkä vuoksi digitaalinen osaaminen korostuu tulevaisuudessa entistä enemmän. Mielestämme varhaiskasvatuksen digitaalisen osaamisen tulisi jatkossa saada suurempi jalansija myös tutkimusaiheena.

10 Opinnäytetyön eettisyys ja luotettavuus

Eettisesti hyväksyttävän ja luotettavan tieteellisen tutkimuksen tulokset ovat uskottavia, mikäli tutkimus on toteutettu hyvän tieteellisen käytännön velvoittamalla tavalla. Tutkimusetiikan näkökulmasta keskeisiä lähtökohtia hyvään tieteelliseen käytäntöön ovat rehellisyys, huolellisuus ja tarkkuus tutkimustyössä, tulosten esittämisessä, tallentamisessa sekä tulosten arvioinnissa. Avoin ja vastuullinen tiedeviestintä on tärkeää tutkimustyössä tuloksia julkaistaessa. Tutkimustyötä tehdessä on myös kunnioitettava muiden tutkijoiden töitä sekä viitattava asianmukaisella tavalla heidän julkaisuihinsa. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2012.) Tämä opinnäytetyö on tehty hyvän tieteellisen käytännön lähtökohtia kunnioittaen.

Opinnäytetyössämme olemme ottaneet huomioon erityisesti sosiaalialan eettisen osaamisen, sisältäen sosiaalialan arvot sekä ammattieettiset periaatteet. Asiakslähtöisyys on yksi sosiaalialan ammatillisen työn keskeisistä periaatteista (Talentia 2005, 11). Opinnäytetyössämme asiakslähtöisyys näkyy erityisesti työntekijöiden mielipiteiden kuuntelemisessa. Opinnäytetyömme aikana kunnioitimme luottamuksellista asiakassuhdetta.

Erilaiset verkkoympäristöt kuten sähköinen asiointi työympäristönä, vaativat samanlaista eettistä pohdintaa sekä lainsäädännön noudattamista kuin kasvotusten tehtävä työ. Sähköinen asiointi saattaa asiakkaan näkökulmasta olla vaivatonta ja parantaa työntekijän tavoitettavuutta. Digitaaliset palvelut tarjoavat edullisen ja helpon vuorovaikutuksen, tiedonvälityksen ja vaikuttamisen areenan niin sote-alan ammattihenkilöille kuin asiakkaillekin. Digitaalisissa ympäristöissä toimiessa on kuitenkin huomioitava se, että kaikki ihmiset eivät pääse internetiin esimerkiksi laitteiden tai verkkoyhteyksien vuoksi. Tämä saattaa johtaa epätasa-arvoon

osallisuuden tai tiedon suhteen. Sote-alan ammattilaisten on tällöin tuotava esille ihmisiä eriarvoistavat tekijät, jotka tässä tilanteessa johtuvat teknologiasta. (Heikkinen 2017, 46-48.) Verkkoympäristöissä toteutetulla opinnäytetyöllä pyrimme tasa-arvoisen saavutettavuuden toteutumiseen. Opinnäytetyön aineiston keruu toteutettiin pitkällä ajanjaksolla, jolloin jokaisella kyselyyn vastanneella oli mahdollisuus vaikuttaa omaan vastausajankohtaansa. Molemmilla yksiköissä toimi koko prosessin ajan erikseen nimetty vastuuhenkilö, joka tarvittaessa pystyi auttamaan ongelmatilanteissa. Vastuuhenkilöt auttoivat osaltaan yksiköissä vastaajien aktivoimisessa lisäämällä tietoisuutta aiheesta ja sen kautta ymmärrystä kyselyiden tarkoituksesta.

Opinnäytetyötä tehdessämme huomioimme eettisyyden myös tiedostamalla varhaiskasvatusta säätelevät lait, määräykset ja sopimukset. Eettisyys näkyy vaitiolovelvollisuutena varhaiskasvatukseen ja työntekijöihin liittyvissä asioissa. (Järvinen, Laine ja Hellman-Suominen 2009, 93). Toimimme koko opinnäytetyöprosessin ajan neutraalisti ja asiallisesti. Kohtelimme kaikkia kyselyyn osallistuvia henkilöitä tasa-arvoisesti.

Tutkimuksessa tuotettujen mittauksien hyvyttä ja luotettavuutta kuvataan kokonaisluotettavuudella. Kokonaisluotettavuus muodostuu tutkimuksen validiteetista ja reliabiliteetista. (Heikkilä 2014, 176.) Aineistoa hankittaessa syntyneet virheet alentavat luotettavuutta. Kokonaisvirhe muodostuu keskivirheeseen perustuvasta otantavirheestä ja ei- otantavirheestä, jonka suuruus on arvioon perustuva. (Heikkilä 2014, 177.) Tarkastelimme ja tutkimme vaihe vaiheelta työtämme koko tutkimusprosessin ajan, suhteuttamalla tuloksia tutkimusongelmiin sekä menetelmiin, joita niiden ratkaisemiseksi käytettiin. Suunnittelimme tutkimuksen huolellisesti sekä huomioimme luotettavuuden myös tutkimuksen toteutusvaiheessa.

Tutkimuksen luotettavuutta lisää riittävän suuri ja edustava otos, hyvä vastausprosentti ja tutkimusongelmaan sopivat oikeanlaiset kysymykset. Tutkimuksen luotettavuuteen alentavasti vaikuttavat otantaan liittyvät virheet. Otantatutkimukseen liittyy aina otannasta aiheutuvia satunnaisvirheitä, eli otantavirheitä. Lisäksi määrällisessä tutkimuksessa voi esiintyä kadon aiheuttamaa vääristymää, otantakehikkoon liittyvää peittovirhettä ja mittausvälineisiin liittyviä mittausvirheitä. (Heikkilä 2014, 177-178.) Olemme tehneet opinnäytetyötämme suurella tarkkuudella koko prosessin ajan. Pyrimme havainnoimaan tutkimustuloksia todenmukaisesti sekä välttämään ylitulkintaa. Opinnäytetyössä luotettavuutta saattoi heikentää opinnäytetyöntekijöiden kokemattomuus sekä oletettua pienemmäksi jäänyt vastaajien määrä.

Tieteellisen tutkimuksen tulee täyttää sille asetetut kriteerit. Hyvässä tutkimusraportissa tutkija arvioi koko tutkimuksen luotettavuutta (Heikkilä 2014, 177). Opinnäytetyömme tekee lukijalle näkyväksi koko tutkimustyöhön liittyvän prosessin. Tutkimusta varten tuotettuja kyselyiden tuloksia ei analysoitu vastaajien osalta yksilöä tunnistettavasti. Opinnäytetyössä esiintyvät vastaajien avoimet vastaukset ovat esimerkiksi käsitelty anonymiteettisuoja

huomioiden. Mittauksien perusteella kyselyihin vastanneet pystytään kuitenkin kuvailemaan tutkimuksen kannalta tärkeiden ominaisuuksien osalta. Ajattelemme, että tutkimuksessa käytettävä otos on yleistettävissä perusjoukkoon ja sen siirrettävyys on hyvällä tasolla. Tutkimuksen siirrettävyyttä voidaan pitää hyvänä Vopeka-kyselyn osalta sen ollessa valtakunnallinen varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen digipedagogiikan, digitaalisten oppimisympäristöjen ja henkilöstön digiosaamisen arvioitityökalu (Vopeka 2023). Tutkimuksemme on vahvistanut työn siirrettävyyttä ja tuonut esiin mahdollisia kehityskohteita ennen Vopeka- ja Jopeka-kyselyiden laajempaa käyttöönottoa Lohjan varhaiskasvatuksessa. Opinnäytetyön aiheen valinta perustui ryhmämme aiempaan työkokemukseen sekä digipositiivisuuteen. Olemme koko prosessin ajan olleet tietoisia omista ja toistemme lähtökohdista sekä pyrkineet reflektion avulla tuomaan lähtökohtamme näkyviksi opinnäytetyössämme.

Lähteet

- Aaltonen, K. 2021. Digitaitojen avulla kohti monipuolisempaa arkea varhaiskasvatuksessa? Kasvattajien näkökulmia digitalisaatioon. Opinnäytetyö. Laurea-ammattikorkeakoulu. Viitattu 20.10.2022. <https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/512404/Aaltonen-ONT2021.pdf?sequence=2&isAllowed=y>
- ePerusteet 2023a. Varhaiskasvatuksen oppimisympäristöt. Viitattu 10.5.2023. <https://eperusteet.opintopolku.fi/#/fi/varhaiskasvatus/8265240/tekstikappale/8265287>
- ePerusteet 2023b. Digitaalinen osaaminen. Viitattu 10.5.2023. <https://eperusteet.opintopolku.fi/#/fi/digiosaaminen/8706410/osaamiskokonaisuus/8706431>
- ePerusteet 2023c. Medialukutaito. Viitattu 14.5.2023. <https://eperusteet.opintopolku.fi/#/fi/digiosaaminen/8706410/osaamiskokonaisuus/8709070>
- ePerusteet 2023d. Ohjelmointiosaaminen. Viitattu 15.5.2023. <https://eperusteet.opintopolku.fi/#/fi/digiosaaminen/8706410/osaamiskokonaisuus/8709075>
- ePerusteet 2023e. Vastuullisuus ja turvallisuus. Viitattu 15.5.2023. <https://eperusteet.opintopolku.fi/#/fi/digiosaaminen/8706410/osaamiskokonaisuuspaaalue/8709072>
- Hakalehto, S., Toivonen, V. (toim.) 2021. Lapsen oikeudet perheessä. Helsinki: Kauppakamari.
- Heikkilä, T. 2014. Tilastollinen tutkimus. Helsinki: Edita.
- Heikkinen, A. 2017. Arki, arvot ja etiikka: Sosiaalialan ammattihenkilön eettiset ohjeet. Helsinki: Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentia ry.
- Helenius, A. & Lummelahti, L. 2018. Varhaiskasvatus: Perusteita. 2. uudistettu painos. Helsinki: BoD - Books on Demand.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2014. Tutki ja kirjoita. 19. painos. Helsinki: Tammi.
- Holopainen, M. & Pulkkinen, P. 2013. Tilastolliset menetelmät. 5.-8. painos. Helsinki: Sanoma Pro.
- Huhtanen, E. (toim.) 2016. Lasten mediamaailma pähkinänkuoressa. Mediakasvatusseuran julkaisu 5/2016. Mediakasvatusseura. Viitattu 6.6.2023. <https://mediakasvatus.fi/wp-content/uploads/2018/06/Lasten-mediamaailma-pahkinankuoressa-1.pdf>
- Jopeka 2023. Verkkopohjainen arviointityökalu. Viitattu 13.5.2023. <https://jopeka.fi/fi>
- Järvinen, M., Laine, A. & Hellman-Suominen, K. 2009. Varhaiskasvatusta ammattitaidolla. Helsinki: Kirjapaja.
- Laitinen, K., Haanpää, S., Francke, L. & Lahtinen, M. 2020. Kiusaamisen vastainen työ kouluissa ja oppilaitoksissa. Opetushallituksen oppaat ja käsikirjat 2020:3a. Opetushallitus. Viitattu 6.6.2023. https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/kiusaamisen_vastainen_työ_kouluissa_ja_oppilaitoksissa.pdf
- Liukkonen, E. & Vanhanen, V. 2022. Varhaiskasvatuksen opettajien digitaalinen osaaminen. Opinnäytetyö. LAB-ammattikorkeakoulu. Viitattu 23.5.2023. https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/747279/Liukkonen_Vanhanen.pdf?sequence=2&isAllowed=y

Lohjan kaupunki 2023. Varhaiskasvatus Lohjalla. Viitattu 30.9.2023.

<https://www.lohja.fi/varhaiskasvatus-ja-opetus/varhaiskasvatus-ja-esiopetus/varhaiskasvatus/varhaiskasvatus-lohjalla/>

Mediataitokoulu 2021. Polkuja ohjelmointiosaamiseen. Opas varhaiskasvatukseen ja esiopetukseen. Viitattu 23.5.2023. https://mediataitokoulu.fi/ohjelmointi_varhaiskasvatus.pdf

Mertala, P. 2022. Lasten digitaalisen osaamisen tukeminen osana päiväkodin arkisia teknologiakäytänteitä. Artikkel. Työyhteisöpolkuja uusiin lukutaitoihin. Kuinka osaamisen kuvaukset tukevat työyhteisölähtöistä kasvatuksen ja opetuksen kehittämistä? Viitattu 4.6.2023.

https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/82382/Mertala_Lasten%20digitaalisen%20osaamisen%20tukeminen.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Nieminen, J. 2015. Diginatiivit ja mediakasvatus. Opinnäytetyö. Journalismin koulutusohjelma. Haaga-Helia ammattikorkeakoulu. Helsinki. Viitattu 24.9.2023.

https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/103527/ONT_JoniNiemen151215_pdf.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Opetushallitus 2022. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022. Helsinki: Opetushallitus.

Opetushallitus 2023a. Mitä on varhaiskasvatus? Viitattu 10.5.2023.

<https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/mita-varhaiskasvatus>

Opetushallitus 2023b. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet pähkinänkuoressa. Viitattu 10.5.2023.

<https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/varhaiskasvatussuunnitelman-perusteet-pahkinankuoressa>

Opetushallitus 2023c. Pedagoginen dokumentointi. Viitattu 8.10.2023.

<https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/pedagoginen-dokumentointi>

Opetus- ja kulttuuriministeriö 2023. Hankkeet ja säädösvalmistelu. Oikeus oppia - varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen laadun ja tasa-arvon kehittämisohjelma. Viitattu 23.5.2023.

<https://okm.fi/laatuohjelmat>

Salonmaa, S., Mertala, P. & Karila, K. 2021. Varhaiskasvatuksen opettajien käsityksiä mediakasvatuksesta. Artikkel. Jyväskylän yliopisto. Viitattu 4.6.2023.

<https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/79125/Salomaa-Mertala-Karila-Issue10-3.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Suojellaan lapsia ry 2022. Turvallisesti digiliikenteessä. Viitattu 20.10.2022.

<https://www.suojellaanlapsia.fi/turvallisesti-digiliikenteess%C3%A4>

Suomen perustuslaki 731/1999. Viitattu 5.6.2023. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990731>

Suomen YK-liitto 2023. Lasten oikeudet. Viitattu 5.6.2023. <https://www.ykliitto.fi/yk-tee-mat/ihmisoikeudet/lasten-oikeudet>

Talentia 2005. Ammattieettinen lautakunta. Arki, arvot, elämä, etiikka. Sosiaalialan ammattilaisen eettiset ohjeet. Helsinki: Talentia.

Tietoarkisto 2022a. Tutkimusmenetelmien verkkokäsikirja. Kvantitatiivisen tutkimuksen verkkokäsikirja. Kyselylomakkeen laatiminen. Viitattu 25.10.2022. <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvanti/kyselylomake/laatiminen/>

Tietoarkisto 2022b. Tutkimusmenetelmien verkkokäsikirja. Kvantitatiivisen tutkimuksen verkkokäsikirja. Otos ja otantamenetelmät. Viitattu 25.10.2022. <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvanti/otos/otantamenetelmat/>

Tietoarkisto 2022c. Tutkimusmenetelmien verkkokäsikirja. Kvantitatiivisen tutkimuksen verkkokäsikirja. Sosiaalitutkimuksen sosiodemografiset taustamuuttujat. Viitattu 25.10.2022. <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvanti/taustamuuttujat/taustamuuttujat/>

Tietoarkisto 2022d. Tutkimusmenetelmien verkkokäsikirja. Kvantitatiivisen tutkimuksen verkkokäsikirja. Aineiston dokumentointi ja raportointi. Viitattu 25.10.2022. <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvanti/raportointi/raportointi/>

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.

Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2012. Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa. Viitattu 26.10.2022. https://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/HTK_ohje_2012.pdf

Valli, R. 2018. Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. Jyväskylä: PS-Kustannus.

Varhaiskasvatuslaki 2018/540. Viitattu 5.6.2023. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2018/20180540>

Vilka, H. 2014. Tutki ja mittaa. Määrällisen tutkimuksen perusteet. Viitattu 25.10.2022. https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/98723/Tutki-ja-mittaa_2007.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Vopeka 2023a. Verkkopohjainen arviointityökalu. Viitattu 13.5.2023. <https://vopeka.fi/fi>

Vopeka 2023b. Kysymykset. Viitattu 13.9.2023. <https://vopeka.fi/fi/presentation/index>

Väestöliitto 2023. Digiturvataidot. Viitattu 15.5.2023. <https://www.vaestoliitto.fi/ammattilaiset/lastenkehottunnekasvatus/hyvinvointi/digiturvataidot/>

Yhdenvertaisuuslaki 1325/2014. Viitattu 6.6.2023. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2014/20141325>

Julkaisemattomat lähteet

Lehtonen, O. 2023. TVT-koordinaattorin haastattelu 22.9.2023. Lohjan kaupunki. Lohja

Kuviot

Kuvio 1: Vopeka-kysely ammatillisuuden näkökulmasta	26
Kuvio 2: Vopeka-kyselyn vastaamisen hyödyllisyys toimintakauden eri ajanjaksoina	27
Kuvio 3: Vopeka-kyselyn toivotaan vaikuttavan	29
Kuvio 4: Vopeka-kysely osa-alueittain	32
Kuvio 5: Keskimääräinen vastausaika minuutteina.....	33
Kuvio 6: Vopeka-kysely osa-alueittain	34
Kuvio 7: Tietoturvaosaaminen	39
Kuvio 8: Digitaalinen osaaminen	40
Kuvio 9: Toimintakulttuuri	43
Kuvio 10: Digitaalinen oppimisympäristö	45
Kuvio 11: Pedagoginen toiminta.....	49
Kuvio 12: Pedagoginen dokumentointi	51

Liitteet

Liite 1: Saatekirje.....	62
Liite 2: Palautekysely	63

Liite 1: Saatekirje

Hei, [redacted] päiväkotien henkilöstö ja esihenkilöt!

Lohjan kaupungin varhaiskasvatuksessa otetaan käyttöön Vopeka-kysely. Vopeka on varhaiskasvatuksen henkilöstölle suunnattu työkalu varhaiskasvatussuunnitelman ja esiopetuksen opetussuunnitelman perusteiden mukaisen digitaalisen oppimisympäristön, pedagogiikan ja henkilöstön tieto- ja viestintäteknologian osaamisen arviointiin ja kehittämiseen. Tuloksia hyödynnetään mm. tulevien koulutusten suunnittelussa sekä henkilöstön digiosaamisen konkreettisesti kehittämisessä. Lisäksi Vopeka toimii henkilöstölle myös hyvänä oman digiosaamistason mittarina.

Jopeka puolestaan on päiväkodinjohtajien työvälineeksi tarkoitettu palvelu, joka tukee johtajia oman yksikkönsä digitaalisen toimintakulttuurin ja tvt-opetuskäytön kehittämistyössä. Jopeka on osa Vopeka- perhettä, jonka käyttöönotto tapahtuu samaan aikaan Vopekan kanssa. Molemmat kyselyt ovat verkkopohjaisia arviointityökaluja, joiden tuloksia hyödynnetään niin Lohjan tasolla kuin valtakunnallisestikin.

Pilotointi ennen käyttöönottoa

[redacted] mukana olevien päiväkotien, eli [redacted] ja Moisio 2 [redacted] henkilöstöt pääsevät tänä keväänä pilotoimaan Vopeka-kyselyyn vastaamista. Pilottiyksiköiden esihenkilöt puolestaan vastaavat Jopeka-kyselyyn.

Pilotoinnin tarkoituksena on selvittää esimerkiksi kyselyn toimivuus käytännössä, vastaamiseen tarvittava aika ja mahdolliset haasteet ennen sen käyttöönottoa koko Lohjan varhaiskasvatuksen henkilöstölle. Pilottikysely ja sen tulosten analysointi on osa Laurea-ammattikorkeakoulun sosionomiopiskelijoiden Elina Ekströmin, Kati Heinosen ja Marianne Westerlundin, opinnäytetyötä varhaiskasvatuksen digipedagogiikasta.

Vastaaminen kyselyyn tapahtuu verkkosivuilla <https://vopeka.fi/fi> ja <https://jopeka.fi/fi>.

- Kirjaudu Vopekan/Jopekan etusivulla antamalla työ sähköpostiosoitteesi ja paina "Kirjaudu sisään"
- Kirjoita pyydettyihin kenttiin sähköpostiisi lähetetty salasana ja yksikkösi vastuuhenkilöltä saamasi kutsukoodi. Jos ei sinulla ole vielä kutsukoodia, ota yhteyttä yksikkösi vastuuhenkilöön
- Kun kirjautuminen on valmis, näet sivun yläreunassa painikkeet Etusivu, Kyselyt ja Omat tulokset.
- Kyselyt-painikkeesta pääset aloittamaan kyselyihin vastaamisen.

Lisätietoja ja apua kyselyyn kirjautumiseen/vastaamiseen yksikkösi vastuuhenkilöltä, Kati Heinonen

044 3746170
[redacted]

Vastaukset tallentuvat kaupungin hallintapaneeliin ja niitä tullaan käyttämään koulutusten suunnitteluun ja tuen tarpeen arvioimiseen. Lisätietoja:

TVT-koordinaattori Olli Lehtonen

044 3740487
[redacted]

Pyydämme vastauksia 21.5.2023 mennessä. Kyselyyn vastaamisen jälkeen toivomme vielä vastaamaan lyhyeen palautekyselyyn, jolla kartoitamme Vopeka/Jopeka kyselyyn vastaamista. Palautekyselyyn pääsette sähköpostiin lähetetyn linkin kautta.

Liite 2: Palautekysely

Palaute Vopeka / Jopeka - kyselyyn vastaamisesta

* Pakollinen

1. Vastasin *

Vopekaan

Jopekaan

Lähetä

2. Kyselyssä käsitellyt asiat ovat minulle ennestään tuttuja varhaiskasvatuksessa (valitse janalta * sopivin numero)

0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	----

Ei lainkaan tuttuja

Täysin tuttuja

3. Oman ammatillisuuden näkökulmasta, miltä kysely tuntui? Voit valita useamman vaihtoehdon *

Tarpeelliselta

Mielenkiintoiselta

Antoi käsitystä omasta osaamisen tasosta

Sai miettimään omia kehittämistarpeita

En ole ajatellut aihetta työssäni

Turhalta

En osaa sanoa

4. Mihin aikaan toimintakautta mielestäsi tulisi kyselyyn vastata? *

- Syksyllä, toimintakauden alussa
- Toimintakauden keskivaiheilla
- Keväällä, toimintakauden lopussa

5. Miksi juuri silloin? *

Kirjoita vastaus

6. Toivon kyselyyn vastaamisen vaikuttavan *

- Koulutus tarjontaan
- Henkilöstön tukemiseen yksikössä
- Kehityskeskustelun sisältöön
- Tarvittavan laitteiston hankintaan
- Tietoisuuden lisäämiseen